

# România literară®

SALA DE  
LECTURĂ

Apare săptăminal  
sub egida  
**Uniunii Scriitorilor**

Editată de Fundația  
**România literară**  
cu sprijinul Fundației  
**Anonimul**

5 - 11 noiembrie 2003  
(Anul XXXVI)

44



■ literatură

Eugen Șerbănescu

*După-amiază  
cu o  
nimfomană*  
(fragment de roman)

pag. 20-21

OCTAVIAN GOGA

OPERE

I. Poezii • Teatru  
Mărturii. Însemnări. Jurnale



ACADEMIA ROMÂNĂ  
univers enciclopedic

■ literatură

O ediție  
Octavian Goga  
sub  
semnul improvizației

pag. 18-19



■ literatură

O pagină  
de  
poezie  
de  
Rodica Iulian

pag. 8

scrisori către  
editorialist

Domnule Nicolae Manolescu,

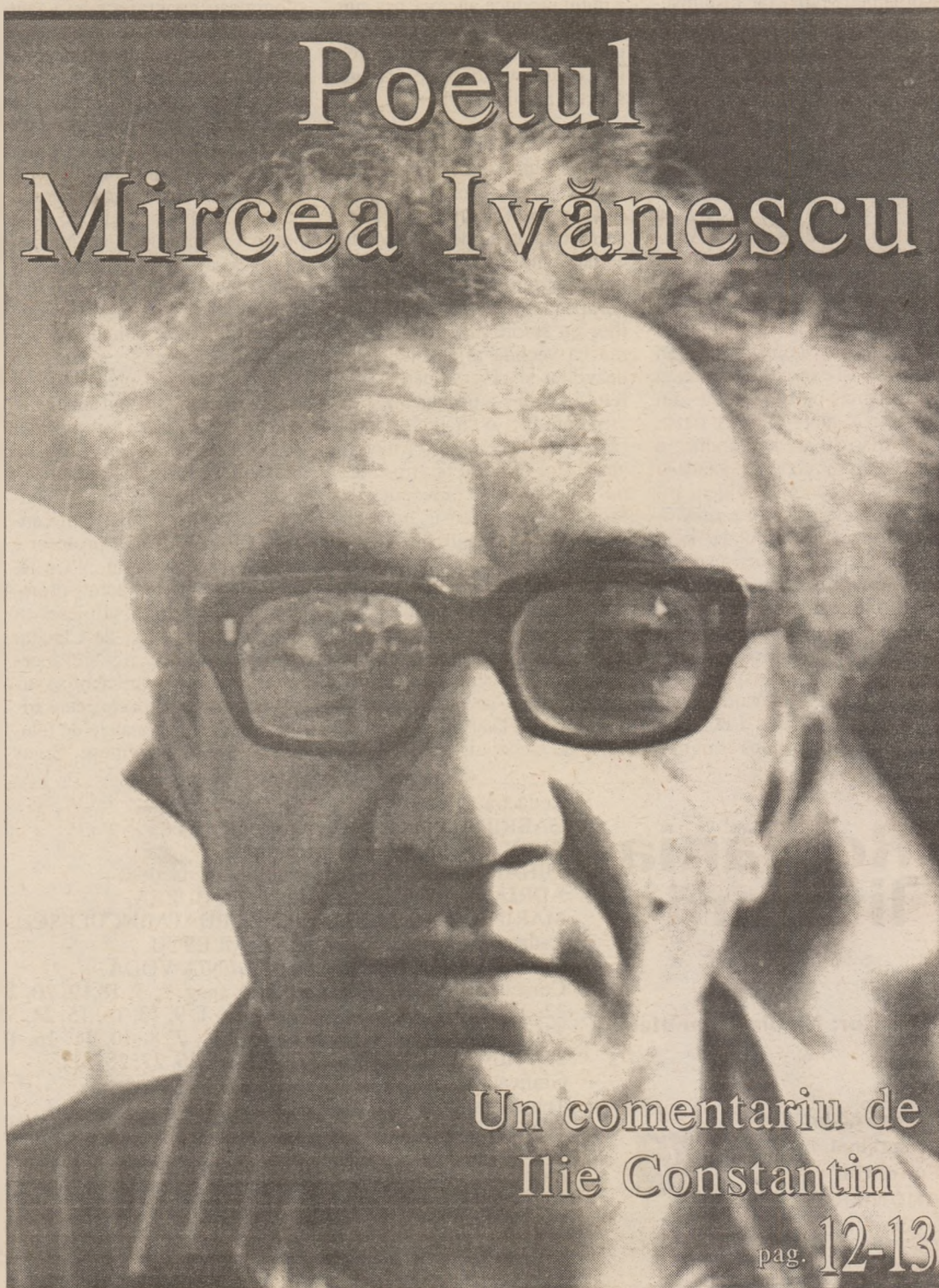
Sunt profesoară de română  
într-un liceu oarecare. Am  
urmat Literele pentru că mi-a  
fost drag, de când mă știu, să  
citesc. Aș minți să spun că mă  
identific cu profesia mea, pe  
care nici măcar n-am ales-o, s-a  
impus cumva de la sine.

Grav e însă că am senti-  
mentul că literatura nu se lasă  
„prinsă” în lecții. Încercând să  
analizez textul, nu fac decât să-l  
simplific, să-l secătuiesc. Un  
scriitor e întotdeauna altceva  
decât curentul în care e încad-  
rat, decât temele operei sale,  
decât tehnicile literare abor-  
date.

Ana Iuga

(continuare în pag. 31)

## Poetul Mircea Ivănescu



Un comentariu de  
Ilie Constantin

pag. 12-13





**T** RĂIESC de ani buni printre studenți și cred că înțeleg destul de bine lumea tinerilor de elită români. Am văzut cum, an după an, și mai ales de prin 1995-1996, în mediile academice se schimbă ceva. Din păcate, nu se schimbă întotdeauna în bine. Plusul de libertate afișat de cei nemarcați de sistemul comunist nu se traduce neapărat și într-o libertate spirituală. Dimpotrivă. Sesizez, alături de gestiunea dezinhăbată, un conformism destul de dizgrațios, o derută comportamentală care nu anunță nimic bun pentru viitorul țării. Cred că primul semnal cu adevărat primejdios a fost tras la alegerile din 2000, când un număr incredibil de studenți au votat pentru Vadim Tudor.

I-am întrebat, firește, pe unii dintre ei ce i-a atras la liderul „României Mari”, iar răspunsurile au fost stupeficante: „Gagiul le-o zice de la obraz”, „E haioș”, „Îmi place ideea c-o să-i frigă pe stadion pe babaci!”, „L-am votat pe nebunu' asta, că de muncinile normalilor m-am săturat”, „Lătră mișto”, „Va fi distracție pe cîste cu el la cărmă”, „Cu el, o să fim cei mai tari”, „O să le dăm cu flit evreilor și ungurilor” etc. etc., într-o plutare buimacă din care am înțeles că acești tineri de douăzeci de ani confundă realitatea cu jocurile pe computer gen „Gorillaz” și exercițiul politic cu un „pijamas-party” mutat din dormitor în piața publică. Trist, foarte trist! În aceste condiții, e inutil să ne întrebăm ce gândesc băieții de-o condiție evident inferioară, elevii școlilor profesionale, ai „grupurilor școlare” și ai liceelor de cartier în care singura oră ținută regulat este aceea de educație fizică, pe maidanul teren de sport al școlii.

De vreo opt ani, cu excepția prezenței total neinspirate la urna de vot, glasul studențimii nu s-a mai auzit deloc. Lucru, de altfel, previzibil: dacă singurii



**contrafort**

**de Mircea Mihăileș**

## Vremea „colectorilor”

lideri cât de cât cunoscuți ai studenților au fost, începând cu 1990, Marian Munteanu și Luis Lazarus, înși cu o stranie evoluție socială ulterioară, e explicabil cum de în România intens politizată a anilor '90 nu s-a coagulat absolut nici o mișcare studențească semnificativă. Înseamnă că mediul studentesc n-a putut produce altceva, așa cum România însăși nu i-a dat decât pe clasicii fesenști și lăstarele lor, egal întinse peste întregul spectru politic.

**S**I TOTUȘI, cum s-a ajuns aici? Cine e de vină? Profesorii? Studenții? Părinții? Societatea? În ciuda ciuperării de facultăți ivite după 1990, România continuă să fie o codașă europeană în privința absolvenților cu studii superioare. Nu e rău că vechile universități s-au dezvoltat și diversificat. Rău e felul în care s-a produs acest lucru. Fără nici o strategie, fără o cât de cât decentă bază materială, în tot felul de târguri uitate de lume au început să funcționeze „extensii universitare”, apoi „facultăți”, iar la urmă s-a ajuns și la „universități” (ghilimelele sunt obligatorii.) Profesori de școală generală și liceu care până atunci nu ieșeau din linia manualului nici să-i picuri cu ceară, funcționari didactici ce n-au mai pus mâna pe-o carte de la absolvirea facultății, au început, brusc, să-și

„scrie” propriile cursuri. La ce nivel și cu ce rezultate, e inutil să spun.

Bazându-se în aventurile sale politice pe vechiul schelet al aparatului bugetarilor, fesenisto-pesediștii au găsit în mediul didactic o excelentă plamadă pentru planurile expansioniste. Precupețe ce predau biologia sau geografia s-au văzut brusc investite cu o înaltă misie socială și au început să toarne cu pâlă în mintea copiilor miturile de aur ale scripturilor iliesciene. Mameluci expirați, dușmani de moarte ai literei scrise, pe care nevestele îi foloseau maximum la cumpărutul pâinii și-al pungii de lapte, și-au bombat piepturile și-au început să răpăie mecanic despre splendoarea vremurilor pe care urmează să le trăim, până la vama timpurilor, sub oblăduirea gigantului Emanat.

Drept răsplată, precupețele și mamelucii au început să fie avansați în grad. Mi s-a povestit de cazul unora, de pe la Caracal, cărora li s-a propus direct profesoratul, dar după o intensă deliberare au spus că, nu, „conferențiar sună mai bine, că profesor e și vărul meu de la sat...” Ce fel de studenți produc acești profesioniști ai șperțului, ai plasei cu vânat și-ai bradului de Crăciun (plus cadourile de rigoare) începe să se vadă. E suficient să urmărești ortografia celor care trimit SMS-uri la canalele de televiziune ca să înnebunești. Sigur

că nu toți agramații care vor să-și vadă mesajul pe „burtiera” televizorului sunt studenți, dar cei care dau drumul aberațiilor sigur au trecut recent printr-o „facultate”. Aflați într-o continuă goană după recuperarea pierderilor cauzate de diversele examene și concursuri la care i-a silit sistemul, „universitarii” din această familie au extins în jos, spre studenți, sistemul practicat cu osârdie doar „în sus”. Din „donatori”, s-au transformat în „colecători”. Capitalism curat, nu?



**ARECARE** experiența în acest domeniu există și pe vremea comunismului. Facultățile care școlarizau studenți străini gemeau de dascăli care, pe de o parte, lucrau strâns cu Securitatea, iar pe de alta se înfruptau cu greu din „taxele de examen” percepute fără milă arabilor, grecilor sau africanilor veniți să se „perfecționeze” în patria lui Ceaușcă și-a Leantei. Lectorii și asistenții de atunci sunt astăzi conferențieri și profesori, șefi de catedră, decani sau rectori. (Onoare excepțiilor!) Știu cu precizie că ultimii ani au marcat o recrudescență a sistemului „cumpărări” examenului. Mi s-a întâmplat chiar mie să fiu agresat de părinții unor loaze incapabile să ia un cinci, propunându-mi-se, scurt, ca la piață, sume de bani pentru a rezolva „problema”. Până acum, le-am cerut indignat să plece. Cred că în viitor am să

încep să-i iau la palme.

Nu uit, la nici un început de an, să-mi avertizez studenții că nu e cazul să încerce să mă „corupă” pentru că e pierdere de vreme. Și totuși, anumiți „intimi” ai sistemului încearcă să-mi testeze, cu dezinvoltură, „că așa merg lucrurile”, capacitatea de rezistență la tentație. În sinea mea, îmi spun că dacă astfel de lucruri sunt percepute ca normale, înseamnă că ele au pătruns demult în măduva sistemului universitar românesc. „Omerta” instaurată cu prilejul diverselor examene nu e chiar atât de compactă, și cine are interes să afle cum stau lucrurile cu adevărat o poate face foarte ușor.

În clipa când pactul normal dintre profesor și student a fost scurtcircuitat de astfel de procedee, s-a năruit întregul sistem de valori pe care, teoretic, școala ar trebui să le promoveze. Și atunci, să nu ne mirăm că diverși analfabeți nu doar că intră în facultăți, dar le și absolvă și ajung, la rândul lor, să nenorocască generații de elevi ori să submineze cu seninătate instituții, întreprinderi și ramuri întregi ale economiei. Simțindu-și precariatatea intelectuală, studenții au intrat în ultimii ani, într-o defensivă timorată. Revendicările lor au fost, cel mai adesea, jenante, trădând o mentalitate de oameni bătrâni: gratuități la tren, la tramvai, la spectacole ori la muzeu. Într-un cuvânt, o mentalitate de asistați.

Dacă nu vom ieși urgent din această hârtoapă, dacă nu vom înțelege că studentul trebuie să studieze, iar profesorul să fie profesor, și nu ciubucar, degeaba mai vrem în Europa. Ar fi mai bine să rămânem aici, la porțile Orientului, unde gugumani perplecși, plagiatori vicioși, imbecili patentati, ageamii abulici, rechini de bazar și știuci ale fiteicii nu-și află odihna până nu semnează „prof. dr.”, sau, dacă sunt ceva mai isteți, „conf. dr.”. ■

## România literară®

**Director: Nicolae Manolescu**

Revistă editată  
cu sprijinul  
Fundației  
ANONIMUL



Redacția:  
GABRIEL DIMISIANU - director adjunct,  
ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef,  
MIHAI PASCU - secretar general de redacție.  
ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,  
MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU.  
Redactori asociați: IOANA PÂRVULESCU,  
CRISTIAN TEODORESCU, EUGENIA VODĂ.  
Corectură: CONSTANȚA BUZEA (pag. 2, 3, 18, 19, 20, 21,  
22, 25), SIMONA GALAȚCHI (pag. 1, 9, 13, 14, 15, 24, 30,  
32), ECATERINA IONESCU (pag. 4, 7, 8, 10, 11, 16, 17,  
29), NINA PRUTEANU (5, 6, 12, 23, 26, 27, 28, 31).  
Grafică: MIHAELA ȘCHIOPU.  
Tema numărului: *Poezia lui Emil Brumar*  
Tehnoredactare computerizată: VLAD TRACIUC, IONELA  
STANCIU, BODA MARIUS.  
Introducere texte: ECATERINA RĂDOIL.  
Administrația: Fundația „România literară”, Calea Victoriei  
133, sector 1, cod 71102, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod  
71341. Cont în lei: B.R.D., filiala Pipera, SV13759804450.

Cont în valută: B.R.D., filiala Pipera, SV11989444450 (USD)  
și SV11920914450 (EUR). Mihai Pascu (director executiv),  
Mirona Laudă (economist principal), Corneliu Ionescu,  
Gheorghe Vlădan (difuzare, tel. 212.79.81).  
Secretariat: Sofia Vlădan.

Correspondenți din străinătate: Rodica Binder (Germania),  
Andreea Deciu (SUA), Gabriela Melinescu (Suedia), Libuše  
Valentová (Cehia).

e-mail: romlit@romlit.ro <http://www.romlit.ro>

Revista „România literară” este editată de Fundația „România  
literară” cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea  
Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor,  
Banca Română pentru Dezvoltare.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din  
România nu este responsabilă pentru politica editorială a  
publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.





## Despre constitutia europeană

# Cele trei coline

ÎN ULTIMUL timp, după depunerea de către Comisia prezidată de Valéry Giscard d'Estaing a proiectului de constituție a Europei, au loc dezbateri asupra legii fundamentale conform căreia va fi organizată și guvernată uniunea țărilor aflate pe vechiul continent. Pe lângă problemele instituționale, care depind de voința renunțării mai mult sau mai puțin la suveranitatea națională, pe lângă spinoasa problemă a unităților militare care să asigure o politică de apărare coerentă, fără să intre în contradicție cu NATO, se discută dacă în textul constituției să fie menționat sau nu creștinismul. Papa Ioan Paul al II-lea, Patriarhul României, Patriarhul ecumenic, grupul parlamentar creștin-democrat din parlamentul european s-au pronunțat pentru recunoașterea în textul constituției a rolului pe care creștinismul l-a jucat în configurarea Europei. Alte voci susțin însă că nu există motive pentru prezența religiei evanghelice, deoarece statul este laic și religia este despartită de stat; de asemenea, există voci care argumentează că prezența creștinismului ar însemna o discriminare față de celelalte religii existente sau față de liber cugetătorii de pe vechiul continent. Să vedem dacă aceste puncte de vedere sunt sau nu îndreptățite.

Textul constituției care urmează să legalizeze integrarea europeană trebuie să așeze ca premisă factorii de unitate care au determinat evoluția de la fărâmițarea națională la unificarea continentală la care asistăm astăzi. Dacă nu vor fi menționați acești factori, atunci în loc de lege fundamentală vom avea un tratat de alianță, posibil foarte puternică și adâncă, o alianță care presupune sacrificarea unei părți a suveranității naționale, un tratat de alianță care reglementează și instituțiile care o vor guverna, dar care, ca orice tratat de alianță, este efectul unei conjuncturi și care se va desface de îndată ce conjunctura se va modifica. Menționarea forțelor unificatoare va fi dovada peremptorie că edificiul este așezat pe baze trainice, că este o evoluție istorică naturală și nu consecința hazardului și al unor interese meschine. S-a spus despre Europa pe drept

cuvânt că este *diversitas in unitate*, constituția este justificată tocmai de *unitas*.

Or, numitorul comun al tuturor popoarelor aflate în Europa este constituit din trei coordonate indisolubil legate între ele: cultura greacă, spiritul civic și juridic roman și creștinismul. Să le examinăm pe scurt.

Grecii sunt cei care au denumit continentul pe care se situau din punct de vedere geografic și au inventat conceptul de Europa: în secolul V î.d.Cr., după războaiele cu persii, ei au definit conflictul abia încheiat ca fiind cel între Europa și Asia, Europa era din punctul lor de vedere sinonim cu libertatea individuală din toate punctele de vedere, în timp ce Asia era echivalentă despotismului. Spiritul de libertate cultivat de descendenții lui Homer a avut ca efect apariția și dezvoltarea culturii și mentalității grecești clasice căreia îi suntem atât de tributari și în zilele noastre. Acropolea cu tot ce simbolizează ea este unul din pilonii pe care s-a înălțat din Antichitate și până în zilele noastre ideea europeană.

Dacă grecii și-au extins prin procesul colonizării cultura și mentalitatea în spațiul mediteranean, romanii, adoptându-le, le-au dus mai departe în spațiu - din punct de vedere cultural Roma poate fi definită ca fiind ipostaza continentală a Eladei - și în timp, căci atunci când în Evul Mediu greaca nu mai era cultivată în Occidentul european, prin scrierile latinești oamenii intrau în contact cu valori și realități culturale eline. Pe lângă aceasta, dreptul roman, în fond prima expresie codificată a drepturilor omului, este un al doilea stâlp de rezistență al edificiului european.

În sfârșit, a treia coordonată a constituției creștinismul. Religia propovăduită de Evanghelii a produs o modificare profundă a sufletului omenesc dezvoltând sentimente noi: mila față de semenii săi, iubirea - sentiment cam schematic la omul grec și roman - se încarcă cu valențe noi - creștinismul este în esență o religie a iubirii -, toleranța.

Dacă grecii și romanii au configurat Europa din punctul de vedere al culturii și civilizației, creștinismul a configurat-o din punctul de vedere spi-

ritual. Efectele acestei revoluții, cea mai însemnată din istoria umanității, se răsfrâng și asupra culturii determinând o schimbare a imagisticii poetice și apariția de noi motive care, alături de cele grecești și romane, pecetluiesc caracteristic spațiul european. Când în anul 312 împăratul Constantin promulgă faimosul edict de la Milano creștinismul se impune ca religia definitorie în Imperiul Roman și asigură de-a lungul Evului Mediu o unitate europeană în fărâmițarea politică produsă după asasinarea în 476 a lui Romulus Augustulus, ultimul împărat al Imperiului de Apus. Popoarele barbare care au năvălit pe teritoriile romane s-au îmblânzit și au căpătat drept de cetate europeană creștinându-se. Francii până la Clovis, ungurii până la Sfântul Ștefan n-au fost europeni, chiar dacă geografic se aflau pe continentul Europa. Europa este lungă vreme sinonim cu Christianitas. Pecetea creștinismului asupra spiritului european este atât de puternică, încât răzbate și la persoanele și cercurile de altă credință. Și chiar dacă avatarurile istorice au condus la apariția mai multor confesiuni, creștinismul, așa cum au subliniat părinții bisericii, este unic și unificator prin definiție.

**M**ENȚIONAREA creștinismului în actul constituțional nu este un gest îndreptat împotriva persoanelor de alte religii sau împotriva liber cugetătorilor, ci consfințește o tradiție și factorul care a contribuit decisiv la formarea spiritului european. Dacă într-o zi țările Africii de nord se vor uni într-o entitate politică, menționarea religiei islamice în constituție va fi un fapt normal, din moment ce religia lui Mohamet este numitorul comun al țărilor aflate în această zonă geografică.

Creștinismul este, așadar, pentru Europa, alături de Grecia și Roma, un factor configurator și unificator. Sigur, la formarea civilizației europene au contribuit și alți factori: religia lui Odin și-a avut și ea partea ei de contribuție, la fel islamismul și mozaismul. Dar, comparate cu rolul Greciei, Romei și al creștinismului ele sunt insignifiante.

Theodor Heuss, primul președinte al Germaniei Occidentale, a spus pe drept cuvânt că Europa este așezată pe trei coline: Acropolea, Capitoliul, Golgota. Constituția europeană în mod firesc trebuie să exprime această realitate pentru a da forță spirituală și consistență unității politice a vechiului continent.

Gheorghe Ceașescu

## Scrisoare deschisă

# Către CNSAS

Scriitorul Nicolae Balotă adresează pe această cale biroului de conducere al C.N.S.A.S. următoarea scrisoare:

Domnilor,

Ștefan Augustin Doinaș a murit în pace și liniște, așa cum a trăit în ultimii săi ani, alături de cea care nu trăia decât pentru el. Eram prieteni dar eram departe. Ne văzusem cu câteva săptămâni înainte de sfârșitul său, ar fi urmat să ne vedem de Crăciun. Nu m-a chemat nimeni la înmormântare. Nu avea cine. Oficiali, oameni ai zilei, politicieni literari și politicieni pur și simplu erau preocupați de propriul discurs pe care urmau să-l rostească la mormântul marelui poet în fața camerelor de luat vederi menite să-i immortalizeze. Inamicii și idiosincrazii politice sau politico-literare făceau nedorit, nepotrivit, cuvântul meu de prieten în locul unde se înghesuiau să se pronunțe reprezentanții unor ierarhii oficiale, în sunetul fanfarei militare și al salvelor de arme. Ei doi, Irinel și Doinaș, persoane retrase, solitare, s-ar fi simțit puțin alungați de atâta zgomot și fum. Am fi râs copios împreună de gradele militare decernate post-mortem. Și care nu au servit la nimic.

Căci iată, cineva a așteptat să tacă vocea marelui poet, să nu se mai poată apăra, să se potolească rumoarea și muzica militară, pentru a scoate din mână - de fapt dintr-un dosar exhibit de ani în fața noastră pe toate posturile de televiziune - un document infam. Cine? Un ins curajos, care se face una cu gardul în fața furiei mulțimii, dar care își caută temerar adversarii pe la porțile cimitirelor. Cel căruia, cu vreo treizeci de ani în urmă, Doinaș îi dedica o parodie la *Mistrețul cu colți de argint*, ca răspuns

la denunțurile și acuzațiile politice pe care curajosul le practica în contextul teroarei comuniste la adresa Cercului Literar de la Sibiu. Parodia se încheia benign, cu versul: "Și Cercul crâpă, însă foarte puțin". Zâmbetul subțire taie uneori mai adânc decât lama, iar cicatricea, după cum se vede, doare în ascuns o viață. Insul a tăcut atunci și a așteptat. Doinaș o știa, de fapt, când spunea: "Teme-te pe înnoptat/ De cel ce-asteaptă nemîșcat,/ de cel ce are vreme".

Prieteni pe care i-am cunoscut la masa lui s-au repezit și "Într-o seară când sta alinat/ privind în izvoare luceferii bolții...", îl traseră pe jos sfâșiindu-l cu colții."

Doinaș nu a lăsat în urma lui decât poezie. Nu a lăsat familie. (Singurul lui frate biologic trăiește candid într-o lume în care mizeria noastră politico-literară, mizeria celui lipsit de suflet poate tocmai întrucât pretinde că lucrează cu sufletul nu pătrunde, din fericire). Eu, în calitate de ultim supraviețuitor al Cercului Literar de la Sibiu mă consider în această împrejurare, când omul are nevoie de o familie, familia lui, mă consider fratele lui într-o poezie. De aceea, vă cer să-mi prezentați mie, așa cum fi i-ați prezentat lui dacă ar fi trăit, documentul infam.

Cu stimă,  
Nicolae Balotă

P.S. Aș fi trimis cererea aceasta prin poștă dacă nu m-aș fi temut de aceeași tăcere care durează de trei ani drept răspuns la rugămintea mea de a mi se acorda accesul la dosarele personale de securitate, dosare de care, am explicat, am o nevoie indispensabilă în munca mea.





## lecturi la zi

de Adina Ștefania Ciurea

### Oglinzi fidele și contrafăcute

**M**INUȚIOZITATEA cercetării periodice și a documentelor de orice tip a Dorinei Grăsoiu este cunoscută deja din cărți, cum ar fi *Bătălia Arghezi*. Autoarea nu lasă să-i scape nimic printre degete și se simte printre ziare, reviste, foi și scrisori din diverse epoci într-un

spațiu intim. *Caragiale în presa vremii*, ultima apariție semnată de autoarea în discuție, este o carte care n-ar trebui să lipsească din lecturile celor pasionați de reconstituirea figurii dramaturgului. Fără să fie o biografie completă, volumul structurat în eseuri aplicate nu este tribut ar nici unui studiu în domeniu; meritul cărții este acela de a completa portretul controversat al omului și al creatorului Caragiale, umplând spații libere (de exemplu intervalul 1904-1908) din biografia lui Șerban Cioculescu și răsfrângând poliedric prezența personajului Caragiale în comedia de seamă a culiselor și a articolelor din presa sfârșitului de secol al XIX-lea și început de secol XX. Aflăm că E. Lovinescu are destui precursori în persoanele lui Anghel Demetrescu, Pompiliu Eliade sau G. Panu, contemporani ai lui Caragiale convingeți de perisabilitatea comediei acestuia o dată cu epuizarea realității social-politice a vremii. Sau, în unul din ultimele capitole, *Între legendă și adevăr*, așa-numita ingratitudine a autorului față de cei care l-au ajutat în momente grele ale existenței sale este infirmată cu mai multe contraexemple. Deși abundă în documentație și exemplificări, cartea Dorinei Grăsoiu nu cade în păcatul unui text arid, ci reconstituie atmosfera „încărcată” a presei acelor ani, manipulată de interese politice sau de

orgolii rănite ce trebuie răzbutate. Caragiale și-a uimit contemporanii nu numai prin abordarea alternativă a unor registre opuse în producțiile sale literare, ci și prin spiritul cameleonice în chestiuni legate de politică. Într-o epocă în care Maiorescu abia făcea auzite teoriile privind gratuitatea actului artistic, migrațiile lui Caragiale de la liberali la conservatori, de la conservatori la radicali, de la radicali la conservatori-democrați influențează totuși receptarea operei lui. Astfel, când dramaturgul trece cu arme și bagaje de la liberali în tabăra junimiștilor conservatori la *Timpul*, ziarul celor dintâi, *Telegraful*, nu ratează nici o ocazie de a-l denigra. În ciuda succesului de critică și de public înregistrat de traducerea lui Caragiale la piesa *Roma învinsă*, ziarul citat publică poemul cu accente pamfletare *Traduttore, traditore*, iar la punerea în scenă a *Noptii furtunoase* sau a comediei *D-ale carnavalului* îi sunt contestate autorului orice merite: „Moralitatea suferă, acțiunea păcătuiește, intriga n-are temeiuri, dar toate au vervă, chiar și când n-au fond.” Cameleonismul nu este numai al dramaturgului, ci și al ziarului acuzator deopotrivă, căci o dată numit în funcția de director al Teatrului Național din București, detractorii de mai devreme se întrec în articole pe tonuri encomiastice. Dar să nu uităm că ne aflăm încă la porțile Orientului, „ou tout est pris à la légère!”

Față de reacțiile caustice ale presei bucureștene, ziarele din provincie, cu precădere cele din Iași, nu scapă nici o ocazie de a consemna și de a lauda inițiativele și ultimele apariții sau puneri în scenă ale pieselor lui Caragiale, în anunțuri publicitare, articole de întâmpinare sau cronici teatrale, note despre traduceri sau reprezentațiile comediei în străinătate, articole ce descriu cu lux de amănunte procesul de plagiat pentru drama *Năpasta* intentat de Caion sau chiar în interviuri contrafăcute. Provincia și capitala, pe de o parte, conservatorii și liberalii, pe de altă parte, vor aborda însă un ton unanim la moartea dramaturgului, publicând în masă articole elogioase și portrete sau inițiind chiar la Teatrul Național din București o „Săptămână Caragiale”. Cel mai frumos omagiu adus rămâne publicarea unei antologii de proză caragialiană de către cei de la Conservatorul,

cuprinzând titluri cum ar fi *O făclie de Paști*, *La hanul lui Mânjoală*, *Două lozuri*, *Telegrame*, *Amicul X...*, *Între două povești*, *Cănuță*, *om sucit* ș.a.

Chiar și când Caragiale omul părăsește țara, Caragiale personajul nu dispăre din presa vremii. Cel mai fidel ziar care îl menține aproape în conștiința publicului este *Dimineața*, „cu știri adevărate sau numai după ureche, cu anecdote, medalioane, interviuri (mai mult sau mai puțin trucate), cu amintiri (mai mult sau mai puțin ajustate)”, promovându-i volumele și făcând permanente statistici privind vandabilitatea unor volume cum au fost *1907, din primăvară până-n toamnă*, vândut în zece mii de exemplare, cifră-record, sau *Schițe nouă*.

Cartea Dorinei Grăsoiu face din Caragiale un personaj omniprezent în paginile ziarelor și revistelor contemporane autorului. Aducând în prim-plan cotidiene mai puțin discutate în studiile critice dedicate maestrului, cartea se pretează și la o lectură contextualizată de alt tip, aceea de micromonografie a publicațiilor vremii din perspectiva modului în care l-au receptat pe Caragiale.

### Divagațiuni

**C**UNOSCUT pentru înclinațiile sale către literatura marginalilor cum ar fi Blecher sau Octav Șuluțiu, Nicolae Florescu a ieșit la rampă cu un volum integral dedicat lui Anton Holban. Deși cuprinde capitole ce recompun biografia autorului și care propun modele interpretative ale romanelor și pieselor de teatru, cartea nu se vrea a fi o monografie, ci, după cum mărturisește criticul, „doar o

colecție de însemnări, comentarii și considerații, scrise la mari intervale de timp de-a lungul activității mele literare, despre, sau în marginea destinului unui om ce, prin suferință, ne dă o soluție asupra descoperirii trăirii și a salvării noastre din artificial și din condiția sclavagistă a neasumării conștiinței”. *Divagațiuni cu Anton Holban* are în comun cu cartea Dorinei Grăsoiu aceeași obstinație în exploatarea la maximum a detaliului, a manuscriselor, a corespondenței, a oricăror urme lăsate de proza-tor interbelic. Cartea începe cuminte cu refacerea biografiei holbaniene, în oglinda căreia se răsfrâng multe din personajele romanelor. Simetric, volumul se încheie cu un album cu fotografii comentate în aceeași direcție a stabilirii unui pact autobiografic, toate cele trei eroine fiind proiecțiile a trei iubiri ale lui Holban.

În celelalte capitole ale cărții Nicolae Florescu propune noi chei de lectură ale romanelor, pe care le rezumă în formulări pertinente: *O moarte care nu dovedește nimic*, „cartea unei crime psihologice”, sau *Ioana* – carte a iubirii și a morții sintetizate în aceeași experiență. Dintre cele trei romane, Nicolae Florescu are o slăbiciune pentru *Jocurile Daniei*, roman al singurătății, „parabolă narativă a disoluției în pragul definitivului întrezărit”. Deși nu contestă părerea generală a criticii care vede în Holban scriitorul cel mai proustian din perioada interbelică, Nicolae Florescu nuanțează diferența de optică care îi separă pe cei doi scriitori: dacă la Proust se vehiculează sintagma „memorie afectivă/involuntară”, la Holban demersul confesiv e declanșat la nivel rațional.

Unul dintre cele mai interesante capitole rămâne *Literatura ca prelungire a existenței*, în care criticul reconstituie din *Testamentul literar* al lui Holban, din corespondență, manuscrise și din presa vremii laboratorul de creație al unui prozator obsedat de problema scrisului, chinuit de fraze, precum Mihail Sebastian.

Rezultă, la sfârșitul cărții, portretul unui Holban suferind în dragoste, căutând salvarea în scris și în muzică, meloman incurabil, un însingurat fără leac de supărare, asumându-și experiențele cu o luciditate declanșatoare de revelații în conștiință. Iar suita de fotografii din final face această prezență și mai vie.

Cele două cărți discutate facilitează cititorului accesul la două epoci diferite, dar pe aceeași cale a familiarizării cu omul în carne și oase de dincolo de pagina scrisă. ■

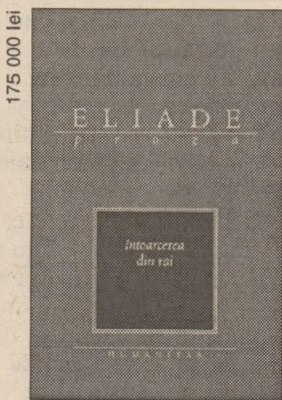


Dorina Grăsoiu – *Caragiale în presa vremii*, Ed. Jurnalul literar, București, 2002, 40.000 de lei.

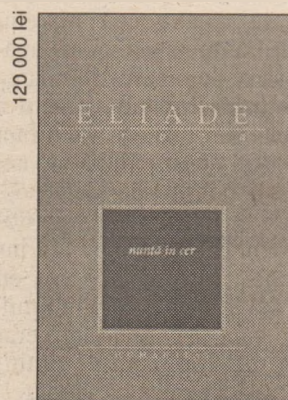
## HUMANITAS

Cartea care dăinuie

În seria Eliade Proză



MIRCEA ELIADE  
Întoarcerea din rai



MIRCEA ELIADE  
Nuntă în cer



Nicolae Florescu – *Divagațiuni cu Anton Holban*, Ed. Jurnalul literar, București, 2001.





## lecturi la zi

de Marius Chivu

# Antologia prozatorilor internauți

NIȚIAL m-am gândit că apariția antologiei de proză scurtă *Respiro*, o colecție de texte publicate pe net la [revistarespiro.ro](http://revistarespiro.ro) între 2000-2002, ar putea fi un bun prilej pentru a mai adăuga câteva nuanțe în discuția literatură *on-line* vs. literatură pe suport tipografic. Până la urmă, antologia în sine a rămas doar un pretext, întrucât prozele tipărite acum în volum nu-și trădează cu nimic debutul din spațiul virtual. Literatura de pe net poate fi (și este) o alternativă în măsura în care orice carte este o alternativă la o altă carte. Sigur, nu tot ce apare pe hârtie e neapărat și valoros (inflația de titluri, majoritatea proaste, este, din păcate, reală), dar ușurința tehnică (un permanent argument pozitiv) cu care un text literar poate fi postat pe net are la fel de multe pierderi. Sutelor de volume de poezie proastă publicate, pe lună, în toată țara le răspund miile de adolescenți care-și publică poeziele naive pe tot felul de site-uri de literatură. Contactul literaturii *on-line* cu cititorii este mai rapid și nu neapărat mai restrâns, însă girul critic autentic e deocamdată precar. La fel și șansele de afirmare. Sutele de mii de dolari încasați de Stephen King publi-

când pe net n-ar fi fost posibili fără nesfârșitele cozi de la librării. În rest, fiecare suport are avantajele și cititorii lui și nu văd cum s-ar produce, în acest sens, un transfer masiv, semnificativ, în viitor.

Bref, o astfel de discuție în termeni de incompatibilitate/concurență fatală între cele două suporturi mi se pare neavenită. O dovedește și această antologie, clasică prin compoziția ei, ale cărei referințe imediate sunt Borges, Buzzati, Céline, Márquez ș.a și nu cine știe de autori *trendy*, *cyber-punk*, dar și faptul că mai mulți autori de aici s-au consacrat, de fapt, pe hârtie: Adrian Buz (Premiul de Debut al *României literare*), Florin Lazărescu (cu o cotă critică foarte bună după romanul publicat la Polirom), Bogdan Suceavă (mai multe premii pentru *Imperiul generalilor târziu*), ca să nu mai vorbim de Ioan Es. Pop, Ioana Drăgan sau Horia Gârbea, veterani ai hârtiei.

Ce se observă din prima este diversitatea tematică și stilistică a acestei antologii: texte așa-zis realiste, altele fantastice sau de-a dreptul S.F., unele în ton grav, altele amuzante ș.a.m.d. Din păcate, diversitatea nu suplinește calitatea. Cum se întâmplă de obicei, prozele sunt extrem de inegale, unele excelente, cum sunt cele semnate de Adina Dabija, Florin Lazărescu, Ioan Es. Pop, Bogdan Suceavă sau Paul Doru Mugur, câteva (foarte puține) sunt ok, în vreme ce altele (cele mai multe) irelevante sau chiar nereușite. Nu reproșez nimic antologatoarei Mona Mamulea, fac doar câteva constatări. De altfel, nici celebrul *Desant* nu a fost, la vremea lui, lipsit de texte de umplutură. Însă prefața este prețioasă și uneori cam deplasată în demersul ei de a releva, cu orice preț, o direcție, o motivație sau un substrat rațional, de sorginte filozofică, dacă se poate, a textului în discuție. Astfel, despre *Cupa de șampanie* a Adinei Dabija, o excelentă farsă fantezistă (scrisă splendid), construită gradat pe un artificiu metaforic în genul unei mici povestiri a lui Márquez din volumul *Douăsprezece povestiri călătorești*, citim că

ar fi o „nesocotire a specificului, a particularului, [care] conduce la o autarhie a generalului, reducând indivizii la instincte, la serie, absorbându-i într-un haos primordial al energiilor iraționale. În lipsa cogito-ului și a alegerii individuale, neantul dă buzna în existență.” În timp ce despre *Un tramvai numit dorință* de Adrian Drăgan, o povestire buzzatiană 100 % (scrisă însă prost), mult mai gratuită, prin tonul minimalist-ironic, decât crede prefatoarea, găsim o interpretare abia ea dominată de locul comun: „Prin metafora tramvaiului rebel care se revoltă împotriva traseelor prestructu-

rate, pune, de fapt, problema libertății individuale într-o societate dominată de locuri comune și prejudecăți.”



DESPRE Bogdan Suceavă am scris când acesta și-a publicat un volum personal, la fel și despre Adrian Buz care continuă în același stil celinian prozele lui cu titluri în engleză: *Be cool honey-bunny*, *Time Machine*, *Bongoslavia*, *mon amour* (oops! asta e în franceză). Proza lui Ioan Es. Pop, *Muzeul lăuntric*, publicată în antologia de autor *Podul*, este o reușită bucată borgesiană în linia fantasticului livresc, în vreme ce Paul Doru Mugur scrie [zerlendi@shambala.com](mailto:zerlendi@shambala.com), o interesantă povestire apocrifă, nu mai puțin borgesiană, pornind de la *Secretul doctorului Honigberger*, misterioasă povestire a lui Eliade. *Pulp Fiction*, semnată de Florin Lazărescu, ar fi fost o proză genială dacă Tarantino și-ar fi făcut filmul abia anul acesta. Altfel, mâna de prozator se vede, textul e savuros și printre cele mai bune din volum.

Dumitru George scrie un fel de bancuri în proză nu neapărat lipsite de umor și care, dacă e să

ne luăm după comentariile postate pe net, au chiar mare priză la cititorii *on-line*. A.O. Kenda, Sergiu Someșan, Horia Gârbea și Petre Călin Logofătu fac și mai vizibilă criza S.F.-ului clasic într-un moment în care scenariile virtuale de tip *Matrix* fac ravagii printre fanii genului din Occident. Andrei Soficaru scrie ca Iova și Gheorghe Ene acum 20 de ani, un textualism răsuflat, Simona Șerban aduce problema eroticului în relația de cuplu marcată de rutină (un subiect *obosit* și, prin urmare, pretențios) în *Venezia*, proză lipsită tocmai de strălucire. De Ioana Drăgan am citit proze mult mai bune decât această *Doamnă directoare*, Ana Aldea și Adrian Sandu (din păcate, prezenți doar cu câte o proză) sau Cornel Mihai Ungureanu par să aibă mult potențial, în vreme ce Mircea Fabian, Victor Ieremia, Patrick Călinescu și Cristina Rotaru sunt irelevanți din motive variate, unul dintre ele fiind, la fel, numărul foarte redus de pagini.

O antologie de citit, cu câteva pagini foarte bune, însă departe de pretențiile afișate chiar de către cei care se ocupă cu literatura pe net. ■

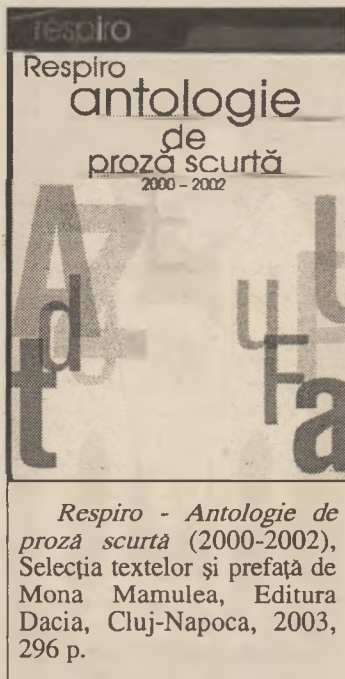
## am primit la redacție

### Cărți

- Dan Predescu, *Placenta de gheață*, poeme elementare, București, Ed. Thekam, 2003 (prezentare pe ultima copertă de Constanța Buzea). 72 pag.
- Ghenadie Nicu, *Deșertul consoanelor*, Chișinău, 2003 (versuri; postfață de Nicolae Leahu). 80 pag.
- Gérard Leclerc, *Mondializarea culturală. Civilizațiile puse la încercare*, traducere din limba franceză de Mihai Gruia Novac, Chișinău, Ed. Știința, col. "Liantul social", 2003. 372 pag.
- Claude Dubar, *Criza identităților. Interpretarea unei mutații*, traducere din limba franceză de Gheorghe Chiriță, Chișinău, Ed. Știința, col. "Liantul social", 2003. 232 pag.
- Marcel Mureșanu, *Pregătit pentru a greși. Frunza de pe calcâi*, poezii, Suceava, Grupul editorial Crai Nou - Mușatinii - Bucovina viitoare, 2003. 120 pag.
- Dan Lungu, *Construcția identității într-o societate totalitară*, o cercetare sociologică asupra scriitorilor, Iași, Ed. Junimea, 2003. 282 pag.
- Anda Hristu, *O lume trucață*, roman, Constanța, Ed. Ex Ponto, 2003 (prezentare pe ultima copertă de Nicolae Rotund). 182 pag.
- Lorian Carșochie, *cele opt zile*, prefață de Cezar Ivănescu, București, editură nementionată, 2003 (proză scurtă). 160 pag.
- Eugen Dorcescu, *Biblice*, Timișoara, Ed. Marineasa, 2003 (versuri; prezentare pe ultima copertă de Valeriu Anania). 200 pag.
- Silviu Viorel Păcală, *Târgul de felinare*, prefață de Aurelian Titu Dumitrescu, Slatina, Ed. Alutus, 2003 (versuri). 144 pag.

### Reviste

- *Tribuna învățământului*, săptămânal de informație și cultură pedagogică, anul LIV, nr. 716 (2597), 13-19 octombrie 2003. Președinte-director general: Sorin Penes, director executiv: Theodor Chiric, redactor-șef: Iacob Florea. Din sumar: *Mitul relațiilor internaționale* de Darie Cristea, *Să ne cunoaștem mai bine* de Marcela Penes, *Propusă pentru demolare*, *Școala 95 a devenit școală-model* de Pavel Perfil, *Piața liberă a meditațiilor: un fapt de senzație* de Adrian Costache, *Verbele copulative - o problemă nesoluționată în manualele de limba română*.
- *Observator cultural*, săptămânal de informație și analiză culturală, nr. 191, 21 octombrie 2003. Director: Ion Bogdan Lefter, redactor-șef: Carmen Mușat. Din sumar: *Tristă votare a Constituției* de Raluca Alexandrescu, *Publicistica unui constructivist risipitor* de Paul Cernat (despre vol. V din *Opere* de Ion Vineanu), *Minciuni sfidătoare* de Carmen Mușat (despre perpetuarea practicii plagiatului în noua ediție a *Manualului de limba și literatura română pentru clasa a XII-a*, Ed. Corint, 2003), interviu cu Gheorghe Ceașescu realizat de Iulia Popovici ("E o datorie a mea să nu abandonez himera politicii") etc. În legătură cu proiectul *Teatrul de consum* se pronunță Ion Bogdan Lefter, Mihaela Michailov, Voicu Rădescu, Florin Piersic jr., Ana Mărgineanu, Gianina Cărbunariu, Alex Berceanu, Radu Afrim.







lecturi la zi

de Tudorel Urian

## Laptopul și Evanghelia



conține exacerbarea sentimentului religios și o serie întreagă de crize cu implicații multiconfessionale (conflictul cecen, războaiele din fostul spațiu iugoslav, acțiunile teroriste din Israel și cumplita atentate de la World Trade Center New York) aflate în derulare sau aparute ulterior au părut să îi confirme, cu asupra de măsură, teoria.

Care este cu adevărat locul și rostul religiei în epoca de pragmatism extrem a postmodernității? Este Biserica o frână sau un imbold în goana continuă pentru depășirea unor frontiere ale științei, de neimaginat cu doar câteva decenii în urmă. Care sînt raporturile credinței cu economia, cultura, școala, războaiele epocii postmoderne? Are avansul material al Occidentului în raport cu Răsăritul Europei și o explicație de natură religioasă? Este insurmontabilă falia dintre catolicism și ortodoxie?

Fiecare dintre noi a meditat, într-un moment sau altul, la astfel de chestiuni. Mai important însă decît răspunsurile pe care le putem da noi înșine la astfel de întrebări este să aflăm cum se văd aceste chestiuni din interiorul sau din imediata apropiere a Bisericii. Un critic literar cu importante resurse de ludic, Alexandru Cistelean, autodefinind ca „un creștin absolut mediocru”, a realizat pentru revista „Vatra” din Tîrgu-Mureș o suită de unsprezece interviuri cu înalți prelați (majoritatea catolici) și teologi cu scopul declarat de a afla răspunsurile Bisericii la marile provocări ale lumii contemporane. Strîns laolaltă, cele unsprezece convorbiri alcătuiesc o carte, *11 Dialoguri (aproape teologice)* cu o problematică gravă, aptă să producă revelații chiar și celor care își imaginează că știu totul despre relația dintre religie și lumea contemporană. Este aici și meritul celor intervievați (GianPaolo Salvini, directorul revistei „La Civiltà Cattolica”, Pr. Peter-Hans Kolvenbach, Generalul Ordinului iezuit, Richard Cémuș, Michelina Tenace, Pr. Tomáš Špidlik, Pr. Marko Ivan Rupnik, Jakov Jukić, Olivier Gillet, IPSS Nicolae Corneanu, Mitropolitul

Banatului IPSS Lucian Mureșan, Mitropolitul Bisericii Române Unite Greco-Catolice, Mons. Cosmo Francesco Rупpi, Arhiepiscop de Lecce) care, cu deplină responsabilitate, încearcă să elucideze punctele aflate în dezbatere fără dorința vizibilă de a face prozele pentru confesiunea pe care o reprezintă. Cu excepția IPSS Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului (ortodox), toți ceilalți intervievați aparțin spațiului spiritual al catolicismului. Acest detaliu – de care, firește, trebuie să se țină cont la lectură – nu reduce cota de interes a cărții. Dimpotrivă. Pentru că dinamica schimbării, specifică epocii contemporane, își are unul din motoarele principale în Vestul Europei, spațiul tradițional al catolicismului. Iar punctele de vedere exprimate de acești gînditori catolici sînt, de cele mai multe ori, foarte nuanțate, încărcate de bun-simț. Se tot face caz despre o eventuală legătură existentă între doctrina socială a Bisericii Catolice și diversele tipuri de capitalism. Un gînditor catolic și jurnalist, GianPaolo Salvini, directorul revistei „La Civiltà Cattolica” explică această relație în termeni strict raționali, mult mai aproape de limbajul limpede al politologiei decît de cel religios: „Biserica nu are de făcut o «propunere economică», așa cum nu putem vorbi pentru că nu există o «economie catolică». Biserica poate însă indica dimensiunile umane și etice din care trebuie să se inspire un sistem economic sau politic, astfel încît să nu lezeze drepturile fundamentale ale oamenilor, bărbați și femei deopotrivă, ce iau parte la procesul productiv și distributiv, fie ca protagoniști, fie ca beneficiari. Azi toată lumea vorbește de economia de piață, ce pare acum rămasă fără concurență. În realitate, însă, există mai multe forme de economie de piață și Biserica nu intenționează să canonizeze capitalismul” (p. 10-11). Efectele sociale ale postmodernismului provoacă neliniște la noi (mă refer la Biserica Ortodoxă), dar și în interiorul catolicismului, fapt recunoscut de Monseniorul Cosmo Francesco Rупpi, Arhi-

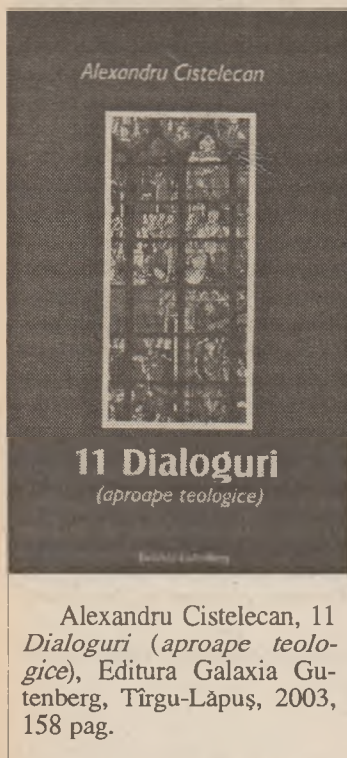
episcop de Lecce: „Situația credinței în post-modernitate e tot mai dramatică în Italia, ca și în România, Franța, Austria și în oricare altă parte a lumii. Trebuie să fim conștienți că mulți oameni, chiar dacă sînt botezați, nu trăiesc în credință. Sînt creștini numai cu numele... Măsura lumii nu mai e creștină, ba chiar, pentru multe aspecte, ea e păgînă sau chiar păgînizată. E necesară o nouă evanghelizare, cum ne tot repetă Ioan Paul al II-lea. Trebuie să ieșim din templu și să mergem în piețe, trebuie să ne deschidem și să deschidem ușile și ferestrele pentru noua lume. Mult pot face în acest sens tinerii, cu condiția ca păstorii Bisericilor să acorde încredere și spațiu de manifestare tinerelor generații” (p. 157). Sînt idei la care ar putea subscrie fără probleme orice preot sau gînditor ortodox. Firește, nu toate intervențiile din volum sînt la fel de generoase și inocente. Pus să comenteze conflictul din fostul spațiu iugoslav, aflat la vremea înregistrării discuției, în plină derulare, teologul croat Jakov Jukić trage, cu inocență, spuza pe turta croaților. Argumentele sale ar putea sfîrși zîmbete celor aflați, cît de cît, în cunoștință de cauză. Profesorul croat face o distincție între naționalism (specific celor care invadează un teritoriu străin) și dragoste de țară (specifică celor care își apără propriul teritoriu). Pe baza acestei logici este lesne de înțeles, în cadrul războiului iugoslav, cine au fost naționaliștii și cine cei mînați în luptă doar de dragostea de țară. Problema devine ceva mai confuză dacă punem la socoteală și soarta miilor de familii de sîrbi din ținutul Krajna, obligate de autoritățile croate, imediat după dobîndirea independenței, să-și lase casele și să ia drumul pribegiei. Mai mult, o afirmație precum „În Serbia comunismul nu s-a prea schimbat, nici măcar formal; În Croația comuniștii nu mai sînt la putere” (p. 97), sună cinic dacă ne gîndim că președintele Croației era, la vremea acordării interviului, Franjo Tuđman, un individ nu cu mult mai evoluat în privința ideilor democratice decît omologul său sîrb, Slobodan Milošević.

Majoritatea interviurilor cuprinse în această carte au fost realizate în anii '90, cu mult înainte ca ideea istorice vizite a Papei Ioan Paul al II-lea în România să prindă contur. Cu atît mai demnă de laudă este în acest context preocuparea tuturor celor intervievați pentru dialogul interconfesional și pentru necesitatea reconcilierii dintre Biserica Ortodoxă și cea Catolică. În fața proliferării sectelor și a tendinței cetățenilor de a se îndepărta de Biserică este necesară o strîngere a rîndurilor, și catolicii au fost primii care au înțeles acest lucru încă de la începutul anilor '90. Privită din perspectiva acestor preocupări, vizita Papei în România se deosebește acum ca o strălucită încununare a unei strategii atent elaborate și urmate cu tenacitate vreme de mai mulți ani.

O carte despre locul și rostul Bisericii în vremea televiziunii prin cablu și a Internetului, a telefoniei mobile și a cardurilor bancare, a laptop-urilor și a zborurilor intercontinentale, a culturii de divertisment și a Ligii Campionilor este mai mult decît binevenită. Scriind *11 Dialoguri (aproape teologice)*, Alexandru Cistelean reușește să transforme calitatea sa de „creștin absolut mediocru” în jurnalism de cea mai bună calitate. Atent, curios, mereu la obiect, el pune întrebările cu adevărat importante, chiar și din perspectiva cititorilor care nu au nimic de-a face cu catolicismul. Este o carte cu problematică gravă ce ar putea fi luată drept model și de cei preocupați de problemele ortodoxiei. Probabil că după ce vom citi o carte cu răspunsurile preoților și teologilor ortodocși la întrebări de acest tip vom vedea mult mai clar care sînt șansele reconcilierii reale între cele două Biserici care stau la temelia spiritualității europene și care este cu adevărat viitorul religiei în secolul abia început. ■



**P** RINTRE alte beneficii aduse locuitorilor Europei Centrale și de Est de evenimentele revoluționare care au marcat anul 1989 a fost fără îndoială și cel al recîstigării libertății de conștiință. Cu siguranță în România, dar și în celelalte state foste comuniste, după o jumătate de secol de existență cvasi-clandestină, Biserica și-a redobîndit locul în viața publică, a redevenit o instituție de bază a societății, aflată mereu, în sondajele de opinie, pe o poziție fruntașă în ce privește încrederea populației. Mulți comuniști puri și duri, care pînă în decembrie 1989 propovăduiau „ateismul științific”, s-au metamorfozat spectaculos în cei mai bigoți credincioși. La început ușor încurcați în momentul în care trebuiau să-și facă cruce, apoi, pe măsură ce au acumulat experiență, din ce în ce mai relaxați, politicienii români de toate confesiunile și culorile politice au devenit prezențe constante la slujbele de tot felul și, cel puțin la începutul anilor '90, nimic nu se putea începe în țară în afara prezenței cîte unui sobor de preoți. O afir-



mație scoasă din context a lui Malraux, „secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc” a dobîndit valoare de truism, iar adoptarea unui comportament cît mai ostentativ bigot (în special de către cei care nu au crezut vreodată) a devenit pentru mulți semnul clar al rușinii de trecutul odios și al adaptării la noua paradigmă existențială.

Apoi, pe la mijlocul anilor '90, cartea lui Samuel Huntington *The clash of civilizations* a atras atenția asupra potențialului exploziv pe care îl





lecturi la zi

## Imposibile iubiri

**L**A SUD de graniță, la vest de soare este al doilea roman din creația romancierului japonez, Haruki Murakami, tradus la noi. Traducătoarea Angela Hondru, orientalist de marcă și profesoară la Universitatea din București, reușește să transmită în română tensiunea epică a unui roman de o simplitate rece. Este un roman cu miză exclusivă pe poveste. Pe scurt, Hajime, personajul narator, se îndrăgostește la începutul adolescenței de Shimamoto, o ființă singuratică și stranie pe care o revede după mai mulți ani, când liniștea burgheză a căminului îi devine insuportabilă. Chinul erotic culminează într-o singură noapte de dragoste, după care dispare Shimamoto și îl aruncă iar în disperarea propriei mediocrități.

Irepresibila forță a dorinței, cursul invariabil al timpului și

banalelor experiențe umane, sentimentul totalei comunicări cu altă conștiință la care accesul este interzis, sunt temele de meditație pe care această carte le propune.

**H**AJIME este în aceeași măsură conștiință ce filtrează cu grijă cursul întâmplărilor, acordându-le sau decelându-le un sens ascuns. Astfel se face că romanul capătă câteva puncte culminante, precipitări de intensitate și mister ce fac narațiunea aproape senzațională, captivantă. Cine este, de fapt, Shimamoto? Ni se sugerează că a devenit spioană și că trebuie să-și păstreze un mister „profesional”. Pe de altă parte ea este Cealaltă, amanta, factorul de dezordine din existența onorabilă și calculată a lui Hajime.

*La sud de graniță, la vest de soare* e o poveste de dragoste aproape banală prin scenariul ei exterior, ce are loc într-un Tokyo



cu o civilizație înaltă și rafinement al plăcerilor. Hajime urmează destinul tuturor tinerilor a căror mediocritate stă în amorul „câldicel”. El înșeală fără prea multe scrupule, duce o femeie la nebunie și de aceea e gata să-și părăsească soția. Într-adevăr, iubirea pentru această femeie este totală, ea e reperul lui intelectual, prietena cea mai bună, obiectul unei dorințe fizice obsedante. El o percepe și o descrie pe Shimamoto cu voluptatea și precizia expertului. Gesturile ei sunt stranie, melodramatice, adesea crude. Shimamoto e cea mai enigmatică femeie posibilă, de vraja ei simte că nu l-ar putea elibera decât moartea. Această iubire imposibilă transfigurează realitatea și revelează deșertăciunea unei existențe aparent perfecte.

Mai mult decât o poveste de iubire, acest roman traduce nevoia umană de esențial, pierdut odată cu vârstele și întâmplările unei vieți: „Eram mai tânăr, mai flămând, mai singur, dar eram eu însumi, redus la esență. Eram capabil să simt orice notă muzicală, să savurez orice rând dintr-o carte. Nervii mei erau ascuțiți ca un brici.”

*La sud de graniță, la vest de soare* e un roman de scriitor profesionist, cu exercițiu, scris pentru delectare și spre a se vinde bine. N-aș spune că e o mostră de mare literatură, ci o poveste agreabilă, electrizantă, reflectând o înaltă cultură citadină care transformă într-o manieră particulară erosul în misticism, o carte de citit pe vreme ploioasă, pentru cei care suferă din amor.

## cerșetorul de cafea



de Emil Brumar

## Ador ceasurile care stau!

Stimate domnule Lucian Raicu,

**I**ERI fiind vineri, deci zi de post, fratele Ioan Alexandru, nu a venit la masă. În schimb, Ulvine, în mari forme, i-a adus cei patru pruncuți, i-a hranit îndelung, iar la urmă i-a înșirat la bar, cocoțați pe scaunele verzi, și le-a dat să sugă pepsi cu paiul. Fratele, într-o chilie de la etaj, cu vedere spre mare, lucrează, bănuiesc, la acel *Imne* ale Dobrogei. Schivnicul de la Neptun!

Tot ieri a apărut și Dorin Tudoran cu ceva blond pe lângă el. Dacă mai pun la socoteală pe Nicolae Manolescu (tocmai pleacă), pe D.R. Popescu (și el pleacă), pe Hobana, pe Marcel Gafton, pe Emil Manu și (singurul cu care mă salut ceremonios) pe Ion Caracian, cam asta-i formația. Sînt și alții, dar nu-i cunosc deloc. Nu m-am simțit niciodată bine printre scriitori. Mai ales printre cei cu numele scrise pe cartonașe așezate crăcănate pe masă!

Sufăr că nu pot să-mi fac singur cafeaua. Nu știu ce să dispăr cînd mi-o prepară altcineva. De fapt, știu ce! După o cafea migălită și mirosită pe toate părțile de mine, scriu! După o cafea servită, nu scriu! Oare, dacă aș deschide, pe lângă acea mică prăvălioară dintr-un orașel de provincie, ca o anexă a cofetăriei eterne, o minusculă cafenea (care să aibă și două mese de biliard; oh, tacurile frecate pe vîrf cu cretă!) n-aș reuși, ticluind mereu, mereu, pentru personajele mele dragi, cafeloale, cafele, n-aș reuși zic, să scriu permanent? Mă gîndesc la Caragiale! Poate că scria în draci din cauza berăriei pe care o patrona!

Ciudad! A scrie în draci! De ce nu, a scrie în îngeri?

Nimic nu-i inventat! Pe la 2-3 ani am locuit la Curtea de Argeș, la un unchi de-al meu care avea o cafenea cu două mese de biliard! Acolo m-am îndrăgostit pentru prima dată de bile! Erau albe, de marmură, galbene, de fildeș, roșii. Mă fascinau ultimele, le doream, le pîndeam ceasuri întregi lunecarea pe postavul verde. Ce zvelți, ce cavaleri, mi se păreau cei sprijiniți galant în tacurile lungi, subțiri, pudrate cu delicatețe, ca niște lănci, pe vîrf. Mirosul de cafea turcească mi-a învăluit de-atunci, ca un nor dulce-amar cerul gurii! Țin minte și marea primă deziluzie. Vroiam să am o bilă a mea, numai a mea! Mama acelui unchi, o bătrînă urîta și gheboasă ca-n basme, într-o iarnă, a făcut un bulgăre de zăpadă perfect rotund, l-a muiat în apă, l-a lăsat să înghețe și mi l-a dăruit: „iată o bilă albă de biliard!” Desigur, s-a topit. Am plîns neconsolat și am început s-o urăsc cu strășnicie. Mult mai tîrziu, pe cînd aveam vreo 30 de ani, acest unchi (baba murise, cafeneaua și biliardul se desființaseră) mi-a dat o bilă galbenă, de fildeș, și una albă, de marmură. Roșie nu mai avea. Cele două bile sau rămas la Dolhasca. Le țineam în două pahare vernil, cu picior înalt!

Să nu uit, între cele două pahare vernil ce-mi țineau în gură bilele, aveam un ceas vechi, de buzunar, marca Roskopf (s-ar putea să fi scris greșit, voi verifica). Nu mergea. Ador ceasurile care stau!

Cu stimă și grație,  
23-VIII-1980

## Editura AULA

Colecția „CANON”

(monografie critică, antologie de texte, dosar de receptare)

Ștefan Bănuțescu de Monica Spiridon	45.000 lei
Ana Blandiana de Iulian Boldea	45.000 lei
Nicolae Breban de Liviu Malița	45.000 lei
Emil Brumar de Rodica Ilie	45.000 lei
Matei Călinescu de Ștefan Borbely	45.000 lei
Mircea Cărtărescu de Andrei Bodiu	45.000 lei
George Coșbuc de Andrei Bodiu	45.000 lei
Leonid Dimov de T. Ștef și V. Mureșan	45.000 lei
Ioan Groșan de Nicoleta Cliveș	45.000 lei
Alexandru Ivasiuc de Sanda Cordoș	45.000 lei
Nicolae Manolescu de Mihai Vakulovski	45.000 lei
Virgil Mazilescu de Ion Buzera	45.000 lei
Fănuș Neagu de Andrei Grigor	45.000 lei
Mircea Nedelciu de Al. Th. Ionescu	45.000 lei
Constantin Noica de Cornel Moraru	45.000 lei
Cristian Popescu de Horea Poenar	45.000 lei
Marin Preda de Rodica Zane	45.000 lei
Liviu Rebreanu de Ion Simuș	45.000 lei
Ioan Slavici de Cornel Ungureanu	45.000 lei
Nichita Stănescu de Vasile Spiridon	45.000 lei
Nicolae Steinhardt de Gheorghe Ardelean	45.000 lei
Sorin Titel de Daniel Vighi	45.000 lei
Urmuz de Adrian Lăcătuș	45.000 lei

Cărțile pot fi comandate la:

Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; [www.aula.ro](http://www.aula.ro)

Editura AULA O.P. 14 C.P. 13.67 Brașov 2200

Iuliana Alexa





## Neo-barbarii

Timp  
Rumeguș așternut inert  
Timp neînruit cu  
Nisipul clepsidrei  
Timp de lemn  
Cu limba de lemn  
Slăvind victorii  
Zadarnice – eroi  
Zadarnici  
Morți în zadar

Învins  
Cunoscând adevărul  
Văd trupe gri  
la atac în grădini

Mi se fură zăpada  
Grâul înalt și cu el  
Metafora mării  
Călătoare-n câmpie  
(De demult – semn de-nceput  
Al urgiei –  
Mi s-au furat licuricii)

Caut pe cer  
O imposibilă stea  
Cer  
Tipărit cu vopsea  
Într-o imposibilă limbă

Cine a scris murdar  
Cu litere colțuroase  
Dințate  
Și moi și lascive  
Cu litere-gunoii  
Din gunoi adunate  
Cu litere de puroi?

Barbarii au scris pe cer  
Barbarii au oroare de stele  
Și de vidul dintre ele

Barbarii – trupe gri – sunt  
La poarta grădinilor mele

## Forum, mileniul trei

Civilizație  
Scriin violat  
Altar violat

În înaltul cailor  
Stau cu spatele întors la ruine  
Dioscurii

Frumoși sunt caii lor de marmură  
Frumoși Dioscurii de marmuri  
Cu spatele întors la ruine

Frumoșii nu par să știe  
Să vrea să știe  
De ruine

Intactă printre ele  
Cloaca maxima



# Rodica Iulian

## Itinerar

Stea – Înger – Demon  
Steaua deschide cortegiul

Cu ochii la cer  
N-am ochi pentru pietre

Îngerul alege poteca  
Îndepărtării mele  
De Urmăritorul

## Calvar

Actori călări  
Biciuie  
O năframă  
Până se naște chip  
Din inul ei  
Sudoare și sânge

Până se naște Om  
Și moarte de Om

## Cap de continent

Val – plâns set se sparge  
Și lasă pe stânci  
Schelete de sare

Din val străpunge  
Cornul narvalului

Albă pe țarm  
Galopând  
Îl dezmințe licorna

## Proiect de recviem

Formă refuzând  
Întruparea în om  
Nimic mai pur –

Anemonă  
Crin sălbatec  
Mușchi de copac fără mușchi

Vreau partea lor de cenușă  
Polen ideal  
Întru împreunarea

De stele plâpânde

## Contemporană

Poet șomer  
Cerșește pâine:  
– Trup din trupul meu.  
Cerșește vin:  
– Sânge din sângele meu furat.

Miez și picuri  
De sânge  
Înstelează trotuarul  
Sub pașii  
Necredincioșilor.

## Bodegon

Mâinile mele eratice  
Desprinse de trup  
Albite – iernatice

Limba infirmă la gust  
Ochiul cu stinse culori  
Urechea – muzică moartă

Inaccesibile lor  
Pâinea din vară  
Lămâia solară  
Adult-învelită de toamnă  
o ceapă –  
Zvonul dezghețului  
În carafa cu apă

## Muzeu natural

«Urs, elefant, focă și leu» –  
Spune ghidul,  
«Țestoase, șopârle –  
«Iată sculpturile-n piatră  
«Ale maestrului-vânt  
«Asistat de discipolul-ploaie  
«Mai reușite decât  
«Ale lui Henry Moore.  
«Și iată aici, sub un tavan gălbui,  
«Sărutul unui cuplu.  
«În fața lui s-ar fi închinat  
Brâncuși.»

Dar despre craniul spiței noastre  
Ghidul nu pomeneste.  
O teastă lustruită – fildeş –  
Os de piatră, piatră din os,  
Cu falca mestecând tufe de spini,  
Cu-orbite-n care își face umbra  
Cuib la înserare.

Craniu gigant  
Pe măsura  
Saurienilor –  
Măsură gigantă  
A vanității. ■





semn de carte

de Gheorghe Grigurcu

## Poezia lui Emil Brumaru

**E**MIL BRUMARU e un extraordinar poet al materiei. Se dezice de sine spre a se pierde în materie, ceea ce nu înseamnă că acceptă realul. Căci materia pe care o evocă e una fictivă, vizionară. Un produs al imaginarii care mustră implicit realul. Astfel, simțământul pe care Baudelaire îl numea „dezgustul de real” se manifestă prin aparenta, doar aparenta asumare a acestuia, printr-o modalitate vizionar descriptivă și vizionar anecdotică, ce reprezintă un mijloc al subminării al desființării realului în forul interior. Materia lui Brumaru e una artificioasă la culme, avansând până la acel artificiu în raport cu sine însăși care poartă numele de manierism. Iluzia este a unui inventar de-o subordonare atență la obiect(e), în pofida scripilor festive, a fioriturilor ce amplifică entuziasmul părelnicei aderențe: „Bucătării, bucătării de vară/ Creme de zahăr ars strălucitoare./ Mari servete de-azur dulapuri-sfinxe./ Dulci utopii din linguri vechi prelinse./ Sîinii aici sînt plini, coapsele grele./ Miresmele iau foc de la perdele./ Luminile se-asează lin pe scaun./ Din cratițe bea lapte prins un faun./ Nasturii cad subțiri de la cămașă./ Bucătării încinse, pătimașe...” (*Elegie*). Acest miraj amintind pictura flamandă al unui concret similar (*de facto* opus realului, în

stare polemică cu cel din urmă) apare amplificat de renunțarea la factorii ce l-ar putea contraria, la „idei” și la „iluzii”. Așadar o cochetărie antiintelectualistă: „Sînt sticle cu țoracele îngust/ Și umeri transparenti neluate-n seamă/ De cei ce au idei” (*Sticle*). Ca și: „Doar în alcool exploziile fine/ Ale iluziilor se aud distinct” (*ibidem*). Atitudinea morală adecvată a unei asemenea înscenări este umilitatea. „Excesul” materialității vehiculate în discursul liric trădează o spaimă de materie a ființei neajutorate care se-aruncă în vîrtejurile lor, paradoxal, spre a scăpa de ele. Circumscriș unui cadru domestic și gospodăresc, aidoma lui Arghezi, autorul *Cîntecelor naive* pare a nu accepta la un moment dat nici măcar gratuitatea contemplației (din care ar putea germina oțul aristocratic sau orgoliul estetic), implicîndu-se meșteșugărește în funcționarea realilor d-sale fantastice: „Țăia-vom rîma cu toporul/ De groasă ce-i./ Naivi, audia-vom corul/ Grașilor miei./ Vom ajuta melcii la treabă./ Roua din prag/ O vom căra, subtil, în roabă/ Din lemn de fag./ Și pentru a-i mări misterul/ Cînd cade jos/ O să umflăm cu țeava mărul/ Cel unsuros./ Apoi vom scărpină copacii/ Să crească blînd./ Preapofticioși, ugerul vacii/ Vom lua mulgînd./ Și astfel, spre-a ne trece veacul/ Din tată-n fiu/ Vom coace-n role vechi dovleacul/ Portocaliu” (*Marș*).

Adîncă plecaciune a poetului în fața lumii de el scornite ajunge la acte sacrificiale, la un soi de penitență. Reprezentărilor ce ar putea părea făloase, redundante, le sînt preferate ființele neluate în seamă, obiectele vechi, stricate, angelizate prin chiar condiția lor ingrată ce-și conține șansa redempțiunii. E la mijloc, negreșit, o timiditate, o inadapare funciară a eului, dar și o victorie subiacentă a sa prin mistica umilinței: „În magazii cu șobolani bătrîni/ Unde îți intră orele-n plămîni/ Mă preumblam c-o dulce gravitate/ Pe lînga pompele de flit stricate./ Cutii cu cremă neagră pentru ghete/ Sufletul pur știau să mi-l desfete/ Și mă-mbătau cu-aroa lor sublimă/ Butoaiele adînci de motorină./ Paianjenii murați în lămpi cu gaz/ Îmi lunecau cu

grijă pe obraz./ Primusuri mari, lucioase, de alamă/ Mă-țelegau și mă luau în seamă./ Priveam uimit cum lucrurile-apar/ Și se scufundă-n hăuri de mărar./ Cum ruginesc vechi cercuri de la plită/ În maldare de lînă părăsită./ Cum arcuri frînte mor în canapele/ Ce-au clătinat sufragerii pe ele/ Și cum prin colțuri îngeri diafani/ Suflau cu-amurg mîrgica la curceni” (*Elegie*). Se poate face, pe bună dreptate, asocierea, pînă la un punct, a liricii lui Emil Brumaru cu cea a tradiționaliștilor noștri interbelici (Pillat, Fundoianu, Voiculescu etc.), prin care transpar modelele franceze: Francis Jammes, Albert Semain, chiar Verlaine, însă se impune o deosebire netă. Contemporanul nostru pune accentul pe derizoriul, pe inconsistența, pe criza obiectelor ce intră în cîmpul său de sensibilitate. Le înfățișează nu numai în gingășia și grația lor ce presupun o natură vulnerabilă, ci o reliefează pe aceasta din urmă, explică (plastic) ceea ce era implicit. În clipele de relativ echilibru, criza în cauză apare sub chipul tristeții difuze, al *spleen*-ului baudelairian trecut prin fantezismul unui Apollinaire sau Cocteau: „Îți trimit un ecuson, cel mai gingaș și mai trist./ E barat cu bulion/ Și-n triunghiul de deasupra/ Are-un melc cu crucifix/ Care ține pe un corn/ Patru fluturi ce-și bea supă/ Cu cravatele la fix./ Iar în cel de dedesubt/ Lîng-un domn cu portocală/ Două rîme pentru supt/ În clipe de plictiseală” (*Ecuson*). În momentele mai „crude” sînt produse monstruoze, e drept cumva estompate, eterate, precum secvențele unor filme horror de demult, cu efecte naive: „Piratul ce n-avea o mînă/ Iubea în taină o balenă/ Dar delicat și plin de jenă/ Bea whisky cu cealaltă mînă./ Atunci o vampă far-un sîn./ Fîindu-i foarte veche-amică/ Și pe balene purtînd pică./ Îi arătă, dur, cellalt sîn./ Și-așfel piratul fără o mînă./ Oh, vampe, ce n-avea un sîn./ Îi prinse cu cealaltă mînă./ Sub vela trîncă, cellalt sîn” (*Cîntec de pirat*). Din pricina aceleiași sfieli de fond, actantul e incapabil a-și duce pînă la capăt intenția desfigurării și mutilării, a violentării realului în efigie (în viziune) cu care operează, neutralizîndu-l prin parodie. Precum la un

Minulescu aprofundat (întors spre o sensibilitate dureroasă ce absoarbe în bună măsură fanfaronada), brutalitatea se topește în chiar excesul ei, cinismul se dezamorsează în aerul ireal de vis dulceag-amar: „O, Leonid Dimov, e seară/ Și trec femeii cu trupuri lungi, ca niște viespi uriașe/ Pe care nu poți să le-alungi/ Cu mîna leneșă din minte./ Femeii cu sîni lincențioși/ Umflați de-un înger pneumatic/ Pîn’ la absurd în plușuri roș./ Femeii ce ne-ar lăsa-n burice./ Plutînd pe pîntec, să murim/ Fără speranțe, fără apă./ Cum pe corăbii Gordon Pym/ Halucinînd vechi etichete/ Pe butoiașele cu spirt./ O, Leonid Dimov, e seară/ Și eu beau singur într-un birt” (*Scrisoare*). Suferința se reduce printr-o sugestie inaugurală, prin prospețimea sa: „Dar uneori tristețea ne încearcă/ Primejdios cum miezul unor nuferi/ Lopata de pe-o margine de barcă./ O, prospețimea de-a putea să suferi!” (*Cîntec*). Versul final e apt a proba joncțiunea imaginarii lui aprins cu filonul moral adînc al acestui poet atît de înșelător „minor”, ale cărui baloane colorate, zbenguindu-se în văzduhul senin, rămîn legate prin sfori, oricît de inaparente, de impulsul dramatic ce le-a lansat.

**A**IDOMA oricărui timid, Emil Brumaru e un pudic, un retractil. Timiditatea nu e decît o consecință comportamentală a unui infantilism prelungit, a unei zăbave în acea edenică zonă a începuturilor ființei, „adevărat arhetip, arhetipul fericirii simple”, cum zice Gaston Bachelard. Din timiditate, putem presupune, poetul așează sub lupa imaginarii d-sale ființele (în speță necuvîntătoare) și lucrurile (în speță cele depreciate, marginalizate), ajungînd a le percepe în imediat, fie și un imediat fabulos, fără distanța pe care o introduce psihologia maturității. Spre a-și disimula copilaria funciară care iese sîngăci și neaderențe, Brumaru își pune o mască. Maska senzualității care corespunde, în chip ostentativ, stadiului viril, mască pe care, în consecință, o diversifică, o accentuează, o arborează pînă la obsesie. Frivolitatea e aci o mască a candorii. Concupiscenta adusă mereu în scenă ține mai curînd de joc și de o imatură curiozitate decît de „păcatul” carnal asumat. Uneori această senzualitate emblemată — veritabil antidot al copilariei funciare — atinge chiar note licențioase, cum se întîmplă în *Infernala comedie*. Să menționăm că în dezavantajul bardului care se eclipsează astfel renunțînd la magia discreției care-i caracterizează producția reprezentativă, Codul melan-

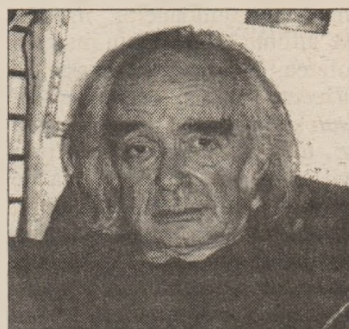
coliei galante e abolit... Rezultă o proiecție sexuală peste toate cele ce sînt, un soi de pansexualism pe care-l cităm în cheia sa „decentă”: „Ochii care nu se vîd/ Se uită unii la alții/ Făr’ a ști, ca printr-un vîl/ Coborît lin din înalții/ Nouri cruzi în formă de/ Coapse pentru dragoste...” (*Ochii care nu se vîd*). Dar și aci întîlnim, în majoritatea cazurilor, stratagemele timorării. Erosul preferă a se exprima prin galeșe indirectități, prin aluzii ai căror agenți devin obiectele de bucatărie: „O, melancolia/ Acelor zile/ Pălidul scaun Vasile/ Iubea pe masa Maria!// Și-n ce bulion/ Își îneca infidela/ Strecurătoare Angela/ Amorul ei pentru ligheanul Napoleon!// Iar sticla Dumitru/ Satisfăcea/ Tristețea-i de-un litru/ C-o patimă grea./ Astfel, întrucît/ Își băga către seară/ O sforicică pe gît/ Nemaicoșînd-o-n afară...” (*Epigramă*). Din acest animism derivă un delicat joc de-a dragostea al poetului cu lucrurile, substitute ale partenerei violent estetizate (estetizarea e aci, la rîndul său, un substitut al relației trupesti): „Mult timp am iubit o ceșcuță de ceai chinezescă/ Pictată cu scene naive din viața fîntînilor pe porțelanu-i subțire/ Dar sufletul meu neștiind îndeajuns s-o uimească/ M-a părăsit, alegîndu-și dulapul cel sumbru drept mire./ Apoi m-am îndrăgostit de un blînd sifonier./ De-obicei dup-amiaza, cînd hainele dorm, mă duceam lîngă dînsul/ Și mîngîindu-i furnirul, duios și stingher/ Îl sărutam și simțeam că mă-nnăbușe plînsul./ Pe urmă am ținut pătimaș la o bilă de fildeş lucioasă/ Cu pîntece mic, ce-mi sărea uneori pîn’ la buze/ Stîmîndu-mi spre seară dorințe ciudate și gînduri atît de confuze/ Încît mă sfiam să rămîn cu ea singur în casă” (*Amorurile lui Julien Ospitalierul*).

Între materiile organice și cele anorganice ia naștere un fluid al unei tainice comunicări, se stabilește limbajul cifrat al metaforei insolite, compunînd o simpatetică sinteză a regnurilor solicitate în devălmășie. „Delicatețea” rimbaldiană îndulcește asprile bănuite, absoarbe tensiunile, transferîndu-le în feerie: „Sînt fericit, arare/ Îmi dau un fin balans/ Rachiuri de mărare/ Topite-n Ile de France./ Iubesc pe Reparata./ Divina cu trei sîni/ Mi-e sufletul ca pata/ De micșunea-n fîntîni./ Și jubilînd, din mîzgă/ Cu-o bucurie-adîncă/ Îți scriu pe-un ou de gîscă/ De angora, cald încă!” (*Scrisoare*).

Gheorghe Grigurcu

(continuare în pag. 13)

România literară 9



EMIL BRUMARU  
POEME ALESE  
1959 - 1998  
AULA

Emil Brumaru: *Poeme alese, 1959-1998*, Ed. Aula, 2003, 192 pag., preț neprecizat





## biografie

În 1992, românii citeau unul și același ziar, *Evenimentul zilei*, indiferent unde s-ar fi aflat: pe stradă, în autobuz, la frizerie, într-un restaurant sau la locul de muncă. Ziarul, proaspăt înființat, se distingea grafic printr-un fel de stampilă roșie, imprimată pe prima pagină, în stânga sus. Un străin ar fi putut crede, pe atunci, că în România se pregătește un complot cu o numeroasă participare și că semnul de recunoaștere folosit de complotiști îl constituie acel blazon deocheat.

Succesul noului cotidian era imens, dovada constituind-o tirajul însuși (aproape 700.000 de exemplare). Poreclit de concurență "bulina roșie", ziarul plăcea și profesorului universitar, dar și femeii de serviciu, și românului, dar și ungurului, și anticomunistului, dar și fostului activist al PCR. Multivisat și, în fond, nerealizabilul consens național se înfăptuia astfel câte cincisprezece minute pe zi (după care, bineînțeles, începea din nou discordia).

Inventatorul ziarului și directorul lui era Ion Cristoiu, un bărbat scund, cu o față rotundă și cu plete, care apărea rar în public și atunci îmbrăcat prost. Obişnuia să respingă, ursuz, dovezile de simpatie, se exprima cu dificultate, ca și cum i s-ar fi împiedicat limba în dinți, dar când se angaja într-o discuție se însuflețea și captiva asistența prin inteligență, prin umorul de idei, prin curajul de a gândi altfel decât toți ceilalți.

Ion Cristoiu s-a născut la 25 noiembrie 1948 (în actul de naștere: 16 noiembrie) în comuna Găgești din județul Vrancea. A urmat școala primară în satul natal, liceul la Panciu și Facultatea de Filosofie la Cluj. A debutat ca gazetar în 1968. Încă din timpul facultății a fost redactor și apoi redactor-șef al subredacției revistei *Viața studentescă*.

După absolvire, în 1971, a rămas asistent la Facultatea de Filosofie a Universității din Cluj, funcționând totodată și ca redactor-șef adjunct al revistei *Echinox*. În 1972 s-a mutat la București, în calitate de redactor la *Viața studentescă*. Între 1974-1979 a fost redactor-șef adjunct la *Viața studentescă* și *Amfiteatru*. Din 1979 până în 1987 a lucrat ca redactor-șef adjunct la *Scânteia tineretului* și a condus suplimentul literar-artistic - *SLAST* - al aceluiași ziar.

Exploatarea relativă libertate pe care o asigura publicațiilor UTC fiul lui Nicolae Ceaușescu, Nicu Ceaușescu (pe atunci prim-secretar al CC al UTC), Ion Cristoiu a făcut repede din *SLAST* una dintre cele mai vii publicații literare, la care colaborau scriitori importanți ca Emil Brumaru și Mircea Dinescu, Matei Vișniec și Ioana Ieronim, Gabriela Adameșteanu și Mircea Nedelciu, Mariana Marin și Traian T. Coșovei. Talentul său de creator de publicații atrăgătoare s-a evidențiat și în verile în care a realizat, la Costinești, ziarul *Secvența*, ziar care s-a bucurat de un atât de mare succes încât a fost difuzat la un moment dat, pe o zonă a litoralului, prin împrăștiere din helicopter.

Între 1987-1989 Ion Cristoiu este redactor-șef al revistei *Teatrul*. În ianuarie 1990 înființează, împreună cu Cornel Nistorescu, ziarul *Expres*, pe care îl conduce în calitate de redactor-șef. În martie 1990 ia de la zero, de unul singur, o nouă publicație, *Zig-Zag* (proprietatea unui foarte tânăr om de afaceri, pasionat de presă, Octavian Mitu), din care face săptămânalul cu cel mai mare tiraj al momentului. În stilul său caracteristic, părăsește pe neașteptate *Zig-Zag* și revine, cu funcția inițială, la *Expres*. În 1991 devine redactor-șef la *Expres Magazin*.

La 22 iunie 1992 înființează *Evenimentul zilei*, cotidian care are un succes fulminant, obligând concurența să imite stilul Ion Cristoiu (texte scurte, litere mari, multe întâmplări povestite expresiv și puține comentarii) și trezind curiozitatea unor specialiști din străinătate. În paralel conduce *Expres Magazin*, *Dosarele istoriei*, *Supermagazin*, *Paranormal*. Este președinte al Consiliului de administrație al Trustului *Expres*, al Companiei de publicitate *Evex*, al Editurii Presa Românească. Editorialele sale zilnice, comentariile din reviste, aparițiile la TV îl fac atât de influent, încât este curtat de cei mai importanți oameni politici. În februarie 1997 se retrage intempestiv și - s-ar putea crede - pentru totdeauna din presă, demisionând din toate funcțiile și renunțând la toate acțiunile deținute. Bolnav (incurabil) de gazetărie, revine în presă, inițial ca editorialist, la ziarul *National* (iunie 1997), apoi ca director la *Cotidianul* (aprilie 1998). Se pasionează din nou de înființarea și conducerea de gazete: *Azi* (martie 1999), *Monitorul de București* (aprilie 2001), *Historia* (septembrie 2001), *Dosarele Historia* (februarie 2002).

În 2003 conduce departamentul de emisiuni informative de la postul de televiziune *Realitatea*, organizând printre altele transmiterea în direct, 24 de ore din 24, a războiului din Irak. După câteva luni, în care reușește să facă din emisiunile de știri un spectacol captivant, demisionează.

## Absurdul comunist

**I**ON CRISTOIU este prozator, nu ziarist. El a și debutat, de altfel, cu o carte de povestiri satirice, *Personaje de rezervă*, 1985, făcându-se repede remarcat prin capacitatea de a vedea în toate manifestările oamenilor, chiar și în cele mai solemne, *comedia existenței*. Perspectiva adoptată - amorală, dezideologizată și demistificatoare - era pe atunci de o noutate absolută. Ea nu semăna nici cu aluziile sarcastice ale altor prozatori la stilul de viață comunist și, bineînțeles, nici cu pedagogismul minor al umoriștilor de profesie, colaboratori la *Urzica*.

Recitită azi, cartea produce aceeași impresie de originalitate radicală (prin raportare la literatura română; luând în considerare literatura rusă, s-ar putea face trimiteri la numeroși scriitori satirici, de la Gogol la Bulgakov). Cele douăzeci de schițe cuprinse în volum sunt toate de factură satirică și au și o unitate "geografică": evocă una și aceeași lume - lumea țăranilor dintr-un sat imaginar, Vintileasa, răvășit de transformările grăbite la care e supus de regimul comunist.

Metoda aceasta de a face cronica vieții dintr-un ținut inventat, inexistent pe hartă (dar sintetic-plauzibil) a mai fost folosită, nu numai de William Faulkner, care a născocit provincia Yoknapatawpha, dar și de imitatori ai săi din România (de exemplu, de D. R. Popescu). Noutatea adusă de Ion Cristoiu constă în faptul că în spațiul său fictiv *totul* se ghidează după legile comicului. Există un *stil* al comportării oamenilor - și chiar al comportării obiectelor, animalelor, fenomenelor meteorologice etc. - în această proză. De la un moment, familiarizați deplin cu acest stil, putem noi înșine descoperi în viața de fiecare zi situații asemănătoare, care să ne facă să exclamăm: "Bine, dar chestia asta parcă e din Vintileasa!"

Așa cum se fac în unele țări seriale TV care continuă la nesfârșit cu colaborarea telespectatorilor, invitați să propună noi și noi episoade, așa s-ar putea completa cartea lui Ion Cristoiu cu întâmplări povestite sau imaginate de cititori.

În ce constă acest stil, stilul *ca la Vintileasa*? Constă în înregistrarea perturbațiilor neașteptate, năstrușnice produse de inițiativele reformatoare ale unui partid autoritar și birocratic asupra civilizației țărănești. "Mesaje" care vin



## la o nouă lectură

de Alex. Ștefănescu

## Ion Cristoiu



Foto: Dinu Lazăr

dintr-un centru îndepărtat și nebulos capătă, ajunse în Vintileasa, înțelesuri fantasmagorice și produc situații comice în serie.

Când se construiește în apropierea localității un mare combinat chimic, conform planului de "industrializare socialistă a țării", instalațiile de distilare sunt sustrate de localnici și transformate în alambicuri pentru preparat țuică, astfel încât întregul ținut "plutea în mirosul îmbătător al țuicii ilegale și, în consecință, timp de o lună, totul în jur capătă un optimism mai mult decât necesar. Căinii lătrau veseli, fără nici un motiv, găinile făceau ouă de rață, șobolanii ieșeau în mijlocul uliței și, stând în fund, zâmbeau visători și nici când se aflau deja în burta pisicilor nu erau suficient de convingși că n-avuseseră nici un motiv de optimism."

Când se introduc pe șosele semne de circulație, începe un

adevărat trafic cu indicatoarele sosite de la București: "ședeai la șosea, de exemplu, și nu voiai să fii deranjat dimineața de huruitul camioanelor, imediat se înființa la poartă un ins ce-ți oferea, contra cost, firește, o *Trecere interzisă în ambele sensuri* și, în consecință, de a doua zi, toate mașinile ocoleau prin vii, prin grădini, porțiunea de șosea din fața casei tale; e drept, trebuia să te pricepi puțin la regulile de circulație, altfel dădeai banii de pomană; un ins din Clipicești cumpărase *Trec avioane...*"

Când aude, pentru prima dată în viața lui, sunând un telefon, un țaran țarac, de foarte puțină vreme instalat ca președinte al Sfatului Popular, simte impulsul "să-și ia căciula și s-o rupă la fugă pe scări".

Acest gen de comic, care se asociază la Ion Cristoiu cu fantastul și cu analiza psihologică, nu duce la ridiculizarea civilizației țărănești, care, dimpo-





1982, la decernarea Premiilor UTC: Ion Cristoiu, Mircea Iorgulescu, Mircea Dinescu, Mircea Florin Șandru, Hans Bossert ș.a. (Foto: Ion Cucu)

trivă, ni se înfățișează ca o ultimă rezervă de bun-simț a țării în fața invaziei de arbitrar și prost-gust. Ceea ce se evidențiază este *absurdul comunist*, mai exact absurdul generat de tentativa de modernizare forțată a țării de către partidul-stat:

“Din când în când, magazinul primea mărfuri ciudate pentru care Fane Buleandră, responsabilul sectorului alimentar, demult renunțase să mai ceară vreo explicație. Într-un an, luni la rând, primise, fără ca vreun semn să prevestească asta, câte un camion de arbori cotiți. Într-altul, de Crăciun, se pomenise cu un transport de pui de urs pentru dresorii amatori. Ultima oară îi fusese trimis de la Centru un camion de exemplare din volumul V al *Operele complete* de Charles Dickens în limba engleză. Firește, Fane Buleandră încercase imediat să le vândă și chiar vânduse o parte din ele, luai o ladă de geamuri numai dacă luai și volumul, și le-ar fi dat pe toate dacă, la vreo câteva săptămâni numai, o impetuoasă notă nu l-ar fi somat să returneze urgent toate exemplarele primite, întrucât se produsese o încurcătură: nu volumul V din *Operele complete* de Charles Dickens trebuia să primească magazinul, ci *Micul dicționar româno-turc*. Umblând din casă în casă, Fane

Buleandră recuperează toate cărțile vândute, mai puțin una, dată lui Ghiță Lăduncă din deal, care nu voia s-o înapoieze nici în rușul capului.”

Plasticitatea densă, gogoliană a reprezentărilor contribuie, și ea, la crearea impresiei de spectacol al existenței, în opoziție cu imaginea convențională, în alb-negru cu care ne-au obișnuit și până la urmă ne-au plictisit cărțile cu tentă justițiară despre “obsedantul deceniu”. Ion Cristoiu are priză la realitate și simțul pitorescului. “Ingineria textuală” la care recurge uneori se subordonează pasiunii, trăite frenetic, de a crea o lume concretă. O lume care, la încheierea lecturii, îți rămâne în minte ca și cum ai fi vizitat-o.

### Un unghi de observație inedit

INDIFERENT dacă se prezintă în fața cititorilor ca publicist, eseist sau istoric literar, Ion Cristoiu este în esență prozator. Un prozator experimentat, care a studiat ani la rând tehnicile narative și și-a exersat stilul. Având talent literar, el câștigă ușor orice competiție cu un ziarist: se află în situația cuiva care, instalat la volanul unei mașini, se ia la întrecere cu un pieton.



Foto: Dinu Lazăr

Talentul literar stă la originea succesului său de om de presă. Și tot talentul literar îi asigură situația privilegiată de-a avea dreptate chiar și atunci când - din punct de vedere moral sau politic - nu are.

Un posibil exemplu îl constituie un “reportaj” al său (inclus în volumul cu un titlu imposibil, *Lumea văzută de un român rupt în fund*, 1996) despre parlamentul englez. Conform unei vechi tradiții, în sala legislativului Marii Britanii, distanțele dintre scaunele rezervate majorității și cele puse la dispoziția reprezentanților opoziției este astfel calculată încât adversarii politici, oricât s-ar întinde unii spre alții, să nu se poată tăia cu sabia. Insensibil la farmecul vechimii stilului de viață englezesc, Ion Cristoiu își imaginează, cu umor, ce s-ar întâmpla dacă această regulă ar fi adaptată la performanțele armamentului modern:

“Dacă instituția s-ar fi străduit să se adapteze la evoluția omenirii, ar fi fost normal ca partidele dușmane să aibă între ele o distanță nu de două lungimi de săbii, ci de câteva mii de kilometri. Laburiștii, la New York, iar conservatorii, la Vladivostok. Numai astfel s-ar putea preveni realmente eventualitatea ca un debutat laburist să-i dea în cap unui deputat conservator cu o rachetă intercontinentală.”

Comedia existenței îl captează pe Ion Cristoiu oriunde s-ar afla în lume. În China, în loc să contemple extaziat arhitectura palatelor și templelor, el urmărește agitația turiștilor:

“Nebunia fotografiatului atinge culmi nebănuite în China. De jos, de la parcare și până sus, pe creasta Marelui Zid chinezesc, toată lumea se pozează în neștire. Femeile își aranjează părul și-și netezesc gulerașele, bărbații își arată dinții. Un cetățean ras chilug, cu șapca trasă adânc peste urechi,

## bibliografie

PROZĂ SCURTĂ. *Personaje de rezervă*, Buc., CR, 1985 • *Povestitorii*, Buc., CR, 1988 • *Veselia generală*, Buc., Ed. Tinerama, 1992 (cop. de Mihaela Șchiopu).

CRITICĂ LITERARĂ. *Lumea literaturii*, Buc., Em., 1986 • *Prizonier în închisoarea cărților*, Buc., Ed. Evenimentul românesc, 2001.

EDIȚII CRITICE. Camil Petrescu, *Rapid Constantinopol-Bioram*, Cluj, D., 1974 • Camil Petrescu, *Versuri și nuvele*, Buc., Min., 1985 • Marin Preda, *Scrieri din tinerețe*, Buc., Min., 1997 • Marin Preda, *Delirul* (ediție necenzurată), Buc., Ed. Expres, 1991.

PUBLICISTICĂ. *Punct și de la capăt*, Buc., Publishing House ELF, 1991 (articole politice) • *Lumea văzută de un român rupt în fund*, 1996 (note de călătorie satirice) • *Un pesimist la sfârșit de mileniu*, Buc., Ed. Evenimentul românesc, 1999 (eseuri) • *Singur împotriva tuturor*, pamflete politice 1990-1999, Buc., Ed. Evenimentul românesc, 1999 • *Istoria ca telenovelă*, eseuri, note, documente, Buc., Evenimentul Românesc Group, 2003.

\*

O mare parte din publicistica lui Ion Cristoiu poate fi consultată numai în colecțiile unor ziare și reviste. Este vorba de miile de editoriale încă neincluse în cărți din *Expres* (1990-1992), *Zig-Zag* (1990-1992), *Expres Magazin* (1991-1997), *Evenimentul zilei* (1992-1997), *Dosarele istoriei* (1996-2003), *Național* (1997-1998), *Libertatea* (1998-1999), *Cotidianul* (1999), *Azi* (2001), *Curentul* (2001), *Monitorul de București* (2001) ș. a.

Ion Cristoiu este și autorul unei istorii a literaturii proletcultiste, de aproximativ 1440 de pagini dactilografiate, încă nepublicată în volum. Mari părți din această lucrare au apărut sub forma unui serial intitulat *Propuneri pentru o posibilă istorie a literaturii române contemporane* în revistele *Amfiteatru* și *SLAST* în perioada 1977-1985.

Cărți de convorbiri: Constantin Iftime, *Cu Ion Cristoiu prin infernul contemporan*, Buc., Ed. Contraria, 1993; Cecilia Caragea, *Dialog cu Ion Cristoiu*, Cluj, D., 2001.

ține mândru un picior înainte. Pentru a-și fotografia iubita, un soldat al Armatei Populare de eliberare stă aplecat în față, ca înaintea unui atac la baionetă. Se fotografiază peste tot și pe rupte: prin colțuri, pe buza zidului, în creneluri, ca dopul într-o sticlă, și chiar pe cocoșa unei cămile. În timp ce urc treptele, mă aud strigat. Mă răsucesc brusc. Tot numai zâmbet, însoțitorul meu, Li, mi-a mai făcut o poză. Și-mi va face astfel, strigându-mă să întorc, încă vreo sută.” (același volum).

În ipostaza de critic literar, prozatorul evidențiază mereu, în cărțile citite, ceea ce este *interesant* (în accepția dată de Kierkegaard acestui termen). Luând în discuție opera lui Dostoievski, el parcurge rapid *Amintiri din Casa Morții*, *Adolescentul*, *Dublul* pentru a demonstra că o caracteristică de bază a universului dostoievskian o constituie obsesia personajelor că le lipsește intimitatea, că există mereu spectatori ai trăirilor lor. Autorul eseului (inclus în volumul *Lumea literaturii*, 1986) îl citează în acest sens și pe Stendhal, care afirmă, prin intermediul eroului său Lucien Leuwen, că *ridiculul* ia naștere doar în momentul când este



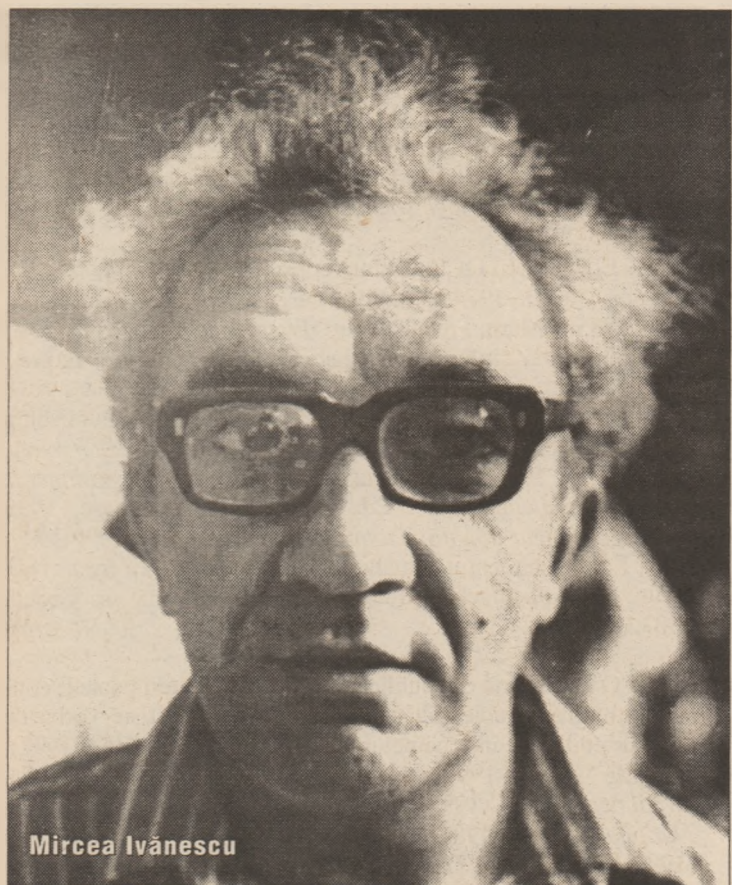
1982 (Foto: Ion Cucu)

văzut. Iar apoi aduce în discuție teama unor personaje kafkiene că sunt spionate de cei din jur. “Prezența obsedantă a publicului - conchide Ion Cristoiu - explică și o altă trăsătură a eroilor dostoievskieni: teatralitatea.”

Ion Cristoiu privește dintr-un unghi neașteptat lumea lui Dostoievski. Și, de fapt, nu numai lumea lui Dostoievski, ci și lumea în general.

(fragment dintr-un studiu)





Mircea Ivănescu

## Adâncimea suprafețelor

când dorm". Cum să uiți acest cântec al suavei masivități pahidermice ne-prezente față cu delicatețea femeii ce pare, aici, prezentă? Că unei femei i se adresează poetul nu încapă în-doială: „fii/ atentă”, în versurile doi și trei.

**D**UPĂ masele de stihuri ale cărții traversate, constat însă că poemul cu pricina este *unic* în creația meivănesciană! Nicaieri altundeva nu mai întâlnesc această structură de *berceuse* (cât de vast e leagănul elefantului!), versul de numai opt-nouă silabe și chiar șăgălnicia unui soi de refren bazat pe formula voit stângace „orișicățuși de puțin”. În ansamblul ei, fără a fi trufașă, poezia meivănescului nu ține să placă – este ultima preocupare a autorului în grandoasa lui rostire de sine, cu excepția fermecătoare a acestui *Cântec de adormit elefantul*. Care, în rest, nu scade cu o iotă sub înaltul nivel reflexiv al creației în sânul căreia ne aflăm, la nivelul acestui magnific catren, nespuse de abstract și totuși tulburător în pregnanța sa: „jocul apelor/ lângă tine/ ale somnului, așteptând/ destrămarea celor mai fine/ cearcăne ale celui din urmă gând”.

Forța lui Mircea Ivănescu este aceea de a nota gesturi puțin importante, la prima vedere, dar ale căror ecouri interioare sunt nebănuite: „văzută fără ochelari/ fața ei este ca o părere – mă gândesc că am scris de demult/ că legăturile mele cu timpul sunt ca o fugă/ a unui nebun care vrea să se prindă/ pe el în-suși – și e întotdeauna câte o cotitură./ pe urmă îmi pun ochelarii și totul reintră în normal.” Lumea este înțesată de imponderabile care pot să devină, dintr-o clipă în alta, active: „însă pe scară/ pe el l-a mușcat de picior o bizară/ încrângătură de trosnete”. Dacă nu mă înșel, de-a lungul sutelor de pagini, acesta este episodul cel mai brutal: piciorul cuiva (se poate paria că e vorba de cel al eului liric) este mușcat de această înfricoșătoare „încrângătură de trosnete” (*serenada*).

Totul este abstract, dar întrucâtva reprezentabil, în poemele lui M. Ivănescu. În *Lumină iernatică*, la o afirmație neliniștitoare a Ei (cândva – nici măcar de actualitate) că eventuala ninsoare din acea zi ar face-o să

îmbătrânească cu o mie de ani, eul liric – în loc să se resemneze cu constatarea că femeile spun multe extravagante – reacționează cu o rituală îngrijorare: „pe o roată/ de spaimă încet rotitoare, eu mă roteam/ în jurul ei în timpul meu, indiferent/ întors cu fața lucie spre ea – și ne-atent,/ împingeam la o parte gândurile pe care nu vroiam/ să o las să le vadă”.

Ce poate avea a-i ascunde Mircea Ivănescu iubitei sale? Peste ani, în „mopete și indiferență”, poetul își exprimă invidia erotică: „dr cabalu stă la masă cu o zeiță. mopete/ în spatele lor se consumă într-o flacără sângerie/ ca și părul zeiței – și invidia lui, străvezie/ se coboară ca un clopot de sticlă peste ei. mici pete/ din invidia lui mopete le vor colora lor viziunea”.

Putem să micșorăm liniștiți aceste „otrăvuri” mărturisite de mopete. Am încercat să extind aceste „vinovății”, atât de puțin evidente la puținele sale exprimări publice. Într-o convorbire din „Vatra”, Mircea Ivănescu expediază într-o paranteză stările sale de spirit la vremea debutului, în care vor fi contat Matei Călinescu, Petre Stoica, A. E. Baconsky și alții – citez cu prudență numele, poetul mărturisește că: „Eu însumi am suferit pe vremea aceea – dar interesează asta pe cineva? – de mari invidii.”

Fabuloase și nenumărate paranteze ritmează poemele lui M. Ivănescu. Lumea poeziei sale se petrece, tipografic vorbind, între paranteze verticale alternate de altele orizontale. Lumi întregi se ivesc și dispar între aceste paranteze-oglinzi, deschizându-se și închizându-se. Autorul ar putea renunța la o parte din universul specular resemnându-se la folosirea unui delir de virgule, dar ar fi păcat. Lectorul pătrunde în vârful picioarelor în fiecare paranteză, iese din ea aproape neîncetător, și nerăbdător să pătrundă în lumea următoare, ca prin sasuri de nave intersiderale trecând dintr-un univers în altul...

În *La aniversară*, autorul se dezlanțuie pentru a ne povesti... fantasme! Ce se întâmplă în acest text liric/ narativ ce înaintează de-a lungul unor veritabile versete? Doamna

(EA) s-a dus să se culce „de-vreme”, la etaj; la parterul casei arătoase, de modă veche, cu scară interioară – una din treptele de lemn scârțâie – Domnul (EU-l poetic, înlocuit aici cu NOI, pluralul de maiestate) întârzie, ținând în mână un „pahar înalt”. S-au certat? Sigur este că visătorul se plimbă și face planuri cum s-o răpească: îmbrăcat ca în „Fantomas”, cu un tricou „foarte bine mulat pe corp – încât să ne facem înalți” – s-ar strecura în camera unde doarme femeia pe care vrea s-o recucerească. Oprit lângă pat, ar contempla-o „prin deschizătura îngustă/ a măștii care ne-acoperă fața și în care suflăm zgomotos” – un vis de adolescent, sau de adult care-și regăsește adolescența. Răpitorul (conjugal?) coboară treptele scării interioare, cu adormita în brațe, spre bibliotecă.

**D**EODATĂ se regăsește singur, cu paharul în mână și cu aspirația lui spre ea. Este vorba de o falsă trezire (dacă poate exista ceva fals și ceva adevărat în aceste imagini de tip oniric!). Conștient de asta, Eul liric se scindează în două; el întârzie cât poate de mult înainte de a se apropia de fereastră: „de teamă că ne-am vedea, lunecător și cu ea-n brațe/ trecând prin cercuri de ninsoare tot mai departe”.

Ce vor să spună aceste acțiuni fantasmice, minuțios descrise? Cred că M. Ivănescu vorbește despre femeia cucerită, dar spre care nu încetează să aspire dureros. Fie pentru că ea nu există (prima sintagmă a poe-

**D**UPĂ CE lectorul ajunge la capătul vastei culegeri retrospective de *Versuri*, apărută în 1996, la Editura Eminescu, în colecția „Poeti români contemporani”, el dă ochi cu o postfață al cărei titlu îl poate pune la încercare: „*Mircea Ivănescu*, poetul care nu încapă într-o antologie”. În ce mă privește, am trăit acest moment fără nici o zguduire, fiindcă modul poetic *meivănescian* îmi este familiar încă de la târziu sa revelare publică (născut la București pe 26 martie 1931, autorul a debutat editorial după vârsta de treizeci și șapte de ani). Îmi trece prin minte că un poet „ce nu încapă într-o antologie” ar putea, în mod legitim, să nu fie citit până la capăt – de vreme ce nu are capăt!

Întru adevăr, tonul liric al lui M. Ivănescu rămâne neverosimil de egal! Ai senzația că toată cartea (aceasta pe care o ai în față, următoarea – oricare alta datorată straniului autor pentru care „poezia e o formă a existenței definitiv supusă”!) a fost scrisă într-o singură zi, de nu cumva asistăm încă, uluiți, la elaburarea ei... Cercul – obsesie a stihurilor sale – poate fi luat ca emblemă a profilului poetic meivănescian: în orice punct ți-ai opri ochiul, întâlnești aceeași stare de spirit, aceeași lume, aceeași înălțime ideatică.

Ca orice serie de texte poetice de o asemenea importanță, cea a lui Mircea Ivănescu vâdeste și o serioasă doză de sfidare, ea forțează cu delicatețe și tenacitate gustul lectorului. De

o fascinantă discursivitate, aceste „narațiuni ale intelectului” (cum le numește Dan Laurențiu) fac parte din creațiile geloase care își *modelează* cititorii, o dată pentru totdeauna, cu un vis firesc de exclusivitate.

În *Poesie et profondeur*, Jean Pierre Richard observă că, deși ieșit din prăpastia baudelairiană, Arthur Rimbaud: „vrea, dimpotrivă, să nege profunzimea. Sau, mai degrabă, își propune s-o depășească și pentru asta să extragă din ea promisiunea de înălțare, încărcătura de viitor. Prin explozie, zbor, tăsnire, metamorfoză, laconism, revoltă, poetul încearcă să edifice o lume fără adâncime, un univers eliberat de origini și de nostalgie”. Ulterior, criticul francez își nuanțează reflecția, găsind că profunzimea este mereu de actualitate, căci numai ea poate fonda orizontul.

Nu insist, fiindcă profunzimea are destui apărători, aici doresc să reabilitez ideea de *suprafață*. Or, după atâția alți poeți scufundați în foraje ambițioase, Mircea Ivănescu pune în lumină demnitatea și bogăția suprafeței; el nu sapă în lucruri, el este – cum o spune același Dan Laurențiu: „un spirit analitic orientat către suprafețele lucrurilor” (îmi place să spun, mai de-a dreptul: către *adâncimea suprafețelor*!).

Printre primele poeme din culegerea lui M. Ivănescu este unul pe care mulți dintre cititorii săi îl știu pe de rost, *Cântec de adormit elefantul* – și de nu l-au reținut în întregime, le vor fi umblând prin minte ultimele două versuri: „orișicățuși de puțin contează enorm/ elefanții

**PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL**  
tel. 210.89.08; 210.89.28 office@prior.ro

Un singur volum furnizează răspunsul rapid la întrebările noastre zilnice, acoperind toate domeniile cunoașterii umane.

Cele 28 000 de articole succinte, completate de cele peste 2000 de fotografii, hărți, tabele, fac din **BRITANNICA CONCISE ENCYCLOPEDIA** o sursă de referință ideală pentru orice cămin sau instituție.

Preț: 3.460.000 lei





mului: „să ne închipuim că ea...”, poate spune și: „să ne închipuim că ea există și că s-a dus la culcare devreme”...); fie că, fiind reală și trăind alături de el, el nu o posedă cu adevărat; și, de ce nu?, că această femeie reală îl dezamăgește și de aceea are nevoie de scenarii laborioase ca s-o facă așa cum și-o dorește.

Rareori procedarea poetică e mai „la vedere” ca la poetul Mircea Ivănescu. Intenția lirică ne este permanent comunicată; în jurul nostru se constituie o bibliotecă frecvent evocată, pe ale cărei rafturi Hegel stă lângă romane politiste. Locurile de excepție, propice poeziei, nu-l ispitesc pe autor – în afara unor zgârcite indicații asupra „orașului de sub munte”, Sibiul de adopțiune unde locuiește de trei decenii. Pe lângă vechea casă cu scară interioară și bibliotecă – ea s-a mai extins, cu anii, până în fundul curții –, trebuie amintit bufetul (căci: „bufetul termita este de departe cel mai mare bufet/ spune mopete când vine vorba...”). E vorba tot de o bibliotecă, unde M. Ivănescu în neuitata sa ipostază de mopete se întreține cu personaje pe măsura sa, măști străvezii ale unor prieteni intelectuali: v. în nopteanu, i. negoescu, el mid-off, dr. cabalu, bruna rowena, tână nefa...

Nu există evoluție, nici scădere în această creație. Oricare dintre poeme îl reprezintă în întregime pe autor. Uneori, un gest oarecare de pe la începutul cărții îți revine în memorie după foarte multe pagini dense, precum „răsturnarea capului”. Un peisaj de toamnă se termină astfel: „și dacă răstorni capul puțin pe spate simți/ cum se înclină anul spre iarnă –/ și ți se face frig”. Aceeași mișcare revine în finalul unei reverii asupra glacialității ce pare a nu avea sfârșit, *Frigul și scheletul său*.

M. Ivănescu oferă o structură nu mai puțin durabilă acestor senzații termice – dar fără nici o asemănare cu spaima de ger a lui Vasile Alecsandri (al cărei apogeu e reprezentat de *Pohod na Sibir*). Sibianul de adopțiune nu manifestă teamă, ci o atracție contemplativă față de acest fenomen meteorologic. El alătură *măreția frigului* (ca să citez titlul unei culegeri de poeme a lui Nichita Stănescu, editată în 1972) de o altă grandoare – cea a catedralelor! Pe de-o parte, durată construcției tulbură imaginația generațiilor omenesti; pe de alta, excită imaginația starea șantierului ale cărui ziduri nu încetează să se înalțe către un acoperiș previzibil în viitor. Este un schelet ideal al frigului, din al cărui străfund poetul își răstoarnă încet capul pe spate pentru a se prabuși în cer: „catedralele se

construiesc în câte o sută de ani – frigul/ vine, revine – ca fluxul, și zbaterea lui foarte înceată/ pe țarm – sau, în lumina lui albă/ printre zidurile care se ridică treptat/ și scheletul bolților, deasupra, suflând/ între scheletul zidurilor, peste nervurile/ arcadelor, un vânt nemișcat – să mergi/ printr-o catedrală de frig care acum se înalță –/ și când se va încheia bolta, să-ți răstorni/ încet capul, să te prabușești într-o imens/ de lentă cădere în frigul de sus –“

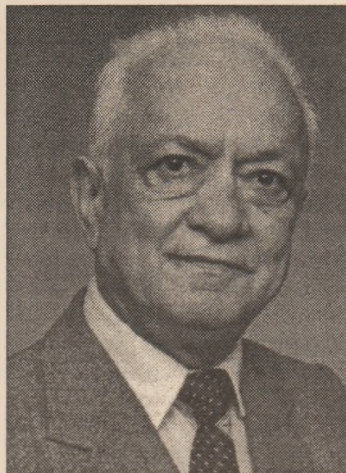
Aidoma poeziei pe care o scrutează, comentariul critic la creația meivănesciană are tendința de a continua și de a se relansa neconținut. Important este să realizăm marea deschidere a viziunii sale, forța și originalitatea unei melopei șoptite, care sfârșește prin a ni se impune, cu o blândă complicitate tiranică. Acest poet ne-a propus, de la începuturile sale, în foarte densul peisaj liric de la sfârșitul anilor șazeci, *altceva*.

Întorc, nu contra lui, ci în direcția sa, o meditație asupra raporturilor dintre ființele omenesti, *jocularități* (p. 242). Aici, autorul propune o analogie între existența umană și... gesturile unui joc (de copii, dar și de adulți?) – pe care îl prezintă astfel:

„pe vremuri, mă gândeam că totul e asemenea unui joc/ în care cineva din fața ta îți arată deodată/ câteva degete desfăcute, când își întinde pumnul spre tine,/ și tu trebuie în aceeași clipă să-ți zvâcnești pumnul spre el/ și să-ți desparti același număr de degete, altminteri/ ai pierdut – îmi spuneam, dacă se întâmplă ceva, totdeauna,/ în tot ce facem? în orice împrejurare în care ne pune viața?/ și trebuie mereu să arătăm același număr de gesturi, aceeași/ mișcare, căci altfel am pierdut – și chiar pierdem/ desigur, de cele mai multe ori – doar e un joc/ și cel care stă în fața noastră își mișcă larg/ brațul – și întinde pumnul spre noi, deodată zvâcnindu-l/ ca o amenințare spre noi – și noi trebuie să facem la fel./ și din asta e făcută întreaga viață –“

Un joc gratuit, dar exprimat printr-o sfidare agresivă... Semnificațiile acestui poem (și al celor mai multe dintre celelalte) sunt extrem de bogate. Cel care întinde sfidător și brusc pumnul spre noi, cititorii, cu degete desfăcute – pretinzând să-i răspundem printr-un gest similar, și prezentându-i același număr de degete desfăcute, este Mircea Ivănescu. Noi pierdem sistematic față cu această sfidare, dar câștigăm complicitatea suavă și exigentă a unui mare poet; ce rost mai are să ieșim din acest joc?

Ilie Constantin



**P**ROMOTIA 1955 a Facultății de Filologie din București a dat mulți lingviști de valoare: pe Theodor Hristea, pe Maria Manoliu-Manea, pe Marius Sala, pe Mirela Theodorescu-Gheție... Și tu faci parte, dragă Ioane, din această nobilă falangă. Ai sorbit cu toții învățătura unor mari profesori: Iorgu Iordan, Alexandru Rosetti, Al. Graur, J. Byck. V-ai bucurat de îndrumarea și de sprijinul lor,

## Ion Calotă - 70

iar sămînța azvîrlită de ei a căzut pe pămînt rodnic. V-ați dedicat cu rivă cercetării lingvistice, îmbogățind-o cu multe și prețioase contribuții. Sub semnătura ta, Ion Calotă, au apărut de-a lungul vremii numeroase lucrări privind dialectologia, geografia lingvistică, fonetica, ortografia, ortoepia, onomastica, prozodia. Ai dezvoltat teoria diftongilor și a triftongilor românești și teoria hiatului în limba română. Ai elucidat așa-zisa „enigmă” a rudarilor prin teza ta de doctorat despre graiul rudarilor din Oltenia. Ai acordat, mai ales în ultimii ani, o atenție specială versului eminescian, punându-ne la îndemînă instrumentele necesare pentru lectura lui adecvată. Ne-ai împărtășit rodul cercetărilor tale atît prin cărțile publicate, cît și prin activitatea didactică pe care ai depus-o la Universitatea din Craiova și în învățămîntul privat. Prin tot ce ai făcut și faci,

cu înzestrare și hărnicie, împlinești exemplar pilda biblică a talanților.

De ce-ți spun astăzi toate acestea, pe care le știi mai bine decît mine? Pentru că, la 26 octombrie, ai intrat și tu în rîndul septuagenarilor. Ca membru mai vechi al clubului, te îmbrățișez cu căldură și-ți urez bun venit. La mulți ani, dragă Ioane!

Ștefan Cazimir

Volume: *Contribuții la fonetica și dialectologia limbii române*, Craiova, 1986; *Rudarii din Oltenia. Studii de dialectologie și de geografie lingvistică românească*, Craiova, 1995; *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic școlar al limbii române (DOOMS)*, Craiova, 1996; *Eminescu analizat prozodic și comentat*, Craiova, 1999; *Mică enciclopedie a românei corecte (MERC)*, București, 2001.

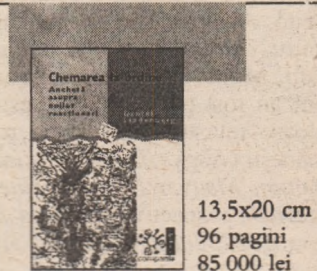
## Poezia lui Emil Brumaru

(urmăre din pag. 9)

Însăși demonia, mereu presupusă, însă rareori dată-n vileag a travestiului, capătă accepții sofisticate ce o deturmează înspre dulceața învaluitoarei roștiri: „Fecioarelor căzute în genunchi/ Li se reteză genele pe trunchi/ Fiindc-au suris din somn în largi crivate/ Cu soldurile neînfașurate/ Și-n miez de noapte, avînd bluza lipsă/ Au pus cu sinii luna în eclipsă/ Și-au îndrăznit să-n treacă-n rotunjime/ Izvoarele credinței din vechime./ Au tulburat mișcările cerești/ Prin-zîndu-și seara fustele în clești/ De rufe pe subțiri și crude funii./ Miresme cotropindu-ne ca hunii./ Și-acum plutesc și-n palme roze bat/ Mingi pline cu un aer necurat” (*Sentința*). O artă voluptuoasă, de secol al XVIII-lea, asemenea picturii unui Watteau, se înfiripă pe suprafețele acestei tînjitoare reverii ce nu se recunoaște decît prin ocoluri caligrafice, ca o jertfă a existențialului inclus în „încîntarea” sa de rang pur estetic: „Ții minte orașelul acela de munte/ Cu ganguri subțiri și prepelici lătrînd de-n cîntare?/ Treceau pelerini. Fecioarele-aveau jartiere de pluș cu nostalgice funte/ Cînd, pajiști scofînd din corsaj, că-

tre-amurg, ieșeau la plimbare./ Calătoream (ți-amin-tești?) în cea mai frumoasă caleașcă/ C-un fluture miop, între noi, privind fericit înainte./ Eram pe atunci detectivul tău trist și cuminte/ Care-ți tuma la popasuri laptele dulce în ceașcă./ Apoi într-o seară (caută-adînc în memorie!)/ Ne-am dezbrăcat, neștiind în-tîmplarea aceasta ce-nseamnă./ Și renunțînd la găsirea pisicilor tale, la glorie./ Oh, ne-am pictat unul altuia, palizi, pe coapsele calde, vechi peisaje de toamnă...” (*Prima elegie a detectivului Artur*). Așa încît, triumf al artificiei morale, senzualitatea poartă, la rîndul său, masca stilistică. O mască suprapusă alteia, în această barocă prin excelență alcătuire care e creația lui Emil Brumaru, din substanța căreia copilăria ludică și libovul exacerbă ne măsoară cu ochi gravi, aproximînd figura unei ființe ce ezită, din sfială, a se mărturisi, proiectată însă pe transcenderea acestei ezitări în spațiul artei. Ne bucurăm de actuala acreditare a opiniei noastre, exprimate înaintea altora, că Emil Brumaru e unul din marii noștri poeți contemporani.

Gheorghe Grigurcu



**CHEMAREA LA ORDINE**

Anchetă  
asupra  
noilor reacționari

de  
**Daniel Lindenbergh**

la  
**compania**

Str. Prof. Ion Bogdan  
Nr. 16 Sector 1,  
010539 București  
Tel.: 210 61 94  
Fax: 211 59 48  
compania@fx.ro  
www.compania.ro





## Despre relațiile maghiaro-române

**C**ARTEA *XIII+I dialoguri despre relațiile maghiaro-române* semnată de Jenő Farkas a apărut recent la Editura Palamart din Budapesta, cea care a publicat și *Civilizația românească modernă* de E. Lovinescu, *Hotel Europa* de D. Țepeneag, *Așteptându-i pe barbari* de E. Uricaru. Volumul cuprinde o culegere reprezentativă din interviurile profesorului Jenő Farkas de la Catedra de limbă și literatură română din Budapesta (sărbătorită recent), realizate de-a lungul deceniului '90 cu personalități marcante ale vieții culturale din Ungaria, România și Franța, precum Nicolae Balotă, Ștefan Augustin Doinaș, Catherine Durandin, François Fejtő, Alain Zoltán Szász, Dumitru Țepeneag și Alexandru Zub. Multe din aceste convorbiri au fost publicate în prestigioase reviste maghiare și românești (*Nagyvilág*, *Élet és irodalom*, *Magyar Nemzet*, *Hítel*, *Korunk*, respectiv *România literară*, *22*, *Jurnalul literar*, *Tri-buna*, *Familia*).

Organizarea materialului în cinci capitole urmează criteriul logic de ordonare a temelor majore și de actualitate cum sunt: conviețuirea maghiaro-română, transilvanismul, tratatele de pace de la Trianon, istoria Cercului literar de la Sibiu, literatura de emigrație de la Paris a maghiarilor și a românilor și relațiile între acestea sau transformările democratice de după 1990. Subiectul ce revine obsesiv în aceste convorbiri este cel al revoluției din 1956 care a marcat nu numai viața din Ungaria, ci și pe cea a Europei întregi; dovadă valul de arestări în 1956-58 în țările blocului sovietic sau criza iscată în sânul partidelor comuniste din Occident. Patru din cei intervievați (Ion Negoițescu, Cornel Regman, Ștefan Aug. Doinaș și François Furet) nu mai sunt în viață, iar publicarea în volum a dialogurilor cu ei se dorește și un omagiu din partea celui care a avut cu ei relații de prietenie intelectuală.

În primul capitol, patru istorici de renume european (Ignác Romsics, Catherine Durandin, Zoltán Szász și Al. Zub) schițează cadrul conceptual al discuțiilor. Pornind de la lucrările lui István Bibó (*Mizeria statelor mici din Europa de Est*) și Jenő

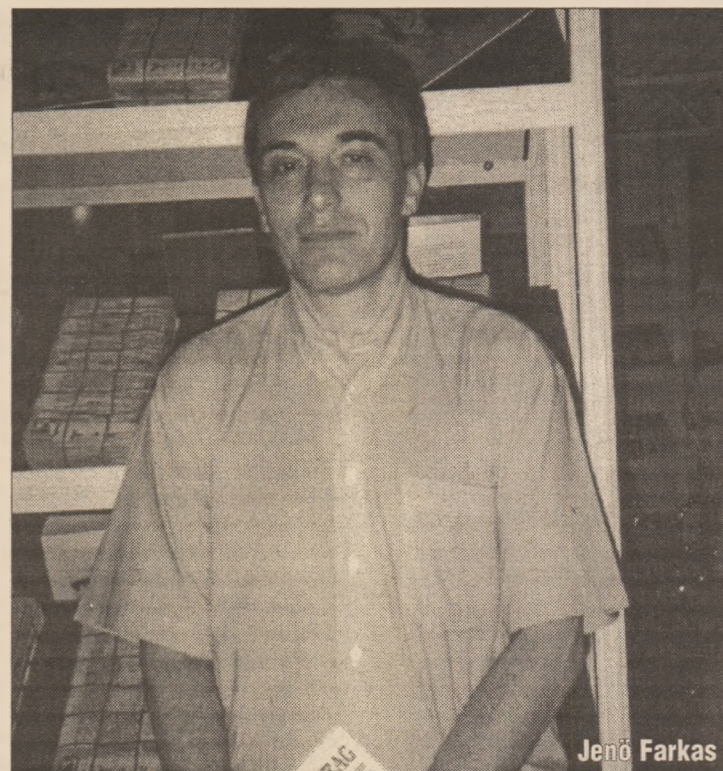
Szücs (*Cele trei regiuni*), Romsics, autorul mai multor lucrări despre Tratatul de Pace de la Trianon și al unei excelente istorii a Ungariei în sec. XX precizează noțiunea de „Europa central-estică” (*Zwischeneuropa, Lands Between, l'Entre-Europe*), respectiv „Europa sud-estică” (Balcanii) ca două unități dominate de catolicism, respectiv de ortodoxie. Academia-nul maghiar pune într-o lumină nouă tratatul de pace de la Trianon din perspectiva documentelor din arhivele franceze, engleze, americane și italiene. Catherine Durandin, autoare a *Istoriei românilor* (Institutul European, 1998, cu o prefață de Al. Zub) afirmă că există legături indestructibile între istoria maghiară și cea românească (de ex. întemeierea statelor feudale românești). În lucrarea ei recentă *Roumanie un piège?* (2001, Editions Hesse, Paris) vorbește de o „solidarité contrainte” între maghiari și români. Durandin analizează totodată problemele de identitate a românilor și ale viziunii asupra marilor crize și asupra timpului. După cel de-al treilea istoric Zoltán Szász, autor și el al unei *Istории a românilor* în limba maghiară, cunoștințele noastre despre celălalt (maghiari și români) sunt „unilaterale și trunchiate”. Fiind politizată peste măsură, istoriografia românească a servit interese mai mult politice, iar acum ea va trebui să accepte o schimbare de optică ale cărei semne certe se observă în prezent. Dialogul cu profesorul Al. Zub de la Iași ilustrează această afirmație. În opinia acestuia din urmă, o istorie a maghiarilor în română și invers se realizează greu în prezent, pentru că exigențele interne ale breslei exprimă anumite rezerve în mai multe direcții. La Iași se formează în prezent o echipă, spune Al. Zub, care va putea elabora asemenea tratate de istorie. Profesorul de la Iași a vorbit totodată de anii de închisoare în urma condamnării sale din cauza participării la anumite evenimente în preajma revoluției din 1956 din Ungaria. Lumea gulagului românesc, unul din cele mai crâncene din Europa, ne este prezentată cu amănunte, dându-se numele unor colegi deținuți și anecdote necunoscute până acum despre ei.

În capitolul al doilea se

analizează istoria ideii de transilvanism din două perspective: din cea a lui Nicolae Balotă și Bela Pomogáts. Amândoi sunt specialiști ai temei: Balotă, autor al unei *Istории a literaturii maghiare din România* (1981) și Pomogáts al unei *Istории a literaturii maghiare din România* (în maghiară, 1992) și al lucrării *Poduri în construcție – maghiari și români* (în maghiară, 1998). Ei au scos în evidență specificitatea literaturii și spiritualității acestei regiuni, eforturile scriitorilor maghiari, în frunte cu Kós Károly de a stabili coordonatele transilvanismului într-un sens larg, precum și răspunsurile românești la acest curent de idei.

Istoria *Cercului literar de la Sibiu* ocupă spațiul capitolului trei, în care Ștefan Aug. Doinaș, Ion Negoițescu și Cornel Regman prezintă nu numai etapele principale ale itinerarului lor scriitoricesc, ci și problemele legate de nașterea Cercului, de prezența lui Lucian Blaga la Sibiu și de Manifestul cercului adresat lui Eugen Lovinescu, respectiv de relațiile lor cu maghiarii. La 13 mai a. c., Manifestul Cercului a împlinit venerabila vârstă de șaiszeci de ani. Acest curent atât de important al literelor românești este prezentat cititorilor din Ungaria pentru prima dată. Scrisorile lui Negoițescu adresate lui J. Farkas aduc informații noi cu privire la legătura cerchiștilor cu Blaga sau despre declarațiile lui Negoițescu cu privire la maghiari. „Trialogul” Doinaș-Negoițescu-Farkas relevă aspecte noi ale evoluției liricii lui Doinaș, importanța prezenței lor în capitala Ungariei și situația creată în Transilvania înainte de conflictul deschis între maghiarii și români în martie 1990. Cornel Regman, care a colaborat intens la *Lexiconul literaturii universale* de 19 volume din Budapesta, a dat ultimul lui interviu lui J. Farkas și a adus cu această ocazie o serie de precizări importante în legătură cu intrarea sa în partid pentru a putea scoate revista *Euphorion*, cu primele studii, cu etapele mai importante ale evoluției sale de critic sau cu genul criticii literare de foileton.

Un alt capitol grupează interviurile realizate cu François Fejtő, Alain Fienkelkraut și François Furet având ca scop conturarea unei dimensiuni



Jenő Farkas

franceze a problemelor legate de Europa Centrală și de Est. Relațiile maghiaro-române sunt astfel puse într-o perspectivă mai largă, internațională. După război, Fejtő a avut relații de prietenie cu Eugen Ionescu, Emil Cioran și Mircea Eliade; ei au participat în 1956 la mișcările de solidaritate cu maghiarii. Fejtő a făcut la rândul său, cu Cioran sau cu Ionescu, interviuri care au avut ecouri (de pildă cel despre poziția lui Cioran față de maghiari). Mărturiile lui Fejtő sunt totodată valoroase pentru istoria diasporei românești și maghiare de la Paris. Interesante sunt părerea lui Fejtő în problema războiului din fosta Iugoslavie (el îl acuză pe Mitterrand de greșeli capitale, precum sprijinul dat sârbilor). La fel, Alain Fienkelkraut a avut o poziție procroată pentru care a fost atacat de compatrioții săi. Cartea lui, *Comment peut-on être croate?*, dovedește clar această simpatie. Războiul l-a învățat să folosească noțiunea de naționalism cu foarte mare precauție: în război, naționalismul a servit la amalgamarea pozițiilor pentru ca ucigașul și victima să ajungă astfel în aceeași categorie. De aceea naționalismul – spune autorul – nu trebuie condamnat din capul locului ca o expresie a patologiei umane. Al treilea istoric francez, F. Furet abordează problemele Europei de Est din perspectiva democrației concepute de către Alexis de Tocqueville. Autorul faimoasei lucrări *Trecutul unei iluzii* îi avertizează pe cei din Europa Centrală și de Est să nu se aștepte prea mult de la democrație, pentru că fiind un sistem contradictoriu al indivizilor liberi și egali, generează prin economie inegalități. De aceea democrația conține ele-

mente care reproduc tensiunile. Cu toții doresc egalitatea, dar cum bine se știe, egalitate nu există. Astfel trebuie să înțelegem că democrația nu este un sistem perfect, dar este cel mai bun din câte au existat până acum.

În ultimul capitol, doi reprezentanți importanți ai diasporei literare pariziene, ai celei maghiare (Pál Nagy) și respectiv ai celei românești (Dumitru Țepeneag) vorbesc despre soarta lor de scriitor emigrant, de receptarea operei lor în Franța și în patrie, despre relațiile lor în diasporă, despre avangardă și modernism. P. Nagy a ajuns în Franța la 20 de ani, după revoluția din 1956, și a devenit un exponent al poeziei fonice, scoțând reviste în maghiară și în franceză. Mărturisirea lui Nagy despre poetul Ioan Cușa este de-a dreptul senzațională. Cușa, care a avut o tipografie la Evry, i-a angajat pe P. Nagy și Tibor Papp să culegă textele lui Eliade, Ionescu etc., dar și cele ale lui Zelea Codreanu. Dar în același timp Cușa a sponsorizat cea mai importantă revistă literară a emigrației maghiare, *Magyar Füzetek*, scoasă la Paris de cei doi tipografi unguri. Celălalt emigrant, Dumitru Țepeneag prezintă informații inedite despre onirismul estetic, despre revoluția ungară din 1956, despre revistele sale (*Cahiers de l'Est* și *Nouveaux Cahiers de l'Est*) din emigrație, despre relațiile sale cu Goma și cu ceilalți reprezentanți ai diasporei românești și internaționale. Volumul mai conține voluminoase prezentări de autor, utile pentru o corectă situare în context european, un indice de nume, precum și rezumate în limbile română și franceză.

E. Lupu





## prepeleac

de Constantin Ţoiu

# Biblioteca lui Noe

(2)

**R**OMAN e ce crede un scriitor că este un roman, dacă se întâmplă să îl scrie cu toată convingerea. Convingere, siguranță avându-le cert și Șerban Tomșa, un anonim *gata să devină celebru*...

Teleormănean, trăind în lumea Moromeșilor, Tomșa îi distorsionează spațiul intrând de-a dreptul în suprarealism, în felul în care un pâlcc... o pădure de nuci din natură, se apucă deodată să crească anapoda în interiorul unei locuințe omenești:

„Un nuc tânăr – notează autorul în final – se ridicase prin acoperișul de șindrilă al unei sure înalte... E de la vreo nucă încolțită în pod” explică cel de alături. (Arta fiind *Falsul* bine plantat, bine întocmit).

Într-o scrisoare, primită pe adresa redacției – nici nu ne cunoaștem – autorul își definește „romanul” ca pe... „o parabolă despre destinul culturii, dar și o imagine a virtualităților prozei românești”.

Sunt prozatori care excelează în portretizarea eroilor, în descrieri de peisaje, de iarnă, primăvară, vară; în fine, alții sunt tari în dialoguri, în emitearea de idei... Nu am întâlnit însă până acum, în limba română, unul care să fie posedat, năstrușnic posedat de lumea fizică a cărților, făcând din cărți personaje, ființe, locul oamenilor luându-l edițiile de tot felul...

„Un oraș fără nici un locuitor – își imaginează prozatorul – mai exact locuitorii să fie cărți.”

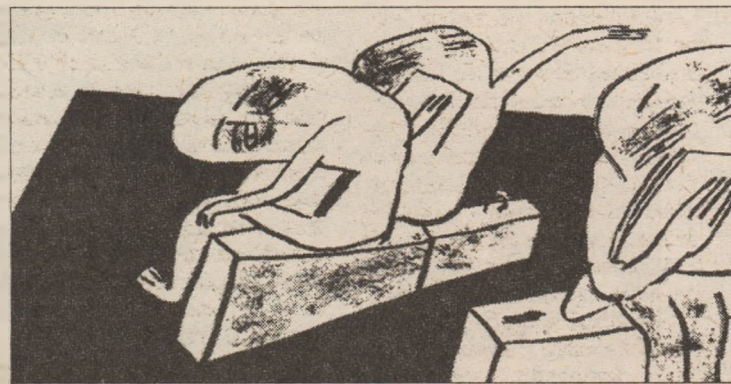
„Iată cum: fiecare carte să aibă o casă, un apartament sau un palat al ei. Locuința respec-

tivă să conțină manuscrisul, variantele și toate edițiile... Nimic despre autori. Cărțile să fie lăuate absolut libere, gazde perfecte. Să faci o vizită unei cărți...” O Sperietoare-Librar! Un Archimboldo, Un Monstru înghetbat din fel de fel de volume...

Pare un delir... Și este unul, *bine temperat*.

„Ja imaginează-ți – continuă autorul – cartierul sumbru care găzduiește filosofia germană, parcul infinit, cu castele și biserici, unde repauzează literatura engleză; bulevardul tăiat în apropierea unei plaje între faleză și junglă, unde se lăfaie literatura sud-americană; forme solide și zgârie-nori, de unde primesc tomurile literaturii nord-americane; izbe neîngrijite și aromate în care ne așteaptă literatura rusă și Cinghiz Aimatov; o dărăpănătură, într-o mahala, unde bănuie poemele și povestirile lui Poe; localuri cu pahare pline de absint, pe teighelele cărora flutură filele cărților lui Baudelaire, Rimbaud și Verlaine; case din bărne care se vizitează numai iarna, când e multă zăpadă și renii vin să le miroasă; aici locuiesc cărțile suedeze, norvegiene, finlandeze și daneze; o tavernă, lângă niște ruine albe de marmură, literatura greacă; locuințe mari vâruite, ce pot fi vizitate numai când e lună plină: literatura spaniolă... Și geamurile întregului oraș să scripească nefiresc de puternic... Într-o asemenea bibliotecă, exilul poate însemna fericire. Ivan Karamazov, Hamlet și ceilalți și-ar găsi și ei, în sfârșit, pacea sufletească.”

O altă ideologie a averilor... Una în care Urmuz ar fi magnatul Ford, tatăl capitalist al culturii. ■



**NOMASTICA** – în accepția largă, de studiu al numelor proprii – e îndreptățită să se

ocupe de tot ceea ce intră în sfera obiceiului omenească de a da nume unor entități individuale: copiilor, animalelor, caselor, trenurilor, firmelor, stelelor... Tradițiile, moda culturală, dorința de diferențiere și nevoia de expresivitate fac din activitatea de atribuire de nume un domeniu în genere instructiv și adesea amuzant. Dacă numele de persoană sînt mai ușor de studiat, prin abundența și accesibilitatea lor în sfera socială, diverse nume proprii din zona experiențelor personale sînt mai puțin comunicate și deci mai puțin cercetate. N-a fost, din câte știu, întreprinsă o investigație sistematică (de exemplu, sub forma unui Mic Atlas Lingvistic) a numelor de jucării, dintre care cele atribuite spontan de posesori – copii și părinți – sînt infinit mai interesante decît cele comerciale, propuse de producători (false nume proprii, revenind unor serii întregi, unor prototipuri). Ne-am putea imagina o ipotetică investigație științificofabuloasă, care să acopere toate zonele țării, urbane și rurale, urmărind de-a lungul secolelor fazele și modelele de denumire, în funcție de categoriile de indivizi – de preferință antropomorfi și animalieri, căci jucăriile cele mai susceptibile de a primi un nume propriu sînt păpușile și animalele de pluș. Oricum, domeniul acoperă atît onomastica literară (fictională, conservată în texte), cît și pe aceea, evanescentă, a realității (ludice).

Sursele literare – cel puțin cele românești – sînt totuși puține. O literatură a copilăriei agreste, în aer liber și în mijlocul tovarășilor de joacă, propune obiecte generice, neindividualizate prin nume: zmeie, arșice (Alecsandri), titireze, scrînciob... La Creangă au nume nu ipotetice jucării (minimaliste: „copilul, încălecat pe bățul său...”), ci instrumentele de pedeapsă – *Calul Balan*, *Sfîntul Nicolai*. Apar din cînd în cînd surprize: jucăriile convertite în mesaje ironic-sentimentale – păpușile scrise pe frunte din *La aniversară* (Eminescu), ursul eroului masculin din *Ochii Maicii Domnului* (Arghezi). Păpușa Monicăi din *La Medeleni* (Ionel Teodoreanu) poartă numele posesoarei: „Mă jur pe păpușa mea, *Monica*”. În *Cartea cu jucării* (Arghezi), domină jocurile din cuvinte, dar apare cel puțin un ins cu nume propriu: *Ursulache*, „o fiară de catifea albă”. E previzibilă prezența numelor de jucării în literatura pentru copii: unde întîlnim, de



## păcatele limbii

de Rodica Zafiu

# Nume de jucării

pildă, paița *Paf* (în *Pif... Paf... Puf* al lui Cezar Petrescu). Mai multe sînt cu siguranță vietățile copilăriei „naturale”: melci arhetipali sau cai, motani și căței personalizați; numele celor din urmă pot fi în relație directă cu lumea infantilă (cățelul *Patrocle*, motanul *Papuc*). Din literatura contemporană ar trebui amintită păpușa *Zizi* din *Nostalgia* lui Cărtărescu (*Rem*)... Desigur, această schiță bibliografică are grave omisiuni.

O sursă de informare pentru situația actuală reală (pînă la anchetele și cercetările de teren pe care poate că se va decide cineva să le facă!) sînt forumurile din Internet; exemplele care urmează provin din mesaje păstrate în liste de discuții (majoritatea din lunile iunie-august 2002, din FanClub Forum). Surprinzător, persoane de vîrstă neprecizate, care par (abia) crescute în plină eră informatică, dominată de jocurile pe calculator, vorbesc despre jucăriile lor de pluș, liniștindu-ne: nu a dispărut încă dimensiunea concretă, tactilă și afectivă a jocului; e minunat contrastul între pseudonimele crunte – *Devil*, *Nightmare*, *Oribilul* – și detaliile din descrierea propriilor ursuleți de pluș, evocați în genere cu ironie afectuoasă; termenul generic preferat de autori e *animăluțe*. Mesajele conțin în primul rînd cîteva indicații în privința surselor onomastice: una dintre acestea este chiar denumirea comercială, numele de pe etichetă: „Lupul albastru pe care îl cheamă *Blaubar* (așa scria pe etichetă)”. Comercial sau spontan, se preiau nume de personaje din desene animate („*Timmon*, prietenul lui Pumba din *Lion King*”) sau din jocuri pe computer. Se explică astfel – prin originea obiectului sau a modelului – o parte din numeroasele nume cu sonorități internaționale; unele explicații rămîn însă indecizabile: „un ursuleț (...) galben pe care îl cheamă *Kevin*”, „ursul pe care îl am de cînd eram mic și cu care dormeam și care e doctor (are halat și bonetă și stetoscop) pe care îl cheamă... *Boris*”, „o ve-

verită (...*Dely*)”. Alteori se indică faptul că numele străine au fost atribuite spontan, poate prin acțiunea unor stereotipuri sau din nevoia de a separa lumea internațională a jucăriilor de cea contingentă: „mai am un maimuțoi care e îmbrăcat ca un gangster și fumează trabuc (...) și pe care într-o criză de inspirație l-am botezat *Jim*!”, „un urs bej pe care l-am botezat *Giovanni*”, „ursulețul bej... pe care îl cheamă *Giovanni Ursu*”. Ultimele citate permit să se observe diferența, dar și trecerile dintre onomastica impusă sau obiectivată și cea creată subiectiv: „îl cheamă” / „l-am botezat”. Categoria numelor cu rezonanțe tipic românești e mai redusă: „Din întunecata și atât de îndepărtata mea copilărie au parvenit pînă la noi cîteva jucării din care cea mai importantă este fără îndoială ursul *Ursei*”. Pot fi totuși incluse în această clasă formațiile cu sufixe diminutive și în genere cu sufixe specific onomastice: „o păpușă micuță care mirosea a căpsuni și de fapt așa am și numit-o: *Căpsunică*”; „*Bobica* (o fetiță clown)”; un urs care „era emblema Berlinului și îl botezasem *Berlinel*”; „*Pufulete* (un urs mare, galben)”. Între exotism și autohtonism, o zonă onomastică bogată este cea a hipocristicelor, frecvente și în antroponomastică, bazate pe expresivitate fonică și pe repetiție: „un urs galben pe care-l cheamă *Dodo*”, „o omidă fosforescentă pe care o cheamă *Bibi*”, „*Bobi* (un clown de care toată lumea zice că-i urât)”, „un urs mai mare care e bătrîn rău... și pe care îl cheamă *Cici*”. Nu putem omite din inventar și marcarea negativă, prin absență: „iepușul verde (care din păcate nu are nume...)”. ■

## Erată:

Dintr-o regretabilă eroare, în nr. 42, la pagina de poezie, autoarea fotografiei este Julieta Ciocină.



## Trei sferturi de veac de radiofonie românească

„O condiție primordială se impune dezvoltării radiofoniei: libertatea. Cu cât o țară a respectat-o mai mult, cu atât radiofonie a răsplătit-o mai bine, răspândind pe acele ținuturi arta, știința și literatura”

Radio-fonia, an 1,  
nr. 2, 14 noiembrie  
1928

**1** NOIEMBRIE 1928, ora 17. În noul sediu din Str. General Berthelot nr.60 cei 17 angajați ai Societății Radiotelefonice din România, după cum s-a numit instituția până în 1936, așteaptă nerăbdători și încordați deschiderea oficială a noii minuni tehnice. Momentul atât de mult pregătit sosește. Onoarea de a rosti primele cuvinte la microfonul postului național de radio îi revine profesorului Dragomir Hurmuzescu, adevăratul ctitor al radiofoniei românești. „Alo, alo, aici Radio București” au fost cele dintâi vorbe care au străpuns eterul, vorbe încărcate

de emoția inevitabilă a unui astfel de eveniment istoric.

„Radio? Ce e aceea? Dar ce crezi că o să mă compromit, venind acolo?” a răspuns revoltat, cu doar câteva zile înainte de inaugurare, unul dintre muzicienii invitați să cânte la deschidere. Descurajat de această atitudine generală de teamă în fața noului, Mihail Jora, șeful serviciului muzical, exclamă dezolat: „În zadar le explicăm rostul și menirea radio-ului. Dacă i-aș fi rugat să cânte într-o cafenea de mahala n-ar fi fost mai indignați”.

De-a lungul celor 75 de ani de existență radiofonie românească nu a fost ocolită de greutăți. Dru-mul pe care l-a avut de străbătut a fost unul anevoios și presărat cu numeroase obstacole, dar debutul, ca orice început de altfel, a fost cu precădere perioada cea mai dificilă. Fondatorii Societății de Radiodifuziune au avut de luptat cu îngrădirile legislative, statul temându-se că radiofonie s-ar putea transforma într-o amenințare, cu dificultățile financiare, cu problemele tehnice, și nu în ultimul rând cu mentalitatea, cu reticenta în fața noului. Puțini au fost cei care au înțeles de la început adevărata menire a radiofoniei.

Dragomir Hurmuzescu a fost

unul dintre aceștia. În cadrul primei transmisiuni oficiale el a ținut să sublinieze că „radiofonie nu este o chestiune numai de distracție. Radiofonie este de o mare importanță socială, cu mult mai mare decât teatrul, pentru răspândirea culturii și unificarea sufletelor, căci se poate adresa la o lume întreagă, pătrunzând în coliba cea mai răzleată a sateanului. În curând va deveni un criteriu de judecată a gradului de dezvoltare a unui popor”.

Deși postul național de radio a fost înființat abia în decursul anului 1928, amatorii de radiofonie au desfășurat o intensă activitate încă de la sfârșitul primului război mondial, o dată cu crearea României Mari. 1925 este anul în care ia naștere Asociația Prietenilor Radiofoniei, cea care a militat neîncetat pentru înființarea Societății, este de asemenea anul în care se realizează prima emisie în limba română. Tot acum apar primele publicații periodice pe această temă, Radio Român și Radiofonie care își propuneau să ajute la „aplicarea utilă și plăcută a celei mai mari descoperiri a veacului”, dar și să contribuie, „în cea mai largă măsură, cu o neobișnuită stăruință, la opera de răspândire a radiofoniei în România, îndeosebi în sensul național și cultural”.

Comitetul de alcătuire a programelor, format din I. Al. Brătescu-Voinești, Dragomir Hurmuzescu, Mihail Jora și Dimitrie T. Alesseanu, depunea eforturi susținute pentru realizarea unor emisiuni cât mai variate și pe gustul tuturor ascultătorilor. La început s-a difuzat un program de doar câteva ore, între 17 - 19 și 20,30 - 24, cu buletine de știri, informații meteorologice și sportive și emisiuni muzicale. După doar câteva zile încep să fie difuzate emisiuni pentru copii și femei, conferințe radiofonice și lecturi din operele scriitorilor noștri clasici și contemporani.

Anul 1930 a adus cu sine inaugurarea a trei dintre cele mai importante și longevive emisiuni din programele radio, *Ora copiilor*, *Ora sâtenilor* și *Universitatea Radio*, emisiuni realizate cu participarea unui număr impresionant de personalități culturale, sociale și științifice ale vremii. Dintre acestea, scriitorii au fost primii care au înțeles că adevărata menire a radiofoniei este una culturală, și că, după cum bine a remarcat D. Gusti, ea „nu poate rămâne indiferentă, ci trebuie să se încadreze, păstrând caracterul ei specific, în sistemul de mijloace întrebuințate pentru crearea culturii poporului”.

Tocmai în acest scop, la 23 aprilie 1929 are loc prima transmisiune în direct de la Opera Română, cu *Aida* de Verdi, iar la 28 octombrie, același an, prima transmisiune de la Atheneul Român. Patru ani mai târziu, la 20 aprilie 1933, este realizată prima transmisiune directă din străină-

# 75 de ani de radiofonie românească

tate, de la Sofia, reprezentând un concert al corului *Cântarea României*, în timp ce, pentru iubitorii sportului, la 11 iunie 1933, are loc prima transmisiune în direct a unui meci de fotbal, partida dintre România și Iugoslavia, de pe stadionul A. N. E. F. din Capitală.

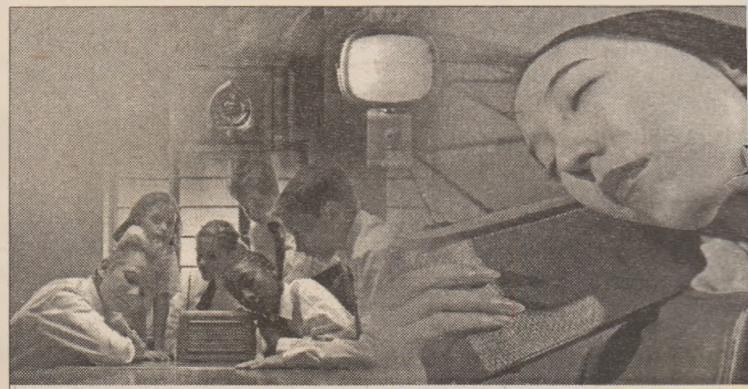
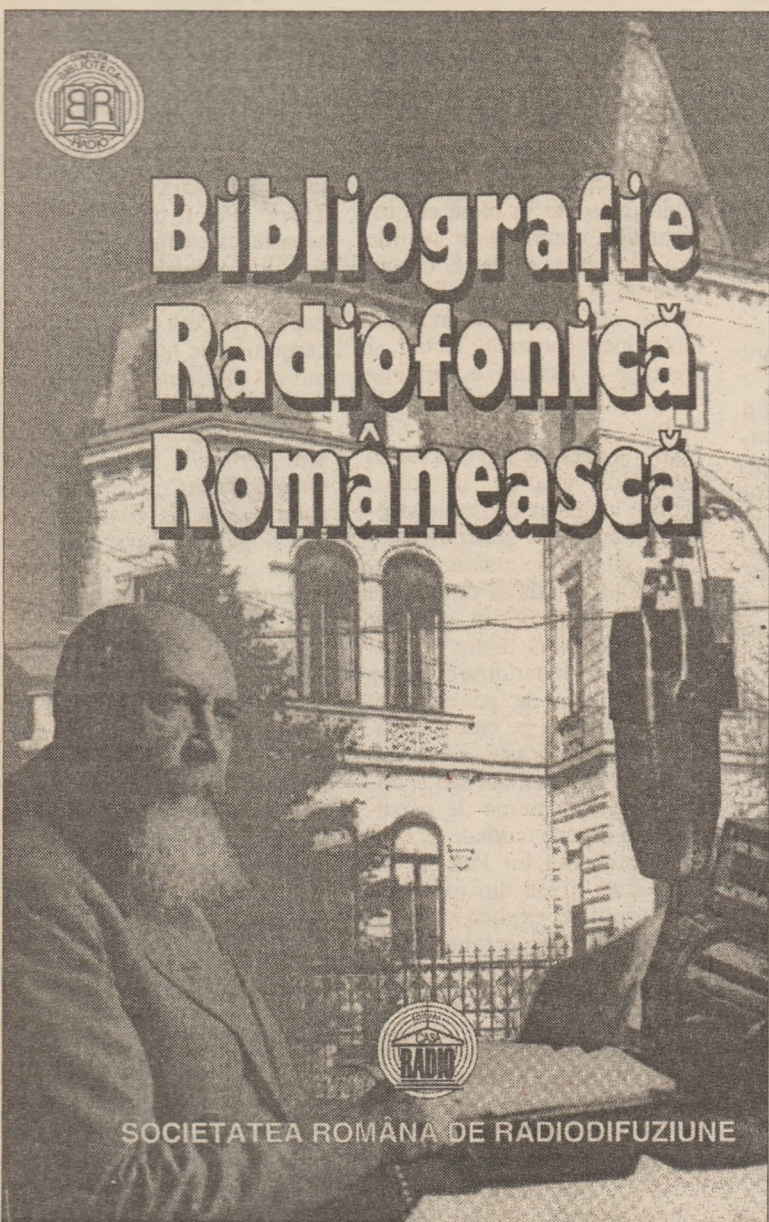
În ciuda îmbunătățirilor evidente din toate punctele de vedere, numărul abonaților oficiali în primul deceniu de existență rămâne foarte mic, doar 1%, comparativ cu alte țări unde peste 10% din populație deținea un aparat de radio. Pentru obținerea unui astfel de aparat era nevoie de o dovadă de cetățenie și etate, o dovadă de conduită bună în societate, precum și de un formular în care se declara că postul nu va fi utilizat în alte scopuri. La toate acestea se adăuga și prețul foarte ridicat al aparatului.

Autorul unui articol din *Radio-fonia*, din 21 mai 1933, considera totuși că lumea nu era atât de săracă pe cât părea, pentru că, „dacă aruncăm o privire în nenumăratele bodegi, berării și cafenele, [...] ele sunt ticsite de lume; bărbaii beau și chefuesc în localurile de pe Calea Victoriei și Boulevard, conifele forfotesc după

cumpărături prin Lipsani. câțiva lei, sustrași acestor plăceri, pot asigura cumpărarea unui bun aparat de radio, după regim de economie, de câteva lei. Și, totuși, nimeni nu se gândește renunțe la micile pasiuni, favoarea receptorului radiofoniei”.

Din următorul număr al *Radio-foniei* aflăm cu nedumeală, deși este sărbătorită o zi de naștere, o zi a copilului, una la totuși nu există și o zi a radiofoniei. „Ziua radiofoniei trebuie organizată într-un cadru impunător care să ia proporțiile unei manifestațiuni uriașe a întregii României civilizate”. În această zi, „trebuie se prezinte un program de elită, numere atrăgătoare, ca să stimuleze publicul să-și cumpere și să instaleze aparate radiofonice”.

75 de ani mai târziu, într-un secol, într-un alt mileniu, dori autorului anonim al acestui articol a fost îndeplinită. Se sărbătorește acum trei sferturi de veac de radiofonie românească, timp în care societatea Română de Radiodifuziune se poate lăuda că a respectat promisiunile făcute la începutul drumului său și a dovedit că fii perfect adevărate vorbele profes-







are

*Radiofonia trebuie considerată la noi mai cu seamă, ca o chestiune de importanță mare socială, educativă și națională, pentru trezirea, învierea și înălțarea sufletelor.*

*Undele sale nevăzute, purtând prin văzduhuri cântul armoniei, reșus și sfatul luminat, se pătrunde până în colțul cel mai departat și singurat, unde cu greu ar răzbate alt mesaj.*

*D. Gusti*

lui D. Gusti: „Radiofonia, fiind puternic și instantaneu, de a propaga o idee, o opinie, un eveniment, o descoperire, o eră muzicală, pune în valoare patrimoniul intelectual și artistic al nației și formează cea mai vastă și singură școală unică națională”.

Antonia Mușeteanu

## “Cronica radiofonică” interbelică

RADIOUL se răspândește în perioada dintre cele două războaie, începând cu anul 1928, când publicațiile prezintă ultimele știri în materie de noutăți radiofonice, dar și evenimente unde capul de afiș era rezervat acestei minuni din lumea tehnică. Așa cum gazetăria îi aparase pe mulți dintre literații vremii, treptat și radioul ajunge să ceară drepturile după ce, înainte, rădăcina fusese una dintre sursele de distribuție rapidă a culturii...

Papagalul roșu consemnează promptitudine că de cum se lasă tunecul toate orașele din preajma României își vorbesc cu undele emecate. Această nouă invenție aduce „roua fonetică” a Uniunii pur necesită și o perioadă de acomodare pentru că reprezintă o sursă care declanșează numeroase întrebări mai ales atunci când schizi robinetul fixat în ebonit, sunetele coboară pe un fir vertical, aterizând în vârful imaculate ale sufletului. După cum mărturiseste G. Bogza, chiar și când mizează cu farurile automobilu-

lui antena nu reușește să surprindă pe fire, îngerii cerului cari au coborât să cânte. Așa că: „bine ați venit în Republica Radiofoniei”!

Ziarul lui Tudor Arghezi, *Bilete de papagal*, ne înștiințează în anul 1928 că în urma numirii d-lui C. Dumitru ca Ministru al Comunicațiilor care a ținut ca *Societatea de Difuziune radiofonică* să înceapă să cânte în timpul guvernării sale se stabilește și un program pentru societate, care pe lângă sarcina de a mișca sufletele melomanilor interbelici trebuie, mai ales, să turbure posturile de la Moscova și Budapesta - publicația precizează că este în posesia unui „citat textual”. Arghezi anunță câteva luni mai târziu că postul de emisiune Radio-București, de la 1 noiembrie, în fiecare zi de două ori, de la 5 la 7 și de la 9 la 12... vorbește și cântă după ce statul s’a convins că radiofonia nu-i stărbeste prestigiul și că un amator de radio nu e neapărat un „element primejdios”.

Majoritatea ziarelor subliniază rolul major pe care radioul îl deține în promovarea și răspândirea culturii „de la centru spre margini” sau cum scrie Felix Aderca: *acest sistem de comunicare prin văzduh cu ajutorul undelor electro-magnetice, te scapă din provincia în care socoteai că putrezești, pentru câte ore vrei. Bernard Shaw a fost convertit la radio, Bergson poate să răspundă prin intermediul radioului, poți vedea Europa în carte, în concertul și în ziarul pe care aparatul de radio ți le transmite la dumneata acasă, fără să absentezi de lângă soție și copil. Ultima descoperire a tehnicii nu se oprește aici, ci îmbracă în miraculos toate elementele înconjurătoare*

ca și cum le-ar atinge cu o baghetă magică pentru că toate zidurile au devenit cântătoare, fiecare colț îți zumzăie un Schubert, un Mozart sau un Beethoven, și te utorci surprins neștiind de unde ți se vorbește. Importanța aparatului de radio crește cu rapiditate și într-o asemenea măsură încât Felix Aderca se întreabă cum e cu puțință ca școlile politehnice și cele de meserii să nu fi construit încă un milion de aparate și cum se tolerează ca școlile, primăriile și bisericile să nu-și aibe încă aparatele lor de recepție?

Însă pentru că tot ceea ce aduce o contribuție pozitivă trebuie să beneficieze și de opoziție cel puțin pentru a asigura o „simetrie”, *Cronica radiofonică* găzduită de *Bilete de papagal*, informează că nu tot ceea ce se întâmplă la radio sau prin intermediul radioului era privit cu ochi buni, mai ales când *jur-nalul vorbit al postului București* se face cu tăieturi din gazetele din cursul săptămânii trecute, de preferință din colecția „*Rampei*”, dându-se preferință - ca fiind mai populare greșelilor de limbă, de acord și de tipar. Nici doamna Margot - directoare de program, fostă spikeriță - nu este menajată când publiciști de periferie literară... se prezintă Europei, care, după părerea lor, e mai înțelegătoare „față de artă decât urbea natală”. În anul 1930 și radioamatorii, obișnuiți cu scriitori reprezentativi ai literaturii române, încep să se plângă sub semnătură și anonim împotriva postului românesc de radio care îi oferă surrogat, imitații și multipli și submultipli de nulități.

Există și momente mai puțin plăcute în viața radiodifuziunii, în special atunci când are loc *excluderea sistematică a tuturor elementelor bune dela microfonul postului românesc* și înlocuirea cântăreților de la Operă cu plăci gramfonice (publicațiile interbelice atrăseseră atenția asupra obișnuinței pe care postul Radio București și-a creat-o din emiterea muzicii cu plăci de gramfon care nu arată numai incapacitate și trândăvie; ci ilustrează o stare de spirit și o psihologie: evadarea și iresponsabilitatea). La 3 august 1930 *Bilete de papagal* consemnează cu titlul *O mitocănie* cum o faimoasă artistă (Anne Marie Cernina) apreciată de Radio Viena și Radio Milano a fost întreruptă în mijlocul producției sale, de însuș direcția care o invitase, fapt care a declanșat protestul acesteia sub forma unei scrisori adresate d-lui Gusti, Președintele *Societății de Radiodifuziune*.

Pe de altă parte, Felix Aderca scrie că virtuțile pathefonului care păstrează vocea unui Caruso, dicțiunea Sarei Bernard și a lui Moisi nu trebuie neglijate, în special pentru că nimeni nu poate avea pretenții la cultură, fără să fi ascultat cu luare aminte, repetat și înțeles

pe Wagner, care nu poate fi reprezentat la Băilești și la Herța, la Ismail și la Careii-Mari, cu ușurință cu care e trimisă o placă de patefon. Revista oficială a postului București, *Radiofonia*, constituia o altă sursă care atrăgea critica publiciștilor interbelici. Singură publicație care putea să iasă în public fără intervenția Parchetului constituia monopol pentru că era singura care putea să publice programul emisiunilor europene pe o săptămână, pe când în alte țări puteau să apară zeci de reviste de radio. Cronicarul nu uită să precizeze că te puteai aștepta ca monopolul să fie unul de natură literară și științifică, cel mai divers și mai interesant, însă textul nu prezintă nicio importanță.

În perioada 7-28 septembrie a anului 1930 în Parcul Carol, are loc *Expoziția Internațională de Radio din București* aflată la a doua ediție, prilej cu care sunt prezentate în gazetele interbelice informații cu privire la buna desfășurare și conținutul acestei manifestări. Secția radio va cuprinde toate manifestările în legătură cu radio, amplificatori, film sonor, telefotografie, televiziune etc., iar regulamentul expoziției stabilește spre a se evita sgomote și turburări

reciproce, demonstrațiunile de radio vor avea loc numai în spațiul rezervat în acest scop sau în cabine capitonate, construite de expozanți, în standurile respective. Acesta este momentul în care publicațiile se întrec să laude progresele înregistrate de Radiofonia română, printre care se numără și regimul de autorizații care a devenit la fel de liber ca în țările apusene, precum și faptul că primul mare post național de emisie a reușit să acopere cu emisiunile sale întreg teritoriul țării, în condițiuni ireproșabile. De asemenea, oficialitățile doresc să echipeze treptat școlile și primăriile cu instalații radiofonice. Expoziția din 1930 poate că a reușit să aplaneze întrebarea retorică a lui Felix Aderca din 14 februarie 1929: *câte veacuri ne trebuie ca să devenim radiofoniști, adică contemporani cu noi-înșine?*

Majoritatea publiciștilor interbelici au înțeles rolul important pe care îl deține radioul în viața culturală, prin urmare, nici un reprezentant al presei pofit într-o seară în studio-ul din str. Bethelot n’a crezut de cuviință să tușască atunci când s-a afirmat că Radio va înlocui presa. Pentru că era ade-vărat.

Oana Băluță







INE a trăit în anii socialismului "multilateral dezvoltat", își aduce aminte cu strângere de inimă de câteva perioade nefaste ale culturii noastre, una dintre acestea fiind legată de momentul de tristă amintire când în fruntea bucatelor acestui minister s-a aflat partinicul și pateticul locvace I.D. Bălan. E unul dintre criticii care, pe urmele lui Vitner și N. Moraru, a compromis toate subiectele pe care le-a abordat. Între acestea s-au numărat și celebrele sale "reconsiderări" privind opera lui Octavian Goga și Aron Cotruș, două operații eșuate și, în aceeași măsură, pernicioase, întrucât așezau opera acestora în cadrele unei viziuni strâmbe, rudimentare și de o falsitate evidentă. Ceea ce a umbrit și mai mult "cercetările" lui I.D. Bălan era însă mentalitatea sa de "latifundiar valah și manierele de satrap persan", cum ar fi spus Petre Pandrea, de care dădea dovadă. Pe terenul său nu avea nimeni voie să intre, deoarece era pus imediat la colț, fapt pentru care opera lui Goga, iar mai apoi aceea a lui Cotruș, a devenit o feudă proprie. Era și răzbunător. Îmi amintesc că pe criticul Gh. Gri-gurcu l-a prigonit o bună bucată de vreme, pe motiv că a indicat la o anchetă despre cele mai proaste cărți ale anului, la alegere, una dintre cele două cărți semnate I.D. Bălan. Apoi, l-a chinuit amarnic timp de câțiva ani pe Ion Lăncrăjan pentru critica corozivă la care supunea regimul, împiedicând sistematic publicarea unora din ultimele

## Ediție Goga la "Univers Enciclopedic"

# Sub semnul improvizației

sale romane, în ciuda așa-ziselor "discuții libere" regizate de Domnia Sa la Consiliul Cultural. Ca atare, el și-a arogat marea sarcină de custode a moștenirii spirituale a lui Octavian Goga, patronând cu seninătate olimpiadă toate edițiile și toate întreprinderile editoriale consacrate acestui scriitor, având insolentă să tipărească unele din ele chiar atunci când, după 1990, rolul său de critic literar era demult încheiat, tipărindu-le după același calapod și cu aceeași informație deja depășită.

**M**AI GRAV este că I.D. Bălan reușește să compromită cu o suavă seninătate o întreprindere editorială de mare valoare, precum cea inițiată și coordonată de Eugen Simion, care a avut nobila intenție de a inaugura și patrona o colecție editorială de prestigiu științific indubitabil, cum este cea intitulată "Opere fundamentale", editată la Univers Enciclopedic, într-o formulă asemănătoare "Pleiadelor" franceze. În cadrul acestei serii, au apărut deja o serie de ediții valoroase, dacă nu am aminti decât cele închinat lui Eminescu, Caragiale, Hașdeu, Barbu, Bacovia, Rebreanu, Nichita Stănescu ș.a. Ediția de *Opere (Poezii. Teatru. Mărturii. Însenări. Jurnal)* de Octavian Goga, ieșită de sub tipar în 2001

sub îngrijirea lui I.D. Bălan, ni se pare însă un veritabil eșec.

E vorba nu de un eșec oarecare, ci de un eșec total, sub toate raporturile, nici una dintre edițiile apărute în această colecție până acum nefiind tratată cu atâta superficialitate și deriziune, cu atâta lipsă de profesionalism și nici cu atâta lipsă de responsabilitate pentru întreprinderea asumată. E de la sine înțeles că o ediție critică nu se poate realiza fără o bună cunoaștere a bibliografiei operei, fără identificarea variantelor unui text, fără a avea sub ochi toate metamorfozele suferite de acesta în timp și fără o bună raportare a lor la ediția princeps sau la prima formă a manuscrisului. Or, I.D. Bălan se dovedește depășit de fiecare dată de cerințele și normele de lucru ale unei ediții de acest fel. Informația culeasă de editor se oprește la anul 1977, când a realizat cele două volume de *Opere* I și II din ediția Goga, dar și acolo urmărirea scrierilor lui Goga în periodice nu depășea anul 1924, când se constată repertorierea unor poezii apărute în "Țara noastră". Aria de cuprindere a cercetării criticii este însă extrem de redusă, din lunga listă de periodice la care a colaborat poetul sau în care i s-au reprodus poezii, fiind prezente doar câteva. Chiar și bibliografia din periodicele pe care le dă drept consultate, conține atât de multe lipsuri, încât ne vine greu să credem că autorul a întreprins el însuși această migăloasă muncă. Cum să calificăm astfel faptul că autorul afirmă că între anii 1897 (data debutului, descoperit de noi cu mulți ani în urmă) și 1902, el vorbește de prezența a 36 de poezii în "Tribuna" și "Tribuna literară" de la Sibiu și nu de 54 câte sunt în realitate? A omite pe o perioadă de câțiva ani un număr de 18 poezii ni se pare un adevărat masacru literar. Cine vrea să se convingă de realitate n-are decât să consulte bibliografia lui Mircea Avram Octavian Goga. *Bibliografie sibiană*, Sibiu, 1991, bibliografie pe care putea s-o consulte cu succes și I.D. Bălan, dar clivajul dintre informațiile lui și cele ale anului ediției de față, 2001, sunt atât de evidente, încât nu putem decât să constatăm cu regret că, pe parcurs de foarte mulți ani, el n-a făcut nici un fel de progres în această direcție. Nici unul dintre volumele lui Goga nu sunt prevăzute cu note complete și, cu excepția celui dintâi,

unde din 41 de poezii dispun de note doar 39, la cel de-al doilea, lipsa notelor se ridică la 80, la *Căntece fără țară* lipsesc în totalitate, iar la următorul, 12 poezii au note, iar 47 nu. De asemenea, selecția citatelor din rubrica "Repere critice" este cu totul ciudată, în locul unor critici și comentarii literari recunoscuți sunt reținute nume fără relief, precum I. Lupaș, Gala Galaction, Claudia Milian, Ion Simionescu, Adrian Maniu, Mihai Beniuc etc., pe care nimeni nu pune bază atunci când e vorba să construiască o imagine critică a poetului. Începând cu tabelul cronologic și până la ultimul rând care încheie ediția, impresia de improvizație, de precaritate documentară și, în ultimă instanță, de lipsă de har editorial rămâne pregnantă. Astfel cum se explică că la unele poezii apărute în periodice se indică sursa de apariție, iar la altele nu. Apoi, la "Tribuna literară" trebuia să se specifice faptul că e vorba de un supliment la un număr oarecare al ziarului "Tribuna", la bibliografie notându-se de fapt acest număr, care, la I.D. Bălan apare greșit ca număr al "Tribunei literare".



**ALIFICAREA** unei secțiuni prin "poezii inedite" este improprie, de vreme ce aceste poezii au fost recuperate într-un volum din 1973, alcătuit de Dan Smântânescu, care a adunat acolo atât poezii rămase uitate în presă, cât și altele, rămase într-un caiet manuscris. La apariția lor în volum, ideea de "inedite" putea fi acceptată, dar acum, în 2001, ea trebuia respinsă din capul locului și înlocuită cu o formulare mai apropiată de adevăr. E vorba de "poezii postume" sau "poezii recuperate", astfel că, în cazul de față, cele două descliniuri "în periodice" și "Poezii apărute în periodice" se bat cap în cap și devin tautologice.

Și mai derutant este modul în care editorul își concepe sistemul de *Note și comentarii*. La acest sector ne-am fi așteptat ca, după o scurtă prezentare a fiecărui volum, a modului în care a fost receptat și privit de posteritate, fiecare dintre poeziile din volume și din periodice să beneficieze de notele și comentariile de rigoare, ori foarte multe din poeziile și textele publicate nu au nici un fel de note. Bibliografia atașată în final, bibliografie care se referă la principalele ediții și apoi la poeziile pu-

OCTAVIAN GOGA

OPERE

I. Poezii • Teatru  
Mărturii. Însenări. Jurnal



ACADEMIA ROMÂNĂ  
univers enciclopedic

blicate în periodice, nu acoperă nici pe departe informațiile pe care le-am fi dorit, întrucât, în cazul multora, trimiterea bibliografică din periodice nu înseamnă de fapt că textul din volum reproduce textul din indicația bibliografică, iar bibliografia nu respectă evoluția în timp a acestor poezii cu viața lor în periodice de-a lungul timpului. Iată, de pildă, două cazuri semnificative. În notele și comentariile de la *Străinul*, poezie apărută în volumul *Ne cheamă pământul* (1909), se indică faptul că poezia ar fi apărut în "Luceafărul" nr.12 (15 iunie) 1907, p.136. Noi însă deținem informația că aceasta ar fi apărută întâia oară în revista "Țara noastră", I, 1907, nr.24 (10 iunie), p.407-408, prin urmare, dacă respectăm cronologia, va trebui să admitem că poezia a apărut prima oară în "Țara noastră" și apoi reprodusă în "Luceafărul". Același lucru și cu poezia *Înviere*, caz cu atât mai derutant, cu cât avem două poezii cu acest titlu, una: "E-un cuib la noi visatul soare", despre care ni se spune la *Note* că ar fi apărut în "Luceafărul", VII, 1908, nr.16 (15 august), p.379-380, și o alta "A fost o lungă, jalnică agonie", inclusă în volumul *Din larg*, despre care nu ni se dă nici o explicație, deși o poezie cu acest titlu a apărut și în "Țara noastră", nr.17 din 22 aprilie 1907, p.263-264. Astfel de neclarități și, mai ales, omisiuni, la nivel de note și comentarii, sunt deosebit de numeroase, după cum înțelegem modul absolut haotic de a se nota în josul unor poezii din periodice, revista sau ziarul în care au apărut, iar la altele, nu, când indicația era o cutumă obligatorie pentru toate textele.


Există apoi un număr impresionant de omisiuni, poezii uitate și neglijate în aceleași periodice din care sunt extrase altele. Există pentru I.D. Bălan o normă de selecție și alta de uitare? ne vine să ne întrebăm retoric.

Altfel nu ne explicăm cum poezii semnate de noi ca "ui-

**EDITURA PARALELA 45**

NOI APARIȚII ÎN COLECȚIA BIBLIOTECA DE PROZĂ SCURTĂ

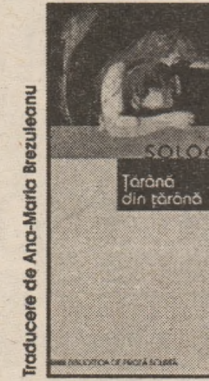
**Hugo von Hofmannsthal**  
**Femeia fără umbră**



format 10 x 18, 252 p., 99.000 lei

**BELETRISTICA**

**Feodor Sologub**  
**Țărăni din țărăni**



format 10 x 18, 324 p., 140.000 lei

Reduceri de 30% pentru comenzile prin telefon sau e-mail.

**PARALELA 45**

Comenzile se primesc pe adresa:  
Pitești, str. Frații Golești, nr. 128-130  
Tel/fax: 0248 214 533; 0248 631 492  
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

Traducere de Ion Roman

Traducere de Ana-Maria Brezuleanu





tate" de I.D. Balan în edițiile sale, la care făceam trimitere direct într-o notă din cartea noastră *Octavian Goga între colectivitate și solitudine* (ed. Dacia, 1981), au continuat să fie ignorate. Ne referim la grupajul de *Cântece din frunză*, apărute în "Tribuna" nr.55-58 din 1903, ca și de alte poezii apărute în calendar, în care I.D. Balan nu s-a ostenit să caute. Astfel, în *Calendarul* de la Sibiu pe 1905 a apărut poezia *Oltul* și *De la noi*; în cel pe 1906, *Dascălița* și *Dascălul*, în cel din 1907, *Așteptare* și *Bătrâni*; în cel intitulat "Amicul poporului" pe 1908 au apărut poeziile *De demult* și *Un om*; în cel pe 1909, poezia *Un om*, în cel "comun" pe 1909, poezia *Cosașul*, în cel pe 1910 *Strămoșii* și *De demult*; în "Calendarul poporului" pe 1911, *Cântecul muncii*; în cel al Asociațiunii pe 1912, *Colindă*, *Moș Crăciun* etc. Nici unde în bibliografia și în notele sale nu apar colaborările poetului la publicații cum ar fi "Telegraful român" (poezia *Carmen* nr.78/1906), "Foaia ilustrată" din Budapesta, "Lupta" din Budapesta, "Tribuna poporului" de la Arad etc. Iată, spre exemplificare, câte din poeziile lui Goga au fost reproduse în "Tribuna poporului" de la Arad, fără să se facă o singură mențiune la ele: *Noi* nr.19/1904, *De la noi* nr.131/1904, *Oltul*, nr.58/1904, *Dascălița* nr.83/1904, *Seara* nr.171/1904, *Solus ero* nr.175/1904, *Din poezi japoneze: Manisoto, M.Ugeda* nr.155/1904, *Dascălul* nr.159/1905, *Cântece* nr.239/1905 și 240/1905, *În codru* nr.97/1905, *Înviere* nr.18/1906, *Așteptare. Lui Carmen Sylva* nr.24/1906, *Dedicatie* nr.113/1906, *O rază* nr.239/1906, *Străinul* nr.136/1907 (cu precizarea "Din 'Țara noastră'"), *Fior* nr.31/1908, *Prăpastie* nr.99/1908, *Siroco* nr.115/1909, *Carmen laboris* nr.249/1909, *Moș Crăciun* nr.282/1909, *Poetul* nr.280/

1910, *Când zbori cu trenul* nr.122/1911, *Strămoșii* nr.160/1911, *Poezii nouă: Doina, Mons Magna, O lacrimă* nr.173/1911, *Eu știu un basm* nr.47/1912, dar și traduceri din Richard Dehmel, *Tragedie* nr.126/1911, Madach, *Tragedia omului* nr.22/1911 și Schiller *Poesie des Lebens* nr.139/1911. Nici una din trimiterile de mai sus nu figurează în bibliografia și notele lui I.D. Balan.



E să mai vorbim apoi de "România", în redacția căreia a lucrat în timpul războiului și "Ciocârlița" (nr.23/1917) și *Pământ și cer* nr.184/1917, de "Lumea nouă", în care apare traducerea din Petofi *În suflet simt o teamă cum s-așterne* nr.6/1911, de "Lumina literară", de "Neamul românesc", de "Sămănătorul" (unde, pe lângă poezia *Cântăreților de la oraș* se mai reproduc *Rugăciune, Apostolul* și *De la noi* în nr.39/1904), "Adevărul sau Glasul poporului" de la Budapesta, "Albina" (*E sârbătoare*, nr.28-29/1916), "Almanahul scriitorilor de la noi" (*Taina*), "Viața literară" din Craiova cu *În liniștea amurgului* după Petofi, nr. 7-8/1916 și altele mult mai multe. "Sibiul literar" din 1934 ne semnalează două catrene inedite de Goga: *Negoiul* și *Astăzi*, scrise la 14 august 1929 în cartea turiștilor de la cabana Negoiul. Ele arată astfel: "Sărmanii noștri munți bătrâni, / Eu nu mă mir că sunteți triști / Străbunii noștri v-au fost stăpâni / Noi, cei de azi, abia turiști". Și *Astăzi*: "Frumoșii noștri munți bătrâni / E timpul - acum să nu fiți triști / Căci azi vă suntem noi stăpâni / Iar cei de ieri, abia turiști", versuri necunoscute de I.D. Balan.

La I.D. Balan totul este sumar și improvizat. Cultivul nu credem că a mai intrat într-o bibliotecă dinainte de perioada când a fost ministerial. El nu mai e la curent cu ce s-a scris

despre Goga din anii '70 încoace, n-a mai încercat să-și umple golurile din bibliografie, să fie la curent cu dinamica receptării poetului în deceniile din urmă. Spun aceasta în perfectă cunoștință de cauză, deoarece încă din anii 1981 atrăgeam atenția asupra multor omisiuni și scăpări bibliografice din lucrările și edițiile lui I.D. Balan, dar așa cum au fost făcute, așa au rămas. Așa, de pildă, în lucrarea noastră despre O. Goga semnalăm, în nota 40 de la pagina 101, mai multe poezii lipsă, între care și cea intitulată *La cârciuma lui Haramură*, care și acum lipsește din ediția de față. Alte scăpări? și completări le-am făcut în articolul "Inedite" lui Octavian Goga, publicat în "Tribuna" nr.7/1974, p.2. Ulterior, am mai publicat câteva inedite, uitate printre filele poetului de la Ciucea, în "Manuscriptum" nr.1/1981, unde erau publicate (și redescoperite) poeziile *Abia-n surdină*, p.72 și *Din adânc*, alături de o alta, intitulată *Nu vreau*. Tot acolo, Diana Cristev publica poezia *Într-un amurg*, și aceasta lipsă din ediția de față. În 1988 semnalăm, într-un mic articol din "Tribuna" (*O poezie necunoscută a lui Octavian Goga*, în nr. 47/1988, p.2) o altă poezie neadunată în volume de către poet, cea intitulată *Jianu*, poezie apărută în "Spicuiorul vremii" nr.1/1934, cu precizarea: "Poezie inedită din albumul prîntesei C.B. și dedicată 'Strănepoatei lui Iancu Jianu'". Nici această informație n-a parvenit la urechile lui I.D. Balan, total afon la ceea ce se petrece în lumea literară referitor la O.Goga. Nu e de mirare că i-au scăpat astfel câteva poezii de mare rezonanță, cum ar fi cea intitulată *Shakespeare*, scrisă pentru sărbătorirea marelui scriitor englez și publicată întâia oară în publicația "Ziarul meu", apărută la București în 1916, (în chiar primul număr al acesteia). O altă

poezie celebră a lui Octavian Goga este cea dedicată sărbătoririi semicentenarului castelului Peleş (1883-1933), când poetul și-a exprimat atașamentul față de monarhie printr-o frumoasă poezie, reprodusă pe una dintre stâncile din grădina castelului. În 1913 el mai scrisese o poezie închinată *Reginei Elisabeta la 70 de ani*, care, chiar dacă a lipsit din celelalte ediții ale lui I.D. Balan din spirit combativ, revoluționar, de data aceasta s-a simțit obligat s-o introducă, mai ales că făcea parte dintr-un volum. Cea dedicată castelului Peleş, nu. Fiindcă e mai puțin cunoscută, ne permitem s-o reproducem aici în întregime: "Întâiul Rege-aci, în brazi sub crește / Și-a prăznuit în piatră biruința / Și-asemeni lui Manole din povești / La temelie și-a zidit credința. // De-atunci șireag cincizeci de ani trecură, / Paloș de sânge le-a roșit valeatul / Și-un vis slăvit de-a veacurilor gură / S-a izbândit de-a lungul și de-a latul. // Bătrâne Domn, când vin să-ți vad lăcașul / Îți cer povăța Ta să-mi reînvie / Eu, Regele, nepotul și urmașul / Al treilea-n scaun de domnie. // Spre depărtări azi ochiu-mi se îndreaptă / Și vorba mea - dau cheazășie nouă, / Că voi clădi, prin cumpanire dreaptă / Pe ziduri vechi, o Românie nouă!"

ÎN RÂNDUL poeziilor ocazionale se mai numără două: *Vatra* și *Cărbunii*, scrise pe un album al Fatmei Taslăuanu. Ciudat e că doar la poezia *Vatra* se precizează acest lucru, deși atunci când au fost publicate în "Plaiuri născădune" din 1943 (nr.89, faptul se referea la ambele poezii.

Sărace sau aproape lipsind cu desăvârșire sunt și notele și comentariile privind dramaturgia și memorialistica scriitorului. Era aproape obligatoriu să se fi făcut trimiterea la textul publicat de Ioan Șerb în "Revisita de istorie și teorie literară"

din 1985 (nr.2 și 3) și la comentariul lui Ion Bulei din aceeași revistă nr.3-4/1988. Rubrica de *Referințe critice* este și ea săracă și lacunară, cu citate prost alese, de foarte multe ori neconcludente. Extrem de săracă și neadusă la zi este și lista lucrărilor despre viața și opera poetului, din care lipsesc numeroase titluri de volume ce i-au fost consacrate, a căror citare ar fi fost obligatorie, începând cu mai vechile lucrări monografice ale lui Iancu Constantinescu, Ciprian Doicescu, Oct. C. Taslăuanu, Ovidiu Papadima, Paolo Soldati și până la lucrările mai noi ale lui Ilie Guțan, Gheorghe Bodea, Dan Brudășcu, Micea Cenușă, unii dintre ei fiind și editorii bogatei corespondențe a poetului, fără de care nici o ediție de anvergură celei de față nu se putea realiza.

Dodu Balan rămâne inactual și depășit și în întreprinderea de față, ca în tot ceea ce a întreprins de-a lungul anilor. O superficialitate îngrozitoare și descurajantă plutește și pe deasupra acestei ediții, ca de fiecare dată când deschidem o scriere a cultumicului. Un verbiu îngrozitor, o repetare la infinit a acelorași propoziții și formulări stridente prin opacitatea lor, o lipsă de aderență la subiectul tratat dă impresia că avem de-a face cu un personaj din altă lume, care nu și-a mai adus la zi instrumentul critic și informația de peste trei decenii. Suntem surprinși de orgoliul și inconștiența de "goghist" a criticului, lamentabilă atât sub raportul interpretării cât și al documentării de istorie literară. Arogant și olimpiu în relațiile sale cu ceilalți triditori pe ogorul operei lui O.Goga, Dodu Balan rămâne un caz patologic de inadecvare critică, de fossilism literar disperat. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Mircea Popa

# Ți-e sete de cultură? Bravo!

Te aștept la cafeneaua literară

marți, miercuri, joi, vineri: 10<sup>30</sup> - 18<sup>30</sup>

băutura - discount 25%  
cărțile - gratis

la parter, în expoziția dedicată artelor vizuale.

MIERCURI, 5 noiembrie

Trio jazz live:  
4-Given

20<sup>00</sup>

JOI, 6 noiembrie

Teatru:  
*Eftin da' bun*  
cu Daniel Făt

20<sup>00</sup>-20<sup>45</sup>

VINERI, 7 noiembrie

Muzică live:  
Partizan

21<sup>00</sup>

Discotecă - Muzica anilor '80

24<sup>00</sup>

SÂMBĂTĂ, 8 noiembrie

Muzică live:  
Mara & 4-Given band

21<sup>00</sup>

Discotecă - Muzica anilor '80

24<sup>00</sup>

DUMINICĂ, 9 noiembrie

Cvartet jazz live:  
Mihai Iordache

21<sup>00</sup>

MĂRTI, 11 noiembrie

Muzică clasică live:  
Eugen Țichindeleanu-vioară

20<sup>00</sup>



CLUBUL  
PROMETHEVS

FUNDATIA ANONIMVL



rezervări la telefon: 336.66.38; 336.66.78





Eugen Șerbănescu

## După-amiază cu o nimfomană



*La originea tuturor marilor lucruri se află o femeie.*  
Alphonse de Lamartine

*Dacă ai un vagin și un punct de vedere, asta este o combinație mortală.*  
Sharon Stone

*Aș alege oricând să fiu cerșetoare și singură, decât regină și măritată.*  
Regina Elisabeta I a Angliei

*Am considerat pierderea virginității ca pe un pas în carieră. Am același obiectiv de când eram copil: să stăpânesc lumea.*  
Madonna

*Niciodată n-am spus că vreau să fiu singură. Am spus că vreau să fiu lăsată singură. Asta-i toată diferența.*  
Greta Garbo

*Viața este o boală cu transmitere sexuală.*  
Anonimă din Harlem



ÂTE ORE facem până la București? Mai avem timp... Mai avem puțin timp... Ți mai spun o poveste? Șeherezada îți mai spune o poveste, ultima... după asta, plecăm. Ai fost și tu, o după-amiază, sultan. Ți pare rău? Ha-ha-ha-ha!...

Știi, era odată prințul Arthur, foarte chipeș, care avea un ducat și-l cam amenința pe regele Edward de la Londra, că făcea întruniri propagandistice, grupuri de reflecție etc. Și, ca să termine povestea, regele a trimis un comando, care l-a răpit pe Arthur din mijlocul familiei și l-a adus legat fedeleș în sala tronului. "O să-ți tai capul, că mă calci pe nervi", a spus rege-

le. "Nu se poate, *Your Majesty*, e o confuzie, sunteți dezinformați de servicii, slujitorii Majestății Voastre mă urăsc, ei sunt din altă epocă, în noua configurație nu-și vor mai găsi locul, sunt niște dinozauri, eu cred în același set de valori ca și Majestatea Voastră, spre binele Angliei..." a răspuns prințul Arthur. "Poate, dar e prea complicat, a răspuns regele. Mai sigur este să scap de tine. Toate sunt prostii. Vrei să-mi iei tronul, asta vrei. Vă știu eu pe-aștia cu setul de valori. Îi dați înainte cu principiile până puneți mâna pe putere. Ei bine, nu, tăiați-i capul înainte să mi-l taie el mie!" Slujitorii se repeziră ca ulii și-l târâră pe Arthur spre butuc. "Mor pentru Anglia!" a strigat Arthur.

"Stați!" a strigat cineva. S-a făcut tăcere. Regele s-a întors,

încruntat, spre stânga lui. Se ridicase în picioare regina. Cu privirea ținută la pectoralii apetisanti ai lui Arthur, striviți în frânghii, ea spuse: "*Your Majesty*, cred că trebuie să mai dăm o șansă acestui tânăr de viitor". Edward făcu niște ochi cât cepele. "Bine, draga mea, dar tu mi-ai băgat în cap că e periculos și trebuie eliminat. Nu te înțeleg..." "M-am răzgândit, făcu regina. Mai dă-i o șansă. Pune-l la probă". Se produse rumoare în Sala tronului. Regele tăcea, buimac. Într-un târziu, mormăi, nemulțumit: "Uite ce e, Arthur. De mine n-ai cum să scapi. Te găsesc și-n gaură de șarpe. Dar îți mai dau o lună. În această perioadă, află-mi răspuns la o întrebare. Asta e proba. Altfel îți tai capul. Te prinzi?" "Mă prind, pentru Majestatea Voastră aflu răspuns la orice întrebare!" strigă Arthur, uitându-se mai atent la regină. "Nu cred, ricăna regele. Întrebarea este următoarea: Ce vor femeile?" Din nou, rumoare în sală. Chipul reginei era de piatră. Arthur păru descumpănit. Toată lumea părea descumpănită. "Mergi!" spuse regele, sumbru, și-l concedie, excedat.

Și Arthur merse înapoi, în ducatul său de baștină. Aici începu să întrebe în stânga și-n dreapta ce vor femeile. Răspunsuri, vorba- ceea, câtă frunză, câtă iarbă. Făcu un adevărat studiu de marketing printre contese, curtezane, bucătărese, modiste, lenjerese, translatore, recepționere, senatoare, directoare de bancă, purtătoare de cuvânt etc., chiar printre surorile lui - prietesele. Toate răspunsurile erau șovăielnice, de nu puteai trage o concluzie.

În ultima zi a lunii, disperat, mai făcu o ultimă încercare. Merse la vrăjitoarea ducatului, o babă, o cotoroanță care locuia cu acte în regulă undeva, la periferie, unde a înțărcat dracu' iapa, mergeai cu metroul de te uita Dumnezeu. Printr-o poartă care se balăbănea și scârțâia îngrozitor, intra într-o coșmelie care de-abia se ținea într-o rână. "Ai venit, rânji baba". N-avea doi dinți din față și putea de te trăsnea. "Am venit să-ți pun o întrebare, spuse prințul. "He-he, făcu baba, știu. S-a dus buhu". Cunosc și întrebarea și răspunsul. Dar te costă!" "Plătesc. Plătesc oricât. Te fac om, zise prințul. "He-he-he, hohoti iar baba, nu fi atât de sigur că vreau să fiu

om. Cât plătești? *How much?*" "O ladă de aur!", avansă Arthur. "E puțin..." "Două lăzi de aur!" plusă el. "E un nimic, stimabile..." "Ce vrei atunci, bijuteriile coroanei buncii, Doamne iartă-mă!?" "Nu. Nici pe departe. Ascultă, ai un prieten bun, unul Andrew. Sunteți colegi acolo, la partid, vreau să spun... cavaleri ai mesei rotunde sau ce sunteți... mă rog. Ei bine, îl vreau! făcu baba." Arthur rămase fără grai. "Cum adică - îl vrei?" băgui el. "Uite așa bine, vreau ca Andrew să mă ia de nevastă, asta-i prețul răspunsului la întrebarea ta". "Ești nebună? făcu Arthur. Păi Andrew este... este o cadă de bărbat, cel mai chipeș baron local din tot ducatul. E mai chipeș chiar decât mine. A făcut studii la Paris. Cum să te ia Andrew de nevastă? Prințese și contese din Franța, Italia, Spania și Portugalia, din toată Uniunea Europeană îl curtează de zor, toate sunt la picioarele lui, n-ar avea decât cu ochiul ori cu mâna semn a face, și tu vrei să te ia de nevastă, pe TINE? Ești într-o doagă? Te-ai uitat în oglindă?" "Nu mă uit că se sparge, rânji baba. Te privește, ori îl convingi, ori îți taie Edward capul. Din două, una. Alege!" "Nici nu mă gândesc, explodă Arthur. Andrew este fratele meu de cruce, nu pot să-i cer așa ceva, să se nenorocască pe viață! Prefer să-mi taie capul. Eu am onoare." "Și la ce-ți folosește?", pufni baba, aruncând un damf de usturoi. "Patria și onoarea. Mor pentru Anglia!" "Nu mori pentru Anglia, aici e chestia, mori din cauză că ai principii care nu mai cadrează cu lumea de azi, plină de cadre. Te privește. Adio!"

ARTHUR ieși nervos, trântind ușa care se mai rupea dintr-o balama. Se duse acasă, înnegurat, și începu să-și facă bagajele, de fapt strictul necesar, într-o valiză de lemn scrijelit cu briceagul, pe care o avea de la bunicul lui, Richard Inimă de Leu. Porunci să i se înhame calul pentru Londra. Dar la 12 fără 23 de minute noaptea, pe când își lua adio de la scrinul negru care-i legănase copilăria, ușa se dadu de perete și în cameră năvăli nimeni altul decât Andrew în persoană. Era într-adevăr un bărbat de bărbat, cum se spunea în argoul acelei vremi. Avea o semetie extraordinară, care

culca toate femeile la pământ. Știa baba ce știa. Semăna puțin cu James Bond, care se turna singur la MI-5, pe platourile din țara Galilor.

"Ce vorbă umblă prin târg?" strigă el, surescitat. Scapi de călău dacă eu o iau de nevastă pe babornită?" "Mă rog, nu e cazul, murmură Arthur, jenat. E nebună la cap. Bine c-ai venit să ne luăm rămas bun". "Stai puțin, stai puțin, strigă iar Andrew. Noi suntem frați de cruce, suntem cavaleri ai mesei rotunde. În fiecare joi, facem ședință de Consiliu Permanent, batem cu sabiile în masă și cu pumnii în piept, facem jurăminte, legăminte, chestii de-astea, toți pentru unul, unul pentru toți..." "Asta e valabil la mușchetari, nu la noi..." "Ba e valabil și la noi. Dacă nu ne salvăm între noi, dacă nu noi, atunci cine? Dacă nu acum, atunci, când?" "Nu pot să-ți cer așa ceva, te nenorocesci pe viață. De baba nu scapi niciodată, te-ngroapă ea pe tine." "Nu contează, o bag în pizda mă-sii!", N-are mamă, n-are tată." "E orfană? Nu-i nimic. Mă descurc eu, mă duc la mănăstire, mă fac călugăr, am soluții. Du-te și spune-i că sunt de acord". "Nu se poate, mări omule, ai înnebunit și tu?", strigă Arthur la rândul lui. "Da, am înnebunit și eu! E absurd să lași un prieten să moară pentru ca să-ți fie ție bine." "Asta de unde ai mai scos-o?" "De la francezi. *Vive la France!* Adică, nu... *Long live England!*" Arthur dădu din umeri, resemnat: "Te privește, să nu zici că nu ți-am spus..." îl avertiză el pentru ultima dată. Dar Andrew îl împinse pe ușă-afară și Arthur ajunse înapoi la baba.

"Te-ai întors, ți-a venit mintea la cap! Când?", întrebă ea, molfăind cu poftă un copănel de prepeliță, proaspăt tras la tigaie. "Când - ce?", întrebă Arthur. "Când facem nunta?" "Lasă nunta. Să vedem întâi răspunsul la întrebare!" "Răspunsul e bun, n-ai grijă" "De unde știi?" "Treaba mea. Când facem nunta?", bătu coropișnița din picior. "La trei zile după ce scap de Edward. Dă-mi răspunsul! Care e răspunsul? Ce vor femeile?" "Vino mai aproape, să-ți șoptesc la ureche că sunt microfoane peste tot."

Învingându-și repulsia firească, Arthur își lipi urechea de buzele ei. Cotoroanța îi șopti ceva. Arthur făcu ochii mari și





căzu puțin pe gânduri. "Mergi, că trebuie să-mi comand rochia de mireasă. De la Chanel." croncăni iarăși zgripturoiaca. "De francezii ăștia cu ifose nu putem scăpa nici în Evul Mediu, mai adăuga ea, cu obidă, scuișând un oscior."

Arthur nu mai pierdu timpul. Încăleacă val-vârtej și călări toată noaptea până la Londra. În zori, orașul îl primi somnoroș, dar cu porțile deschise. Târ-goveți, plâpumărese, gunoieri, halvitari, geambași și zarzavagii se perindau agale spre locurile lor de muncă. Potcovari și toci-lari își ascuteau sculele. Primele nuclee sindicale mijeau la colțurile strazilor. Miros de mititei proaspete venea de pe grătarele încinse. Castraveți murați și varză acra erau la discreție. Shakespeare însuși deschisese geamul la mansarda lui, repartizată de primărie, și scria de zor, înmuindu-și pana în diverse călimări, cu gândul la regina Elisabeta, care nu se născuse încă. Londra se trezea la viață. Arthur se foi prin fața palatului, printre archebuze și condotierii care-și făceau veacul prin zonă, doar-doar or primi vreo comandă de furnituri, ceva de la stat. De pe creneluri, lăncieri șolticari le aruncau chifle, gogonele, măs-line, ce se găsea. Arthur scoase un pachet de Kent pe care scria *Citiți povestirile din Canterbury!* și mitui un *bodyguard* mascal, care mînuia un scripete ce scârțâi îndelung din tătâni. Podul se coborî, grilajul se ridică. Avu noroc. Regele tocmai bea cafeaua, iar regina citea ziarul.

"Știu răspunsul, Majestație Voastre!", strigă Arthur, dând ușile de perete. "Stai jos, tinere, ia o cafeluță din Bizanț, să-ți mai tragi sufletul", zâmbi șagalnic regina. Apoi, cu subînțeles: "Poate vei avea nevoie de el de-acum încolo..." Se întoarse către Edward. "Dragul meu, trebuie să apreciem că s-a prezentat de bună voie, n-am mai cheltuit banii contribuabilului pe comando. De aceea propun să-i comutăm pedeapsa capitală în detenție pe viață, în Turn." "Ba nu, draga mea, replică regele tăios, nu te mai răzgândi din nou, că intru la balamuc! Dacă a adus răspunsul corect, îi dau drumul, dacă nu, îi tai capul. Eu nu mă joc. Am zis. Spune Arthur! Ce vor femeile?" "Edward, vorbi atunci Arthur, dregându-și glasul, pare că femeile nu vor nimic pentru că se răzgândesc tot timpul. Dar nu-i adevărat. E doar o impresie a bărbaților. În realitate, ele vor să aibă controlul propriilor lor vieți, să aleagă ele. E adevărat însă că vor să aibă și controlul vieții bărbatului pe care îl au în pat, să aleagă ele și pentru el. Spre binele lui, bineînțeles. Spre binele lui, așa cum îl vâd

ele. ăsta e răspunsul."

Se lăsă tăcere. Regele rămase câteva clipe nemișcat. "Așa cum îl vâd ele? Chiar și în patul regal?"", ridică el din sprâncene cu o privire amenințătoare. "În toate paturile, Majestate..." "Cum îți permiți, obraznicătură! țipă regina, roșie de furie. Ți-am salvat viața, asta ți-e recunoștința?" "Doamnă, mi-ai salvat viața ca să mă închideți în Turn, să mă aveți la dispoziție, să abuzăți de mine, să mă siluiți în toate felurile, să vă satisfaceți poftele când aveți nevoie..." "Garda, garda!" răzni regina isterizată. Un pluton de elită apără în prag. Însă regele ridică mâna și plutonul plecă. "Mda, zise el după o pauză. Răspunsul nu este rău, el aduce contribuții noi, atât pe latura cognitiv-volitivă, cât și pe alte laturi, tehnico-tactice, îndelung dragi inimii noastre. Arthur, te-ai salvat! Să i se dea permis de conducere, fără traseu. Acum ești liber. Dar să nu mai aud că faci grupuri de reflecție sau de dialog social. Stați fiecare pe la casele voastre și reflectați singuri, să nu vă mai prind în grupuri. Ai înțeles?" "Am înțeles, Majestate!", scandă Arthur, pătruns de importanța momentului.

**R**EGINA se sculă din jilț și părăsi sala, turbată. În trecere îi dădu o palmă unui suliaș care nici nu clipi. "Ne vedem la cină, *darling*, avem morun la grătar și vin de Burgundia!", strigă regele în urma ei, dar nu primi nici un răspuns. Edward își drese glasul. "Ai supărat-o pe regină. Dar îi va trece. O cunosc foarte bine. Dacă și-a pus în cap să te aibă, te va avea oricum, mai devreme sau mai târziu, când nu te-astepti. Pun pariu că peste câteva zile, îmi va cere să te aduc ministru, aici, la curte... De ce nu? Ești deștept, plus că te-ai avea și sub control. Mai vedem..." Făcu o pauză. Apoi spuse cu o voce jumătate autoritară, jumătate tristă: "Du-te acum și fii fericit. Dar fii atent, iscoadele mele te vor urmări peste tot. *Watch out... Go now!*"

Arthur se înclină cu deferență și ieși. Pe hol, în culmea bucuriei, îl trase de mustați pe majordom, apoi călări pe deșălate, ajunse înapoi, în ducat, și începu pregătirile de nuntă. În ziua a treia, toată curtea era strânsă în curte, se mânca și se bea pe săturate, talgere se umpleau cu vânat din pădurile limitrofe, vin bun, ghiurghiuliu, curgea în pocale, fetițe dulci din Birmingham, cu fuste scurte, scoțiene, dansau din buric, generali activi sau în rezervă dansau manele, unii demnitari își introduceau săbii pe gâtlee și le scoteau intacte, alții nu le mai

scoteau de loc, într-un cuvânt era o atmosferă de sărbătoare. Andrew, îmbrăcat în fireturi dar cu fața împietrită, mai trăgea câte un *scotch*, împovărat de gânduri, mireasa râgâia mortal, mai scotea din gură, mai pune pe masă dumicați nemestecați, Arthur socializa cu o printesă dintr-un comitat îndepărtat, se pare o unguroaică de la Debrece, cu sânge cald, vinez, care dorea și ea să intre în Europa.

La 12 fără un minut noaptea, baba se ridică, își potrivea rochia Coco Chanel, mai râgâi o dată și-i aruncă peste umăr lui Andrew: "Te-astept în dormitor, puile..." Andrew își aprinse o ultimă țigară. Cavalerii mesei rotunde îi turnară un ultim pocăl epocal de vin. "Curaj, îi urară cu toții, suntem alături de tine." Arthur îl îmbrățișă cu efuziune. "N-am să uit niciodată ce-ai făcut pentru mine. Uite, drept mulțumire, îți dau ție guvernarea ducatului. Eu abdic în favoarea ta." "Ce, ești nebun?! tresări Andrew, ca trezit din morți. Nu e suficient că paparuda o să mă aibă pe mine, acum vrei să aibă tot ducatul, inclusiv pe tine?! Fii serios, frate, cu tine șef, tot mai avem o speranță în viață." Oftă, apoi mormăi: "Să ne vedem cu bine..." Își îndreptă vestonul și plecă pe-aci încolo. Îl urmăriră cu privirea, triști. Garda îi dădu onorul. Unguroaica, dar nu numai ea, toată prezența feminină lăcrima.

Andrew hălădui o vreme pe coridoarele casei de oaspeți, de fapt o cabană sub formă de palat, apoi pași în dormitor. Aici era cam întuneric și la început nu văzu bine, se frecă la ochi. Totuși realitatea i se impunea cu o forță de nestăvilit. Întinsă în pat, uluitoare, se afla o blondă nemaipomenită, goală pușcă, de își tăia respirația numai când o vedeai. *Nu, nu de-asta m-am făcut eu blondă, te rog nu mă întrerupe.* Așa, o blondă fabuloasă, și Andrew se opri paralizat. "Mă scuți, frumusețe, zise el, probabil că am greșit adresa."

Adevărul era că palatul sau cabana, cum vrei s-o iei, avea multe dormitoare, oferte oaspeților care veniseră, unii tocmai de la Londra, să mai scape de sedințe, ministere, neveste și alte stresuri caracteristice vieții de curte, fie cu partenerile aduse chiar de ei din pepiniera partidului, fie puse la dispoziție de organizatori pe plan local, dar toate numai una și una. Așa că Andrew dădu să iasă, dar o voce dogită, binecunoscută, îl opri. "He-he, n-ai greșit nici o adresă! Vino-ncoace!"

**A**NDREW se întoarse ca ars. Era vocea babei care vorbea cu gura blondei, o gură foarte senzuală de altfel. "Vino-ncoace când îți spun!" Andrew

se execută, ca în transă. "Uite ce e, zise vocea cotoroanței. Nu știu cum sunt alții, dar eu când mă gândesc la toată povestea, trebuie să recunosc că mi-a plăcut cum te-ai sacrificat pentru prietenul tău Arthur. M-ai atins la lingurică. Așa ceva mai rar, poate doar în magazinele de antichități. Ești un adevărat cavalier al mesei rotunde. Așa că m-am gândit să-ți acord un bonus. Un bonus de 12 ore pe zi. Facem jumi-juma. Trebuie doar să alegi. Cum vrei să fie căsătoria noastră, noaptea cum mă vezi acum și ziua cum mă știi, sau noaptea cum mă știi și ziua cum mă vezi acum? Dacă pe gură repede, ca să văd că ești sincer!"

În fața acestei dileme existențiale, Andrew rămase fără grai. Clipe grele și broboane de sudoare i se scurgeau pe față. Dar o inspirație divină îi veni repede în ajutor. "Alege tu!" strigă el, cu suflul la gură. "Bravo, ăsta era răspunsul, hohoti baba, bătând din palmele blondei. Așa este, eu trebuie să aleg. Iar eu, iată, aleg să fiu și ziua și noaptea așa cum mă vezi acum. 24 din 24. Program non-stop. Ce zici? Ești în stare? Batem palma?" Tăcere. De data asta, Andrew era complet năucit, incapabil să facă vreo mișcare. "Nu vii, iubitul meu, spuse deodată blonda cu un glas de vis, care ar fi putut să-l scoale din mormânt chiar și pe răposatul Richard Inimă de Leu. Mă cheamă Petricia, continuă ea. Nu-ți fie frică, nu mă răzgâdesc..." Andrew tot nu se mișcă. "Hai, nu vii?... ", șopti ea din nou, cu un surâs fermecător. Atunci Andrew se scutură, mai prinse curaj și puse un genunchi în pat. "Nu te grăbi, avem tot timpul din lume", șopti Petricia, aranjându-și părul lung pe perna trandafirie. "Stai lângă mine".

Andrew se întinse lângă ea, așa îmbrăcat cum era. Bineînțeles că proximitatea corpului ei de pictorial îi dădu fiori. Numai părul greu îi emana mii de feromoni, ce să mai vorbim de restul... Degetele ei catifelate i se cuibăriră în palmă, între trupu-rile lor care nu se atingeau, și rămaseră așa o bună bucată de timp. Încet-încet, strigătele cheflilor din alte dormitoare paliră, se stinseră ca și cum n-ar fi fost, tipetele păunilor de la crescătorie încetară și ele, boncăniturile cerbilor ecologice încetară și ele, nu țiuia nici un greier, o liniște absolută de început de lume se pogorî, și deodată plafonul, care era glisant, se dădu la o parte, și cerul își făcu apariția, nesfârșit și senin, parcă era noapte și parcă era-n zori, în adâncuri se-nvolburau stihii mute, dar în față stele poznașe clipeau fastuos, îngeri sprintari fâlăiau grăbiți, în inspecție, și plecau să ducă raportul, lăsând ceva praf de aur de pe aripi,

planete impozante își luau locul și luminau fosforescent. Cei doi, întinși în pat, unul lângă altul, el cu veston, fireturi, pantaloni cu vipușcă, cizme *Pardailan*, ea fără nici un fel de vipușcă sau cizme, doar cu o cingătoare de piele care iradia un halou invizibil, savurau vrăjiți acest fascinant preludiu. "Uite, înainte de orice, vreau să-ți spun ceva. Ascultă-mă cu atenție, cu mare atenție", vorbi Petricia într-un târziu, strângându-l tare de mână. Andrew era numai ochi și urechi. "Multe se vor întâmpla, multe vom întâlni, vorbi rar Petricia. Și bune și rele. Ne vom certa și ne vom împăca. Ne vom iubi și ne vom urî. Ne vom blestema și ne vom cânta imnuri. Ne vom adora și ne vom detesta. Ne vom juca unul cu celălalt până vom pieri. Ne vom ucide chiar, din prea multă dragoste. Vom da naștere unei alte Petricii și unui alt Andrew, care vor fi și mai chipeși decât noi, dar și ei se vor ucide din prea multă dragoste. Tu să nu iei în seamă toate acestea. Tu să nu te-abați din drumul tău. Tu să mă cauți întotdeauna pe mine, pentru că fără tine nu pot să exist. Orice ți-aș face, fără tine nu pot să exist. M-ai auzit?" "Da, șopti Andrew, ca hipnotizat. "Foarte bine, foarte bine, se bucură ea, ca un copil. Atunci, ne-am înțeles..."

**M**AI TRECURĂ câteva clipe. Mere roșii, ionatane, începură să cada imponderabil de neunde, așezându-se cuminti pe marginea patului. Plafonul lunecă înapoi, ca uns, dar înăuntru nu mai fu întuneric. Petricia, cu o mișcare amplă, olimpiacă, dar și veselă, ca o hârjoană, se întoarse cu spatele, privind-l lung peste umăr, cu ochii ei mirabili. Pe omoplatul drept avea tatuat un crin straniu. Andrew tresări și zâmbi de uimire, dar numai o clipă. O dogoreală ca de cuptor îi ardea acum față. Trupul ei gol lumina ca un rug încins.

...ți-a plăcut? Adevărul este că unele lucruri nu se schimbă niciodată... feminitatea mea infinită, fatală, vă reînvie, iarăși și iarăși, virilitatea voastră arogantă, încatușată în zale de hormoni; și mai presus de toate, EU... EU... EU voi continua să vă subjug, să vă închid... ca o a doua inimă în care vă țin pe toți, și buni și răi... voi continua să vă încarcerez cu plăcere, cu mare plăcere, ha, cu toată plăcerea, pe cei care mă întâlniți. Nici unul nu-și va putea înfrânge obsesia de a mă avea măcar o dată.

(fragment din romanul cu același titlu, în curs de apariție la Editura Mașina de scris)





ochiul magic

## Moderatorii



**OCUIESC** lângă o mică benzinărie deasupra căreia scrie *Noroc*. În ce mă privește, nimic de zis, benzinăria îmi aduce noroc fiindcă, pe lângă cele două pompe de benzină care nu-mi folosesc, are și un robinet cu apă potabilă de unde ne aprovizionăm cu toții atunci când, pe neașteptate, se oprește apa în bloc, pe timp niciodată precizat. Coada la apă amintește de secvențe ale războiului din Irak, doar că acolo problema s-a rezolvat ceva mai repede. Între bloc și benzinărie se află o piațetă pe care am străbătut-o adesea în diagonală, preocupată de griji vitale imediate și fără să-mi bat capul cu chestiuni culturale, cum ar fi numele sau rostul pieței. Spre surpriza mea, la ultimul transport cu găleți de 10 litri, am remarcat că în centrul micului scuar a apărut un soclu, deocamdată gol și, nu departe, o tablă albăstră pe care scrie *Piața Iosif Sava*. Am avut răgaz, așteptând ca vecinii mei de la 8 să se spele pe mâini și să-și umple sticlele, sticlulele și bidoanele, am avut răgaz să să-mi amintesc de *Serata muzicală*, de amfitrionul de simfonia sau duminică după-amiază și să-l compar cu moderatorii (despre moderație de gen) care fac astăzi *talk show-uri* la televiziune.

L-am zărit pe Iosif Sava la câteva evenimente culturale dintre cele care strâng o mulțime de intelectuali...vizibili. Îmi amintesc că se plimba tăcut printre ei pînă

cînd se oprea în dreptul unuia cu care începea o discuție degajată. Rîdea cu plăcere. A explicat mai tîrziu de ce mergea la asemenea întâlniri: privea oamenii ca să-și găsească interlocutori care știu să vorbească. Le cîntărea calitățile, le vedea strălucirea, felul de a articula idei, spontaneitatea etc. Abia dacă treceau această probă a "aurei" îi invita. Urma, a explicat moderatorul, pregătirea personală: făcea rost de biografia invitatului, de cărțile lui (în cazul scriitorilor) și nu-și economisea timpul ca să le citească. Avea apoi o discuție preliminară cu viitorul musafir, în care-și explica intențiile. Din toate aceste binevenite "manevre de culise" ieșeau două-trei ore ale unui dialog care te ținea lipit de televizor. O făcea pentru muzică, de dragul ei, dar și pentru cultură în genere și de dragul unor oameni care meritau să fie acolo și pe care altfel cei mai mulți dintre noi nu i-am fi văzut niciodată pe îndelete. Sava mai avea o calitate care, de altfel, a creat multe neînțelegeri și i-a adus un fel de faimă negativă, căci mulți considerau de bon ton să strîmbe din nas cînd pomeneai emisiunea lui. Ca discuția să aibă un rost, o tensiune și să scoată la iveală un adevăr, își asuma, indiferent de ce parte era interlocu-

torul, rolul de avocat al diavolului (pentru acest mandat îl ajuta și vocea), avea mirări jucate și indignări impersonale. Era de fapt primul care se bucura de *interlocutor* și de discuție, era de-a dreptul fericit, iar bucuria care i se vedea pe chip era transmișibilă. Știa să-l asculte pe celălalt și să-l stîrmească și să-l ajute să "treacă ecranul".

Din cîte îmi dau seama, urmărind discuțiile televizate din ziua de azi, moderatorii au alt program și alte metode. Nu se sfîlesc să facă emisiuni zilnice, ceea ce exclude o pregătire temeinică. Să presupunem că emisiunea e la zece seara. Pe cine aș putea invita astăzi? se întreabă moderatorul pe la ora 5 după-masă, într-o zi cu multe probleme familiale urgente. Pe X (personalitate de primă mînă). Îl sună pe telefonul mobil, dar, mare personalitate fiind, X își permite să nu răspundă. Nu-i nimic, se consolează moderatorul, îl sun pe Y, (personalitate de rangul al doilea). Y răspunde, dar, cu regret, la ora 10 seara ia cîna cu un ministru secretar de stat și nu mai are cum să contramandeze. Nu-i nimic, se consolează moderatorul, personalitatea voi fi eu, îl invit pe Z, care nu e nimeni, dar, vorba lui Argezi, "e băiat bun, patriot". Z e

încîntat că apare la televizor și acceptă fără fașoane. Băiat bun. Cu cinci minute înainte de emisiune moderatorul îl întreabă unde lucrează și în ce calitate vrea să fie prezentat. Z, care a visat toată viața la un moment ca acesta spune cu o mîndrie bine stăpînită, asemenea lui Eminescu, în adolescență: *poet*. Cu două minute înainte de transmisiunea în direct moderatorul constată că Z e fonf și că are un stîmjenitor tic verbal. Nu-i nimic, se consolează moderatorul, voi vorbi eu, iar Z mă va aproba. Ceea ce se și întîmplă. Moderatorul e extrem de bățios, încalecă pe caii cei mari, scoate fum pe nări, Z se trezește dintr-o dată pus la zid pentru un *da* pe care nu l-a rostit destul de răspicat, emisiunea se termină cu victoria deplină a moderatorului asupra nu se știe cui. Pleacă mulțumit: și-a demonstrat încă o dată calitățile civice și de profesionist al televiziunii. Dacă, în schimb, interlocutorul este un ministru, moderatorul devine dintr-o dată timid și cuminte ca o elevă model, încercînd să facă totuși cu ochiul spectatorilor cum că el ar fi de altă părere, dar are gura pecetluită, nu e momentul potrivit să spună ce gîndește. Ministrul iese de data aceasta victorios, și-a demonstrat calitățile

civice și de profesionist al unei politici democratice.

În privința măștii pe care-o afișează moderatorii noștri la ora actuală ea variază între o mohoreală abisală de tip "om definitiv supărat pe lume și pe viață", cu varianta "om care are pe umeri toate poverile lumii" și o veselie bruscă, cu chicoteli, de tip "școlar puber căruia i se șoptește un banc deochiat în timpul orei". Tonul este cînd scornos-academic, cînd de băiat de cartier, cu alunecări derutante dintr-un registru în altul. Dar cel mai supărător obicei al moderatorilor noștri este acela că *nu ascultă* răspunsul interlocutorului după ce pun o întrebare. (Excepția este H.R. Patapievici, care ar putea da lecții despre ce înseamnă să știi să asculti, să arăți că te interesează). Mă miră cum de bieții oameni întrerupți brutal în mijlocul unui raționament, ori tocmai cînd urmează "poanta", ori tocmai cînd, după un mic, dar necesar ocol, ajung la răspuns, mă miră deci că nu se scoală și pleacă, jignți de neatenția singurului interlocutor vizibil. Cît despre noi, interlocutorii invizibili, sîntem ca omul care privește un meci la televizor și moderatorul, răzbunător, ne taie antena exact cînd urmează golul. De ce se răzbună moderatorii pe telespectatori n-am mai avut timp să mă gîndesc, căci, în Piața Iosif Sava mi-a sosit rîndul la robinetul cu apă de lângă benzinărie. Afară s-a întunecat, e frig, dar firma *Noroc* luminează soclul moderatorului de lângă Conservator.

Ioana Părvules



**B**IZARUL Bouscă, hidalgo trufaș al crunților ani cincizeci, oprea lumea ce tocmai ieșea din cinematograful și-i ardea cîte-o filipică autentic naționalistă, de-ncremeneau securiștii de sector. Băgase spaima și-n jurii (din care nu puteau lipsi reprezentanții oamenilor muncii), încît pateticele lui pînze aveau pe panou („panoul lui”) locul lor, preexistent. Fără să mai fi trecut prin draconicul filtru. Venea Bouscă, se făcea liniște își panota singur și pleca. Incredibil! Într-un an, autoportretul lui de doi metri făcea coada. Sfidător la maximum, hipnotic prin crîncenă privire, capul, cu bască rembrandtiană, era în teatrală juxtapunere cu mîna princiară, în prelungirea căreia garoafa cădea aprinsă pe inimă. Fascinant! Zilele trecute, revăzînd, ritualic, secția contemporană a Muzeului ieșean de artă, mă opresc... nostalgic în dreptul autoportretului. Formidabil: ceea ce nu observasem acum jumătate de secol, observ acum: garoafa din dreptul inimii ritosului hidalgo e, vîd bine, o Romînie cu petala Basarabiei mai aprină decît celelalte. Întîrziată stupoare! Cum trecuse pînza de închizîtoare? Cum se

### Însemnări

## 7 portrete în ulei comestibil

sustrăsese Bouscă puscăriei? Într-un an, cînd eu însumi mă retrăsesem, în necesară reclusiune, la Soicola, îl vîd, o secundă, în curtea stabilimentului pe autorul autoportretului. În lejerul halat-uniformă...

Tot acolo, altă dată, într-o toamnă mai umană, la braț cu minunatul pictor Craiu și culegînd amîndoi, pe alee, păstăi de salcîm căzute, decorative substitute ale cumalelor la care nici visînd nu puteam gîndi. Repere, ele păstăile, ale unor campanii obștești din a căror liber consimțită muncă patriotică urma să fie stors nu știu ce ulei. Vîndut apoi, profitabil, de statul socialist, îmbuibăților capitaliști. După externare, vizitîndu-l acasă pe veneratul pictor, îl asist, un timp, în bucătărie (unde-și are și atelierul), la definitivarea compoziției care tratează, evident, patrioticul subiect. Nici o mirare. Cum mirare nu e nici cînd, pentru ultimele tușe, meșterul întinde mîna spre dulap și, luînd de-acolo uleiul de floarea-soarelui, comes-

tibilul, își diluează cu el pasta din tub, ca substitut, acesta, al profesionalului ulei de in tocmai terminat. Dar ce frumoasă e proaspăta lucrare! S-o mînînci, nu alta!

Telefon. E șarmanta midinetă de Santa: Ce faci? mă întreabă. Fac o balerină, zic. La care ea, automat: Eu sînt balerina, nu? Da, tu ești. Tiranicul orgoliu al șarmantei: totul trebuie să graviteze în jurul ei, în jurul ombilicului ei omologat. Tot ce fac acum, aici, să stea sub semnul ei! Altă dată, intrîndu-mi în atelier, tocmai termin o mare pînză abstractă. Eu sînt acolo, nu? decide ea interogativ. Fără umbră de umor. Da, tu ești, îi răspund cu aceeași, simetrică, lipsă de umor.

Vemisaj, 1995, cu ale mele *Uși ieșene celebre*. Din asistență se desprinde necunoscutul care e nelipsit din mai toate pozele vemisajelor. Ar fi, cică, unul din foștii lectori de la Școala de partid de pe fosta Karl Marx, azi Lascăr Cărgari. Mi se apropie de ureche și-mi susură prin galbena-i placă den-

tară: Cea de colo e ușa lui Ilie Pintilie, nu? Aferim! zic mie.

Clandestinitatea (doctrinară) a portretului ca gen e notorie deja de vreo sută de ani. E nu-știu-cum, pictor fiind, să mai faci portret. E de presupus însă – maniacală suspiciune! – că în spatele ușilor închise faptul continuă să se producă. Ușile închise ale atelierelor, ușile închise ale caselor cu blazon. Ultimul dezmăț s-a consumat – demențial – sub Ceaușescu, iar dispariția totală a genului, azi, e, probabil, purgatoriul ce se impunea unei categorii extrem de harnice, îndestulată cu de toate cele căzute de la masa căpăunului. De suspectat însă tagma, dacă nu cumva, așa, pocăită, continuă să asude la gen. Deși pare că totul a murit în materie, aflăm din cînd în cînd că budoarul cutărui baron local e burdușit cu portrete jilave încă; vedem cum, printre uși, în vizite de lucru, inevitabilului Iliescu i se strecoară cîte-un portret cu-nvăluitor zîmbet Divertis. Pe care, firește, succesul maniacului îl

refuză (doctrinar).

Alt personaj al picturii ieșene. Popa, frecventînd în tinerețe atelierul parizian al lui Lhote. Și mișcîndu-se năuc, prin năucii (sovietici) ani șazezici, mă oprește, precaut, pe trotuar: Ce se mai pictează, dragă?

Are ceva din modelele lui Renoir: pielea ei palroză, sub care întrezăresc vascularizări opaline. Mă îmbie să-i fac măcar un desen. Îi și mărturisesc după ce mă-ntreabă de ce-o... analizez așa. Acceptă să vină la atelier, nu înainte însă de a-și arata mirarea: Cum, se mai pictează după model?; pictura nouă trăiește doar din propriile-i seve, nu? Pronunță seve cum ar pronunța osînze. Își mai joacă, o secundă, inocența: Și ce trebuie să fac, dacă vin? Cum ce trebuie? vii (după fiecare detaliu ea spune așa, adică înțelege totul), te dezbraci (ea spune așa), te întinzi pe podium (așa), și afî. Rămîne stabilit: joi, ora 11. După care, piruetînd, intră în căminul E3. Joi, îmi ascult creioanele și-aștept febril. Bătăie în ușă. Deschid și-o vîd între alte cinci renoiriene. Înmarmate cu mape și creioane. Intră toate. Mă uit la ea stupefiat. Dezbracă-te! mă somează scurt renoiriana mea.

Val Gheorghiu





## Poezii de Costel Stancu

Din cînd în cînd trebuie să strici ordinea  
– numai după ce ai uitat toate regulile  
jocul poate continua –  
Departe desenele zodiilor se amestecă  
într-o logică neînțeleasă de om.  
Ești tu cel ce poartă în el memoria lumii  
ca pe o hartă nedescifrată?  
Cel ce-și potrivește ceasul  
după un soare apus?  
Cel care așteaptă rotunjirea deplină a oului?  
Tu trebuie să strici mereu ordinea,  
să reconstruiești perfecțiunea  
de la început a haosului.  
Doar astfel vei dezlega semnele,  
vei intra în armonia copacului universal.

Scuturăm amîndoi pomul din mijlocul grădinii:  
în partea ta cad mere, într-a mea numai frunze,  
Sîntem singuri, pîndiți de ochiul interior,  
îi simțim diferit dulcea complicitate.  
E liniște. Tu îmi întinzi un măr, eu presimt  
descolăcirea firului de apă sub pămînt.  
Mușc fructul – se fac două găuri în cer  
deodată  
tragem împreună de funia unui clopot.  
Deasupra ta se înalță muzici,  
peste mine se prăbușesc sunete goale.  
Dumnezeu strecoară o foaie de hîrtie  
sub înțîiul cuvînt.

Stele închipuite pe cer. Lumina lor are  
indiferența nobilă a băutorilor de absint,  
diminează.  
Întuneric de cinema, de groapă fără mort,  
de timp trecut pe furiș  
în celălalt. Liniște,  
cuvîntul e în afara mea:  
eu nici nu ating mîna cu care scriu.  
O limbă lovește exteriorul clopotului,  
voluptuos,  
se pierde bărbatul în femeie  
ca apa-n pămînt după o secetă lungă

Tai lemne și le arunc la picioarele tale.  
Tu le duci la gură și le sîruți  
parcă în ele s-ar arăta,  
pentru o clipă, chipul Mîntuitorului.  
Aprinde focul, femeie, îți strig.  
Nu vezi că soarele e gol  
ca osul de pasăre?  
Tu taci, arunci scînteii cu ochii  
pe fața nevăzută a apei –  
zi noapte zi noapte zi noapte,  
mărgelile albe și negre  
înșirate pe o ață nesfîrșită  
o rupi mereu o înnozi.  
Eu  
tai lemne și le arunc la picioarele tale.  
Deasupra capului simt  
o secure gata să cadă  
de m-aș opri...

Răstorn clepsidra să îmi liniștesc sufletul.  
Femeie, mirarea ta a oprit vîntul în sălcii...  
Acum orice cuib, cît de mic,  
ia locul unei ore pierdute.  
Toate se schimbă, doar eu rămîn același  
fruct ce mi se usucă în palmă.  
Doamne, semințele au fost stele  
pe cerul dinții!  
Strig. Tu taci din priviri  
asemeni primilor oameni.  
Ne iubim ca și cum ne-am rătăci  
unul în înțelesul celuilalt.

Sînt pedepsit să scriu.  
Cuvintele mele, complicate mecanisme ale răbdării.  
Locuiesc un ceas elvețian.  
– sufletul e pasărea care zboară  
mereu din el,  
zboară și se întoarce  
nu știu de unde  
căci eu n-am părăsit niciodată  
golul timpului.  
Cîștig sau pierd?  
La sfîrșitul luptei  
mînușa nu mai încape  
pe mîna celui care a aruncat-o.

Scriu ca și cum aș respira sub apă.  
Cuvintele mele se agață de orice fir de nisip,  
de orice întîmplare ce ar putea să le fie conținut.  
Mi-e dor de mine celălalt  
chiar dcă nu ne-am întîlnit.  
E liniște parcă s-ar suprapune perfect  
două stele care nu au fost niciodată perechi.  
Scriu. Pe dosul hîrtiei cineva  
îmi copiază mișcările, mi-o ia înainte... ■

### calendar

21.10.1911 - s-a născut *George Demetru Pan* (m. 1972)  
21.10.1923 - s-a născut *Mihai Gafița* (m. 1977)  
21.10.1990 - a murit *Ioana Em. Petrescu* (n. 1941)  
21.10.1994 - a murit *Marin Porumbescu* (n. 1921)  
22.10.1852 - s-a născut *Adam Müller-Guttenbrun* (m. 1923)  
22.10.1891 - s-a născut *Perpessicius* (m. 1971)  
22.10.1907 - s-a născut *Cella Serghi* (m. 1992)  
22.10.1916 - a murit *Ioan G. Sbiera* (n. 1836)  
22.10.1918 - s-a născut *Dan Dușescu* (m. 1992)  
22.10.1927 - s-a născut *Constantin Olariu* (m. 1997)  
22.10.1939 - s-a născut *A.I. Zăinescu*  
22.10.1942 - s-a născut *Ion Coja*  
22.10.1942 - a murit *Oct.C. Taslăuanu* (n. 1876)  
22.10.1972 - a murit *George Demetru Pan* (n. 1911)  
22.10.1979 - a murit *George Maria Prina* (n. 1920)  
22.10.1982 - a murit *Mircea Ștefănescu* (n. 1898)  
23.10.1877 - a murit *Al. Papiu-Ilarian* (n. 1827)  
23.10.1881 - s-a născut *Aurel P.Bănuț* (m. 1970)

23.10.1902 - s-a născut *Ion M.Ganea* (m. 1979)  
23.10.1908 - s-a născut *Octav Sargețiu* (m. 1991)  
23.10.1913 - s-a născut *Simion Ghinea*  
23.10.1916 - a murit *Const.T. Stoika* (n. 1892)  
23.10.1927 - s-a născut *Constantin Măciucă*  
23.10.1950 - s-a născut *Nicolae Sava*  
23.10.1957 - a murit *Mihail Codreanu* (n. 1876)  
23.10.1975 - a murit *Maria Arsene* (n. 1907)  
24.10.1863 - a murit *Andrei Mureșanu* (n. 1816)  
24.10.1909 - s-a născut *Ion Calboreanu* (m. 1964)  
24.10.1911 - s-a născut *Sergiu Ludescu* (m. 1941)  
24.10.1921 - s-a născut *Veronica Porumbacu* (m. 1977)  
24.10.1940 - s-a născut *George Gibescu*  
24.10.1943 - s-a născut *Cornel Moraru*  
24.10.1983 - a murit *Darie Magheru* (n. 1923)  
25.10.1890 - s-a născut *Eugen Constant* (m. 1975)  
25.10.1900 - s-a născut *Elena Eftimiu* (m. 1985)

25.10.1902 - s-a născut *D. Popovici* (m. 1952)  
25.10.1914 - s-a născut *Alex. Bărcăcilă* (m. 1993)  
25.10.1923 - s-a născut *Toth Istvan*  
25.10.1923 - s-a născut *Darie Magheru* (m. 1983)  
25.10.1928 - a murit *Savin Constant* (n. 1902)  
25.10.1929 - s-a născut *Mircea Lerian* (m. 1988)  
25.10.1934 - s-a născut *Hans Schuller*  
25.10.1943 - s-a născut *Mircea Oprea*  
26.10.1624 - s-a născut *Mitropolitul Dosoftei* (m. 1693)  
26.10.1673 - s-a născut *Dimitrie Cantemir* (m. 1723)  
26.10.1843 - s-a născut *Gr.H. Grădeanu* (m. 1897)  
26.10.1844 - s-a născut *Neculai Beldiceanu* (m. 1896)  
26.10.1873 - s-a născut *D. Nanu* (m. 1943)  
26.10.1877 - s-a născut *D. Karnabatt* (m. 1949)  
26.10.1884 - a murit *Ion Codru Drăgușanu* (n. 1818)  
26.10.1901 - s-a născut *Mihail Drumeș* (m. 1982)  
26.10.1941 - s-a născut *Vasile Speranția* (m. 1996)

26.10.1949 - s-a născut *Dumitru Radu Popa*  
27.10.1924 - s-a născut *Vasile Nicorovici* (m. 1992)  
27.10.1934 - s-a născut *Elena Dragoș*  
27.10.1938 - s-a născut *Alexandru Brad*  
27.10.1985 - a murit *Alice Botez* (n. 1914)  
28.10.1920 - s-a născut *Andrei Ciurunga*  
28.10.1923 - s-a născut *M. Petroveanu* (m. 1977)  
28.10.1930 - s-a născut *Eugen Mandric*  
28.10.1936 - a murit *Bogdan Amaru* (n. 1907)  
28.10.1938 - s-a născut *M.N. Rusu*  
28.10.1939 - s-a născut *Ion Mărgineanu*  
28.10.1960 - a murit *Peter Neagoe* (n. 1881)  
28.10.1983 - a murit *Ionel Marinescu* (n. 1909)  
28.10.1991 - a murit *Petre Solomon* (n. 1923)  
29.10.1885 - s-a născut *Mihail Sorbul* (m. 1966)  
29.10.1918 - s-a născut *Ștefan Baci* (m. 1993)  
29.10.1921 - s-a născut *Ko-*

*vacs János*  
29.10.1930 - s-a născut *Radu Cosasu*  
29.10.1994 - a murit *Titus Popovici* (n. 1930)  
29.10.1996 - a murit *Constantin Crișan* (n. 1939)  
30.10.1858 - s-a născut *Duiliu Zamfirescu* (m. 1922)  
30.10.1900 - s-a născut *Veronica Obogeanu* (m. 1986)  
30.10.1926 - s-a născut *Valentin Vasiliev*  
30.10.1943 - s-a născut *Aurel M. Buricea*  
30.10.1960 - a murit *Mircea Florian* (n. 1888)  
30.10.1976 - a murit *Barbu Solacolu* (n. 1897)  
30.10.1989 - a murit *Frida Papadache* (n. 1905)  
31.10.1881 - s-a născut *E. Lovinescu* (m. 1943)  
31.10.1920 - s-a născut *Henri Wald* (m. 2001)  
31.10.1940 - s-a născut *Corneliu Antoniu*  
31.10.1953 - a murit *Petre Dulfu* (n. 1856)  
31.10.1960 - a murit *I.O. Suceveanu* (n. 1905)  
31.10.1972 - a murit *Onisifor Ghibu* (n. 1883)





cronica dramatică

de Marina Constantinescu

## Cvintet de bărbați pentru o fată bătrână și tare nehotărâtă

**A**STĂ VARĂ, într-o seară caniculară plină de stele, am văzut la Bulandra "Căsătoria" de Nikolai Gogol, în regia lui Yuriy Kordonskiy. Același regizor rus care a pus în "Unchiul Vanea", tot aici, acum doi ani. La "Căsătoria" am râs cu lacrimi, m-am bucurat pentru plăcerea formidabilă a actorilor de a juca spumos și, în același timp, incredibil de riguroși. Am văzut cu ochii mei, iarăși, miracolul coexistenței unui regizor cu o trupă într-un interval binecuvântat. Am simțit cum legătura aceasta, între Yuriy Kordonskiy și cei câțiva actori ai Teatrului Bulandra aflați în distribuție, este definitivă. Am simțit că ea are dimensiuni de o mare profunzime, dar, mai ales, că este umană și tandră. Chestiunea asta ne iese tot mai rar în teatru. Ca și în viață. Și atunci când se întâmplă, pare mai degrabă o excepție. M-a impresionat, și vreau să o spun de la început, încă mai mult decât în "Unchiul Vanea", deși în mare trupa este cam aceeași, prezența fiecărui actor. Grijă pentru individualități, dar și pentru spiritul ansamblului, al variațiilor fotografiei de grup. Mărturisesc, însă, că, din punctul meu de vedere, răvășitor este Victor Rebengiuc într-o interpretare ludică, pe muchie de cuțit între anvergura risului și a poftii de viață și eșecul catastrofal al celor șaptesprezece tentative de a-și pune pirostriile. Se lasă total și pînă la capăt pe mîna regizorului și, deopotrivă, a unui personaj caraghios, cabotin, plin de frivolități, guraliv, tonic, debordant, pentru ca, în final, masca acestui clown să alunece, iar tot entuziasmul să se strîngă în nedumerirea unei lacrimi. Ieșirea din scenă, înfrînt, a personajului este un moment de teatru mare.

Agafia Tihonovna, fată bătrână și de măritat a fost "dirijată" să-l aleagă pe Ivan Kuzmici Podkolesin, funcționar. Eu l-am "ales", de bunăvoie și nesilit de nimeni, pe Baltazar Baltazarovici Jevakin, marinarul lui Victor Rebengiuc.

Emoția care bîntuie neîncetat pe scena sălii "Izvor" este însoțită de farmecul actorilor. To-

tul este studiat minuțios, este descoperit împreună, elaborat, sudat, asumat, este savurat în repetiții și dăruit pe scenă, în timpul reprezentației. Fiecare personaj este rezultatul unei analize înfăptuită cu voluptatea cercetării, pas cu pas, a elementelor care îl umanizează. Pe el, aparițiile și povestea lui. Uneori simți că doar ție ți se confesează și fata de măritat, și guraliva pețitoare, și cei cinci pretendenți, aferați, importanți, ridicoli, slabi, și slugile aiurite, îngălate în "Sepăsătoare". Că ești, ca în "Sonata Kreutzer", un martor pasiv, călător în trenul poveștilor, bucuriilor și tristeților unor personaje aproape necunoscute, tulburate însă de întâmplări și situații ce nu-ți mai rămîn străine. Am revăzut spectacolul de două ori, iar câteva scene chiar de trei ori. E voluptate în joc și multă precizie. De fiecare dată. Nu este alterată filosofia de dincolo de personaje, amestecul de ridicol și sublim bine dozat în replici, în ipostazele construite de regizor. Am observat și un fel de paradox. "Unchiul Vanea" este o punere în scenă de referință pe care o prețuiesc, cu o atmosferă excepțională, în care recunoști pulsuniile de la începutul unei mari iubiri între trupă și regizor. Se văd în spectacol luminile declanșate de pasiunea întâlnirii între creatori, preludiul cunoașterii depline, euforiile fiecărei secunde petrecute cu celălalt. Ca în iubirea dintre un bărbat și o femeie. Lumea acelui spectacol este specială, chiar dacă nu toate personajele sînt interpretate strălucit. Aici, în "Căsătoria", aburii "îndrăgostelii" s-au mai risipit și a rămas consolidată o relație adînc umană și de o mare finețe profesională. Asta e foarte important. Chiar dacă pare mai puțin spectaculos și strălucitor, mai tehnic într-un fel, lucrul a dus acum la partituri actoricești extraordinare, pline de sensibilitate, de vulnerabilități, de imaginație, de măiestrie interpretativă: Cornel Scripcaru (Podkolesin) – care a avut neîmpliniri în Astrov, după părerea mea, face aici un rol mare, cu fațete ale ludicului pe care eu nu le-am văzut manifestîndu-se atît de plenar ca aici – Răzvan Vasilescu (Kocikariov), fără odihnă din rîvna cu

care vrea să-și însoare prietenul, căpătînd pentru asta chiar darul ubicuității, Andreea Bibiri (Agafia Tihonovna, fata de măritat), o Sonia formidabilă în "Vanea", o inocentă și fragilă fată bătrână, seducătoare în candoarea imposibilității de a-și formula alegerea, Mariana Mihut, Fiokla Ivanovna, Pețitoarea cea neobosită în tumultul trucurilor ei adunate într-un joc sec și cinic, Doru Ana (Ivan Pavlovici Omletă), bărbatul dur, masiv, impunător în definirea interesului financiar imediat, strivit de ridicolul numelui său, mai înainte ca orice alegere să se pronunțe, Ionel Mihailescu (Anucikin) franțuzit, prețios în atitudinea cu care se ia în serios, fiind înfrînt chiar de propriile limite, Marius Chivu (Panteleiev), un personaj care nu apare în piesă, doar se vorbește despre el, pe care regizorul îl aduce pe scenă, cu blîndelile lui cu tot, sporind umorul, Șerban Pavlu, servitorul lui Podkolesin, Irina Petrescu (Arina Panteleimonovna, matusa fetei de măritat), Ana Ioana Macaria (Duniaska). Doar Răzvan Vasilescu și Doru Ana nu au jucat și în "Unchiul Vanea". Și aici, și în celălalt spectacol, regizorul a dublat vestmintul comediei cu o țesătură de dramatism, de sfîșietoare tristețe. Nesfîrșită cît viața și cît moartea la un loc. Și salvează montarea de la varianta unui vodevil prăfuit.

Este nevoie de comedii, de regizori inspirați, care să-i conducă pe actori spre spiritualitatea replicilor, care să salveze căderea în derizoriul ieftin și imediat spre care prea mulți tind la prima mîna. E foarte greu să pui în scenă o comedie fără adaos comercial. E foarte greu să-i faci pe oameni să rîdă din tot sufletul, dar fără stridențe. Această montare a reușit. A reușit să revigoreze mijloacele ce păreau epuizate ale unor actori implicați, a reușit să îmbine hohotul de rîs cu tristețea profundă și iremediabilă, a reușit să creeze dimensiunea responsabilității sau iresponsabilității unei decizii pe care cineva se hotărăște să o ia la un moment dat și nu o mai respectă. Pur și simplu. Cine, cui dă socoteală?

Spectacolul este construit dintr-o cavalcadă de gag-uri, de



Imagine din spectacolul *Căsătoria* de Gogol

poante, de trucuri. Kocikariov, Răzvan Vasilescu, vrea cu tot dinadinsul să-l însoare pe prietenul lui Podkolesin, Cornel Scripcaru, un funcționar timid, retras, puțin cam pîmpălău și, desigur, pretențios, hachișos, nehotărît, teribil de influențabil. Nimic, dar absolut nimic nu-i stă în cale lui Kocikariov pentru asta. Minciuni, înscenări de tot felul, dat pe ușă afară și pătruns pe geam, apariții mefistofelice cu un întreg arsenal de scenarii pregătite în mîncă pentru a depăși orice obstacol. Fără prejudecăți, fără scrupule. El, Kocikariov, este un pețitor cu mult mai bătaios decît profesionista Fiokla Ivanovna. Doamne, Dumnezeu, cine n-a asistat sau n-a participat vreodată în viață la tot felul de aranjamente, întâlniri, la tevatura creată de pețitori și pețitoare de ocazie pentru a uni, cu orice preț, viețile a doi oameni fără noroc și pricepere în a-și trezi soarta. Se găsesc unii și alții, care se simt peste măsură de datori să-și vîre nasul în destinul oamenilor, să-l împingă de la spate într-o parte sau în alta. Și să dispară ca fumul dintr-o țigară cînd totul nu se dovedește decît un imens și devastator eșec.

Foarte subtil mi s-a părut tratat în spectacol, de exemplu, raportul între feminin și masculin, între Pețitoarea profesionistă și Pețitorul amator, între grupurile de femei și cele de bărbați – cu apariții antologice – între ritmurile diferite de a se exprima, de a se mișca în costumele Mariei Mi, între tipurile de limbaj, de ritual, în suma gesturilor, a privirilor, a pretențiilor, în felul în care se așează și se ridică unii și ceilalți pe și de pe scaunele ce ajung să devină ade-

vărate personaje, și nu doar elemente din decorul scenografului Mihai Mădescu, de pașii pe care îi fac unii sau ceilalți pe podelele din lemn, unduindu-se pe lînga siluete de case strîmbe, strecurîndu-se pe străduțe înguste-înguste, tot atît de bine culoare meschine din interioarele locuințelor protagoniștilor. Scena devine brusc mult prea mică atunci cînd cei cinci pretendenți intră cîntînd la cîte un instrument muzical, folosit ca ultimă armă de seducție – fluier, chitară, ci-nel, trombon, acordeon. Formează ad-hoc o mică orchestră, un cvintet ce interpretează o serenadă, o modalitate, alta (a cîta?) de a o cîștiga pe nehotărîta Agafia Tihonovna. Inocentă, seducătoare și chiar îndrăgostită de toți cei cinci bărbați. Dar numai unul îi poate fi soț! Scena devine într-o secundă mare și pustie în finalul spectacolului cînd alesul, Kocikariov, fuge pe geam, luînd în fuga lui și orice umbră de promisiune făcută. Ba a sărutat și buzele dulci ale viitoareii soții... Înainte de a sări pe geam și de a lăsa în jur, în toți, un gol imens, un gust amar, disperarea rușinii și a iremediabilității. Extraordinar contrapunct acest final al lui Yuriy Kordonskiy... O realitate pe care avea să o introducă în spectacol, cîndva, pe nesimțite, ca o tînguire vizionară, o română rusească tulburătoare, un comentariu al sunetelor ce anticipăză șirul de frustrări, de refuzuri, de tristeți care se instalează pe scenă odată cu izgonirea celor patru pretendenți perdanți...

"Birjar, nu-ți goni caii!  
N-am unde să mă mai

grăbesc  
Și astăzi pe cine să iubesc?  
Birjar, nu-ți goni caii!" ■





## cronica plastică

de Pavel Șușară

# Uitarea la români



UNOSCURTUL ziarist, scriitor și critic de artă Tudor Octavian, personaj cu un vag aer cehovian prin imagină, devine subit și iremediabil kantian prin exactitatea prezentei și prin rigoarea mișcărilor, atunci când pătrunde în lumea concretă, miraculoasă și labirintică a obiectului de artă. Cu fler de comisar în veșnică anchetă din oficiu și cu suflet caritabil de misionar a cărui credință i-a subminat instinctul de conservare, el străbate extatic tărâmurile reale și țări imaginare, forează academic prin depozitele muzeelor și scotocește magic prin zăvoaiele mahalalelor, doar-doar se va întâlni cu luminile ascunse ale unor ardori creatoare neîmpărțite ori cu mesaje subtile ale unor experiențe exemplare pentru care timpul profan n-a avut nici ochi, nici urechi și nici simțire, în general. Și parcă anume spre a confirma aceea minunată zicală conform căreia *din moment ce cauți ceva, înseamnă că ai și găsit*, Tudor Octavian găsește. Găsește obiecte și fantasme, lumi uitate, exilate, neglijate și, de multe ori, abia născute, deși vârsta lor este respectabilă, artiști și opere, destine fascinante și ingratitudini implacabile ca o piatră de mormânt. Rezultatul acestor rătăcirii somnambule și al acestor fascinații aproape mistice este recent apăruta sa carte *Pictori români uitați*, NOI, media print, București 2003, căreia chiar i-am scris o prefață, pentru că eu însumi visez și rătăcesc similar și pentru că, asta e, văd lucrurile la fel. Adică,

## De aici așa se vede!



A ORICE organism tânăr, trezit la o viață aerobă doar de câteva generații bune, cultura română se găsește încă în plin exercițiu al exemplarității. Ea produce mai mult miracole decât profesioniști și se simte mult mai în largul ei pe tărâmul aventuros al spontaneității decât pe acela, infinit mai posac, al deliberărilor și al construcțiilor tehnice. Din această pricină muștim de proiecte, visăm eroic și

gesticulăm monumental, dar când vine vorba să trecem la fapte sîntem mai curînd victima, pardon de expresie, a unei juvenile ejaculări precoce decât actorii unui ceremonial așezat, condus matur și cu un înalt simț de răspundere. Nedeprinși cu munca ordonată și cu agenda în funcțiune, n-avem încotro, trebuie să fim geniali și să exprimăm printr-un singur strigăt, e adevărat, uneori asurzitor, toate oftaturile reprimite ale unor batalioane de combatanți anonimi. Și așa, din aproape în aproape, frageda și năbădăioasa noastră cultură se înalță semeață ca o piramidă și se manifestă după cel mai exact tipar oligarhic; adică o mîna de creatori exemplari, adevărați eroi civilizatori, tîn în hamuri o întreagă istorie, pe a cărei plajă, în mod normal, ar intra nenumărate populații bine organizate. Fără o clasă de mijloc vîguroasă, adică fără acel zăcămint de profesioniști care asigură trînicia și fertilitatea unui fenomen, orice privire aruncată de la vîrf către bază creează rău de înălțime și

generează vertijuri incurabile. Dacă te uiți dinspre Eminescu înspre Vlahuță, dinspre Sădoveanu înspre Gr.H. Grădă, dinspre Enescu înspre Ion Cucu și dinspre Luchian înspre Zogu Zaharescu, în mod fatal ai probleme cu siguranța enunțurilor teologice și cu presupuziția că Dumnezeu a creat o lume armonică, unitară și infailibilă. Într-o astfel de alcătuire fără griuri, în care singurele existențe presupuse rămîn cele polare, evident că și percepția este una puternic segregționistă și balansează competent între miracol și neant. În vreme ce culturile vechi și consolidate procesează nuanțe și lucrează cu instrumente de bijutier, a noastră, tînără și imprevizibilă, disprețuiește tacit efortul edificării, se excită orgiastic în fața creației ca act revelat și aruncă la groapa comună cadavre artistice care, ca în vestitul raport al cioclilor lui Caragea de pe cîmpul Dudeștilor, de multe ori nu pot fi îngropate din pricina banală că reușesc să fugă. În acest univers mistic, al erupțiilor ge-



Emilian Lazaresco (1878-1934) - Cabaret



TUDOR OCTAVIAN

## PICTORI ROMÂNI UITAȚI

NOI media print

nialoide și al pustiurilor halucinante, când cineva încearcă să spună că realitatea este mult mai bogată, că zoologia nu exclude botanica și că nici amîndouă la un loc nu se pot substitui geologiei, apoi acela, vorba înaltă și tristă a lui Sorin Antohi, „e singurul”. Un asemenea solitar, neîmpăcat cu prejudecata că istoria artelor plastice românești nu este decât traseul scurt al constituirii unei oligarhii, că singurele nume valide ale muzeului nostru real sau imaginar sunt ușor de numărat și numai pe degetele unui ciung și că după granița naturală din vecinătatea numelor lui Grigorescu, Aman, Andreescu, Luchian, Petrașcu, Tonitza, Țuculescu, Ressu, Iser, Lucian Grigorescu etc. se întinde o țară a nimănui și nesfîrșite dune de sare, este Tudor Octavian. Un romantic clasic, dacă pot să-i spun așa, adică un solar îmbrăcat în alb și scaldat într-un albastru dezarmant, el este un apolinic cu vocație dionisiacă, un diurn care și-a făcut din orbecăiala prin catacombe și prin rigolele întunecate al artei românești un tropism profesional și un imperativ etic. Enervat de îndelunga privire maniheică și de cruzimea zglobie cu care tăiem în carneă vie a înșeși ființei noastre profunde, Tudor Octavian a pornit, în presă și pe teren, adică pe Covaci, pe Buzzești și la capătul lumii tramvaiului 14, o adevărată cruciadă împotriva prejudecăților, a semidoctismului axiomatic și a vulgarității abil camuflete în spatele unor stereotipuri didactice. El caută, cu forma sportivă a unui alpinist și cu acritatea unui entomolog, artiști uitați, spirite rătăcite, destine frînte și străluciri proaspete, sufocate însă fără speranță

sub nămolurile ne-simțirii, adică ale lipsei noastre de simțire adevărată. Privind înlăuntrul acestei aventuri, vom putea observa noi înșine că arta românească nu este unidimensională, că panoramarea lumii doar din perspective realiste nu este singura soluție de a participa la marele spectacol al creației, după cum judecățile critice ale celor cincizeci de ani de comunism, acelea care au împărțit istoria artei în alb și negru, nu numai că nu sunt singurele, dar sunt și profund viciate și cu un mare potențial toxic. A-l socoti încă pe Kimon Loghi drept un evazionist și un estetizant burghez, în vreme ce el este unul dintre cei mai importanți exponenți ai secesiunii-ului vienez și ai simbolismului tîrziu în spațiul nostru artistic, a neglija prezența contelui Urbansky în segmentul art nouveau-lui românesc, a ignora faptul că un Teodor Cuza, dar nu singurul, reprezintă componenta art deco din pictura noastră, sunt nu doar forme de ignoranță care îl privesc doar pe unul sau pe altul dintre criticii și istoricii români mai vechi ori mai noi, ci vicii de fond ale fenomenului înșuși, o disfuncție inacceptabilă a metabolismului receptării și un impas grav al conștiinței de sine a artei plastice românești. Împotriva acestei crize de creștere a unui organism tînăr, așa cum este cultura română, împotriva frisoanelor simultane de narcisism și de ură de sine, împotriva proiectului scurt și a amneziei lungi se ridică acum lancea donchijotescă, adică solitară și romantică, a lui Tudor Octavian. Și la primul strigăt de luptă, o lume nouă a început deja să freacă sau, oricum, de aici așa se vede! ■





## Tîrgul de Carte de la Frankfurt

# Toată lumea rîde, cîntă și dansează...



**T**IMPUL și depărtările filtrează uneori impresiile și amintirile lăsate și legate de anumite evenimente – efectul fiind cu atât mai benefic cu cît avalanșa de informații și stimuli devine sufocantă și derutantă – cum s-a întîmplat și în acest an la Tîrgul Internațional de Carte de la Frankfurt pe Main. Cînd oferta de informații de specialitate este dublată sau bruiată de un program de manifestări în care divertismentul ia proporții de-a dreptul carnavalesci o distanță (critică) față de evenimente și față de înscenarea lor spectaculoasă devine indispensabilă.

Așadar, Günter Grass, laureatul Premiului Nobel pentru Literatură – 1999, și-a invitat admiratorii și admiratoarele la dans în seara zilei de 11 octombrie, tocmai în incinta Tîrgului de Carte de la Frankfurt pe Main. Presa a jubilat, și a doua zi paginile de foileton ale marilor ziare germane reproduceau imaginea autorului *Tobei de tinichea* răsucindu-se grațios și plin de elan într-o figură de tango lîngă o tînără parteneră. *Dansuri ultime* se și intitulează de altfel cea mai recentă carte de poeme și desene ale multitalentatului scriitor care – la anii senectuții – știe mai bine ca oricînd să-și comercializeze gloria...

Cu două zile înainte, germano-rusul Vladimir Kaminer, un scriitor tînăr nu lipsit însă de o promițătoare notorietate literară (ultima sa carte este înscrisă pe lista de succese a revistei „Der Spiegel”, după o lectură publică din volumul de nuvele intitulat *Discooteca Rusă*, a transformat spațiul promoțional într-o discotecă au-

tentică (scriitorul este și disc-jockey profesionist). El și-a adus cu sine de la Berlin „instrumente de lucru” în ale căror vibrații asurzitoare peste o mie de vizitatori și participanți au trepidat preț de mai multe ore.

În ziua inaugurării Salonului, o altă „senzație” a eclipsat toate celelalte prestații profesionale și profesioniste: pe un ring de box a fost prezentată cea mai mare carte din lume – un album intitulat *Goat* editat în 10 mii de exemplare, conținînd peste 3000 de fotografii ale lui Muhammad Ali, considerat cel mai mare boxer al tuturor timpurilor. În vîrstă de 61 de ani, bolnav de Parkinson, el a fost prezent la această premieră absolută, ovaționat de sutele de admiratori.

În spațiul rezervat presei, o splendidă expoziție de fotografii refăcea în contemporaneitate istoricul voiaj al lui Marco Polo. Aici vizitatorii puteau fi numărați pe degete...

Ca și cum oferta de senzațional a actualei ediții a Salonului nu ar fi fost deja înrudită cu cea a unui iarmaroc, fie acesta și unul cu public „foarte select”, la standurile editurilor și pe podiumurile complexului expozițional s-au mai perindat și vedete ale *talk show*-urilor sau ale muzicii ușoare, monștri sacri din lumea modei, staruri și star-

lete ale presei bulevardiere, deveniți cu toții autori de autobiografii sau chiar romane, unele dintre ele scandaloase, încălcînd tabuuri, altele retrase de pe piață prin decizii juridice imediat după apariție. Totul a culminat cu un record, în sfîrșit „literar”, demn de Guinness Book: Paulo Coelho a izbutit să semneze toate exemplarele romanului său *Alchimistul*, tradus în 52 de limbi.

În schimb, discursul scriitoarei americane Susan Sontag, laureată a Premiului Păcii, un text critic la adresa politicii actuale a Casei Albe și a situației în lume, nu a fost publicat integral, conform obiceiului, imediat după ce a fost rostit. La ceremonia decernării premiului, găzduită ca de obicei în istorica Paulskirche din Frankfurt pe Main, contrar uzanțelor, au lipsit atît ambasadorul Statelor Unite în Germania cît și numeroși înalți demnitari politici autohtoni. Dar, surpriză: cu totul „spontan”, flancat de bodiguarzi vigilenți, ministrul german de Externe Joschka Fischer s-a rătăcit, nonșalant și ca din întîmplare, pe la standuri, într-o zi „obișnuită”... de lucru.

Toate aceste evenimente ieșite din comun i-au determinat pe organizatori să afirme, după ce Tîrgul și-a închis porțile, că actuala ediție, a 55-a, ar fi „im-

pulsionat”, ar fi împropătat tradițiile... Așa să fie... însă – încotro?

Încă din timpul desfășurării celui mai mare eveniment promoțional de carte din lume (cum este considerat Tîrgul de la Frankfurt), experții deplîngeau trivializarea, propensiunea spre facil și vulgar a literaturii, comercializarea excesivă a fenomenului literar și transformarea întregului program într-un show.

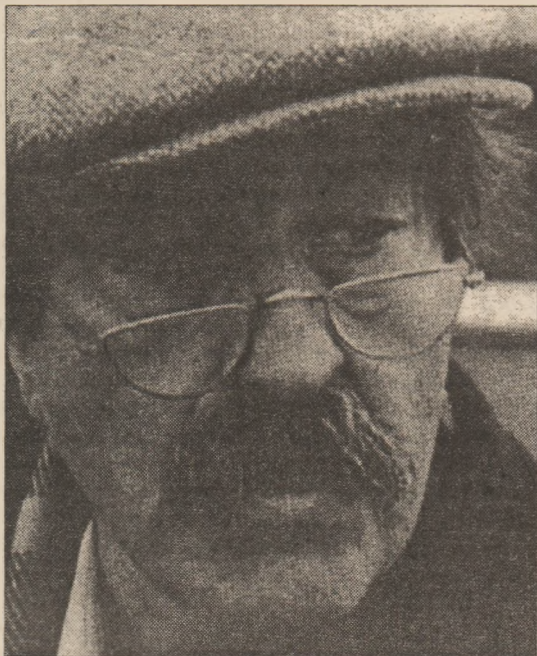
Iată și de ce cred că nu întîmplător, încercînd pe cont propriu să fac bilanțul calitativ al ediției din această toamnă a Salonului de carte, mi-a revenit în memorie titlul unui film muzical sovietic văzut în copilărie: „Toată lumea rîde, cîntă și dansează”. Asta, desigur, și fiindcă Rusia a fost oaspetele de onoare la Frankfurt. Cu toate acestea, imaginea literaturii ruse contemporane, așa cum s-a încheat ea prin prezența unor autori și prin cărțile traduse, este foarte puțin conformă regulilor succesului comercial.

## Strănepoții lui Nabokov

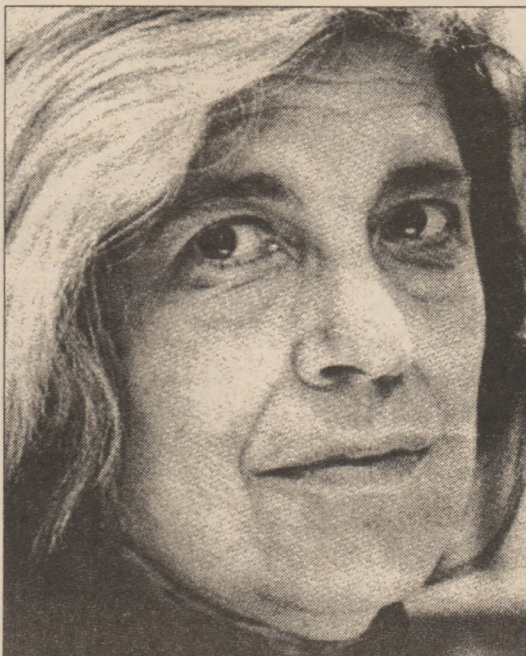
**S**UPRANUMITĂ astfel, noua generație de autori post-sovietici și post-moderni promite să nu-și facă de rușine ilustrul străbunic

literar – atît prin destin cît poate mai ales prin tipul de scriitură practicat. Cititorii occidentali descoperă în cărțile autorilor ruși, proaspăt traduse aici în Apus, un univers foarte diferit de clișeele curente – romane polițiste cu mafioți ruși, story-uri sentimentale à la *Doctor Jivago*, memorii și mărturii despre ororile totalitarismului ori dezbateri interminabile în jurul problemelor democrației ruse. Cunoșcătorii avizați ai scenei literare ruse se referă la o adevărată revoluție culturală, manifestată printr-o deschidere fără precedent spre circuitul de valori, idei și bunuri din întreaga lume, dar în prelungirea unor tradiții ale literaturii ruse postbelice neoficiale, în care groaza și absurdul sunt categorii estetice constant frecventate. Din această generație ar face parte, potrivit opiniei Irinei Prochorova (directoarea unei prestigioase edituri moscovite și redactor șef al unei reviste nu mai puțin ilustre) autori ca Vladimir Sorokin, Dimitri Prigov, Eduard Limonov. Scrierile unora din membrii acestei generații de strănepoți ai lui Nabokov readuc la suprafața textului o recuzită de simboluri datînd din perioada sovietică. Scoase din contextul lor generic, ele dobîndesc în plan estetic un caracter exploziv. Nu întîmplător, Vladimir Sorokin și Eduard Limonov au devenit prin romanele lor, considerate chiar pornografice, eroii unor scandaluri. La aceasta se adaugă faptul că ei înșiși împărtășesc convingeri politice extremiste sau sunt vinovați de comiterea unor fapte penale. Din noua generație face parte și Vladimir Makanin al cărui roman intitulat *Underground sau Un erou al timpului nostru* a stîrnit aprecierile unanime ale criticii.

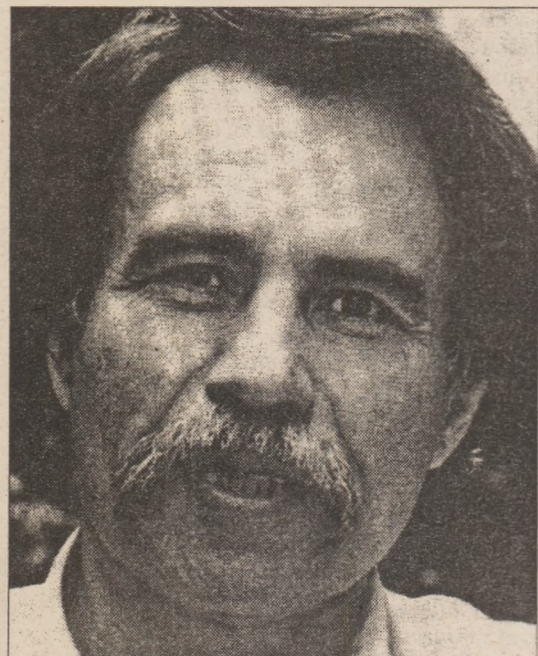
Se conturează o tendință nabokoviană și în scrierile unor



Günter Grass

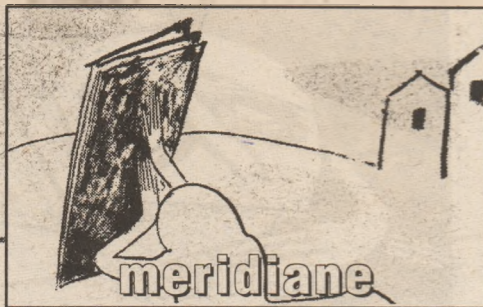


Susan Sontag



Vladimir Makanin





autori care au transformat emigratia în diaspora. Între aceștia figurează Vladimir Kraminer, al cărui ultim roman tradus în germană – *Propria mea carte a junglei* – a urcat în aceste ultime săptămâni în Germania pe lista succeselor de librărie unde se află și Ludmila Ulițkaia, cu romanul intitulat *Minciunile femeilor* sau Svetlana Vasilenko (invitată și la festivalul de la Neptun „Zile și nopți de Literatură”) al cărei prim roman tradus în germană – *Nebuna* – a fost recenzat în termeni elogioși de cronicarii literari.

Dincolo de performanțele literare ale Rusiei de azi, în Apus se manifestă un interes susținut față de istoria și cultura acestei încă mari necunoscute despre care se publică un impresionant număr de cărți de specialitate. Anne Applebaum revine asupra Gulagului, Victor Timtschenko se oprește asupra lui Putin și a noii Rusii, Kerstin Holm analizează *Imperiul corupt*, Irina Șerbakova investighează memoria Rusiei, Ralph Dutli se oprește asupra biografiei lui Osip Mandelstam. Germania cunoaște, de altfel, o invazie „programată” a culturii ruse în acest an. În 2004 Republica Federală va fi invitata culturală a Rusiei. Cotele atinse de apropierea dintre cele două țări în ultima vreme au atenuat din atitudinile critice față de politica actuală a Kremlinului, mai cu seamă în materie de respectarea drepturilor omului. Nu pușini și-au reamintit un vechi adagiu potrivit căruia prea strânsa amicizie dintre cele două mari țări nu ar fi de prea bun augur...

Oricum pe piața cărților de specialitate, în Germania cel puțin, abundă scrierile politice care analizează critic și polemic actualul context internațional, ascensiunea Americii la rangul de unică superputere, umbrele

imperiului american, aspirațiile sale hegemoniale, periclitarea relațiilor cu bătrânul continent, primejdiile globalizării și ale terorismului etc. Printre autorii interesați de deslușirea surselor și mecanismelor atentatelor sinucide, de pildă, figurează și Joseph Croitoru, un publicist care în paginile presei germane s-a dovedit un bun cunoscător al scenei intelectuale românești. În același teren minat al actualității se avântă și câțiva filosofi, între care francezul Jaques Derrida, dar și reputați politologi ca de pildă americanul Chalmers Johnson sau marea doamnă a inteligenței de peste ocean, Susan Sontag.

## Triumful literaturii de divertisment



U MINIME excepții, oferta beletristică a acestei toamne a fost destul de săracă. Cărțile noi care rămân memorabile confirmă capacitatea filonului autobiografic de a alimenta inepuizabil rezervoarele marii literaturii. Imre Kertész culege elogii și îndeamnă la reflecție cu noua sa carte intitulată *Lichidarea*, un fel de bilanț al secolului XX. Elias Canetti, premiul Nobel din 1981, revine în actualitatea literară cu jurnalul său londonez, Walter Kempowski reia în romanul intitulat *Ultimele salutări* vechi și binecunoscute personaje, Fritz Raddatz, un autor incomod, își redactează autobiografia în stil „rousseauist”, Herta Müller, scriitoarea originară din România, care figurează pe lista candidaților la Premiul Nobel pentru Literatură, semnează un volum de eseuri și reflecții în care elementul autobiografic, memoria vie a spaimelor generate de dictatura comunistă se sedimentează literar, autoarea ex-

plicând și geneza acestui fenomen. Oskar Pastior, originar și el din România, prieten foarte apropiat al regretatului Gellu Naum, își încintă din nou cititorii și criticii cu volumul II al operelor sale complete, apărut sub îngrijirea lui Ernest Wichner, el însuși poet, prozator, eseist. În paranteză fie spus, tot Ernest Wichner este și unul dintre cei mai talentați traducători de literatură română în germană. El este în prezent și directorul ilustrei Literaturhaus din Berlin, unde au poposit numeroși autori români, celebri; printre ei și Emil Cioran, la vremea lui.

O perlă litarară rară este cartea lui Durs Grubein, intitulată *Despre zăpadă sau Descartes în Germania*, un poem consacrat trecerii prin aceste ținuturi a părintelui filozofiei moderne și raționalismului occidental. Hans Magnus Enzensberger semnează *99 de meditații despre nori*, în versuri albe. Precum se vede, meteorologia pare să-i inspire pe unii scriitori și azi...

Traducerile din literatura universală continuă să umfle cifrele de afaceri ale branșei și să satisfacă pofta de ficțiune a publicului cultivat. Cărțile lui Coelho, ale lui José Saramago, Ismail Kadaré sau António Lobo Antunes se vînd ca pîinea caldă, *Cel de-al 27-lea oraș*, cum se intitulează cartea de debut a lui Jonathan Franzen, devenit celebru cu romanul *Corecturi*, conține deja premisele succesului ulterior al acestui scriitor american. Japonezii nu lipsesc nici ei: Haruki Murakami și Kenzaburo Oe își încintă fanii cu alte două romane – *După cutremur*, respectiv *Steaua neînsuflită*. Julian Barnes își atestă și virtuțile de eseist și critic literar în volumul intitulat *Tour de France*. Iar Don DeLillo cu romanul *Cosmopolis*, tradus în germană, polarizează literalmente atenția

mass-media, cărții fiindu-i consacrate prezentări în cadrul televiziunii.

La polul opus beletristicii – aflată în continuare în constelația postmodernismului și a realismului magic – literatura de divertisment inundă piața și face să clincăne neîntrept casierile librăriilor de gară și cartier. Este o ironie a destinului că tocmai la câteva zile după ce unul din cei mai mari specialiști în teoria comunicării și culturii, Neil Postman, a decedat – tendințele repetate de autorul a 20 de cărți de specialitate, între care și *Ne amuzăm de moarte*, au fost mai flagrant confirmate ca niciodată tocmai la Tîrgul de carte. Postman a avertizat asupra riscului uniformizării culturale sub fluxul informațional, asupra riscurilor comercializării culturii, ale derapajului televiziunii în teritoriile derizorii și promiscue ale divertismentului cu orice preț. Dar cum se știe, nimeni nu e profet în țara lui... Învățăturile maestrului au fost totuși auzite de unii... Astfel se explică și de ce doi autori britanici care se întreabă de unde provine ura împotriva Americii, este vorba de Ziauddin Sardar și Meryl Wyn Davies, constată că mass-media sînt interesate în primul rînd să producă consumatori fericiți și nu cetățeni informați, liber-cugetători care să pună sub semnul îndoielii politica promovată de propriul guvern. Recent, televiziunea publică germană a organizat o masă rotundă și o seară de dezbateri pornind de la întrebările: cui slujesc dezvăluirile scandaluoase ale vieții intime a vedetelor, cine profită de pe urma interesului mediatic față de atari scrieri? Este foarte probabil că așa-zisele staruri care acceptă să-și exhibe intimitățile în scris, dictînd scribilor detaliile care ulterior vor fi ambalate biografic, nu sunt animate atît de ambiții literare cît sunt îmbătate de iluzia accesului la o notorietate așa-zis „intelectuală”, care să dăinuie mai mult decît gloria efemeră pe care le-o asigură cinematografia sau televiziunea. Publicarea acestui tip de scrieri este condiționată și determinată însă și de instinctele voyeuriste ale publicului larg. Ar mai exista și o explicație sociologică a fenomenului. În perioadele de prosperitate economică și stabilitate politică, disponibilitatea publicului cititor de a consuma literatură „dificilă” sporește. Invers, cînd situația economică se deteriorează, cînd nesiguranța zilei de mîine devine permanentă iar provocările globalizării și ale supertechnologizării proceselor de producție sunt tot mai agresive, literatura de divertisment poate avea virtuți tranchilizante. Pe acest fundal se explică poate și succesul

copleșitor în ultima vreme al cărților pe suport audio, al literaturii audio. Compact-discurile conținînd texte ale marii literaturii (uneori în lectura autorilor) sunt mai îndrăgite ca oricînd. Ele pot fi ascultate în mașină, în drum spre serviciu sau spre casă, înainte sau după o zi de lucru, ele pot fi ascultate acasă, într-un moment de răgaz. Personal, deși nu sunt adepta ferventă a acestui fel de a consuma literatura, trebuie să menționez că experiența pe care am făcut-o ascultîndu-l pe Andrei Pleșu, cu al său *Discurs despre îngerii* editat de Humanitas pe disc compact, mi-a spulberat cîteva reticente.

Și astfel am ajuns din aproape în aproape și la prezența României la Frankfurt pe Main.

## România – o figură palidă

MPRESIA lăsată de standul românesc la cel mai mare salon de carte din lume a fost dintre cele mai dezamăgitoare. După ce, în urmă cu doi-trei ani, standul românesc ajunsese competitiv, printr-o benefică sinergie a eforturilor Ministerului Culturii și Asociației Editorilor – acum proastele obiceiuri de demult par a fi recidivat. Este inexplicabil faptul că responsabilii politici atît de preocupați de „imagine” nu pricep că, tocmai la manifestările de acest fel, literatura și expunerea corespunzătoare a ofertei de carte, conformă legitimei ambiții și aspirații de europenitate, consolidează pe termen lung și la nivel înalt blazonul țării, cartea ei de vizită în lume. Un punct de vedere împărțit și de scriitorii pe care am avut plăcerea să-i întîlnesc la Frankfurt: Alexandru Ecovoiu și Nicolae Breban.

Consternarea mea a fost cu atît mai mare cu cît, după ce am stat o bună bucată de vreme în țară, după ce am beneficiat de o baie de literatură la festivalul și colocviul internațional de la Neptun, după ce am vizitat librăriile românești, bucurîndu-mă de bogăția ofertelor și de sincronizarea titlurilor și temelor la pulsul Europei și al culturii universale contemporane, mi-a fost dat să mă opresc în fața unui stand sărăcăcios, flancat de prezența impunătoare și convingătoare a unor state vecine și ele foste comuniste. Prin contrast, România a făcut în această toamnă la Frankfurt o și mai palidă figură decît dacă ar fi stat de una singură, la parterul pavilionului cinci din imensul complex expozițional.

**Rodica Binder**  
Deutsche Welle, Bonn

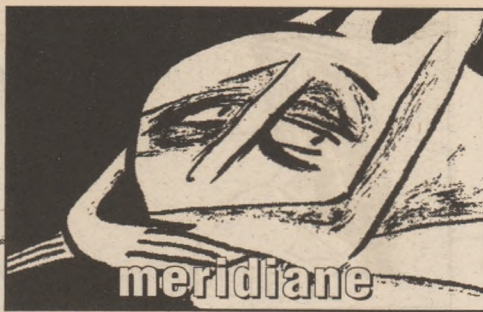


Ludmila Ulițkaia



Hans Magnus Enzensberger





# Lirică poloneză contemporană

## Czesław Miłosz

### ACESTA

De-aș putea să spun o dată,  
ce-i în mine.  
Să urlu: oameni, v-am mințit  
spunându-vă  
ceea ce în mine nu era,  
În timp ce ACESTA se afla  
acolo neconținut,  
zi și noapte.  
Că numai datorită lui am putut  
Descrie orașele voastre ușor  
inflamabile,  
Iubirile voastre scurte  
și distracțiile în nimicituri  
transformate,  
în cercei, oglinzi, umerase  
pretutindeni purtate,  
găsite în scenele din  
dormitoare  
și de pe câmpurile de bătaie.

Scrișul a fost pentru mine  
strategia de-a mă apăra  
De-a șterge urmele. Căci  
oamenilor nu le plac  
Lucrurile interzise.

Chem să mă ajute lucrurile în  
care m-am scaldat,  
Lacurile cu stăvilă în stufăriș,  
valea  
În care ecoul cântecului tresare  
în lumina serii,  
Și recunosc că fermecătoarele  
laude ale trăirilor  
Au putut fi numai exerciții mai  
acătării de stil,  
Iar dedesubtul lor era ACESTA,  
ce nu poate fi numit.

ACESTA asemănător cu  
gândurile hoinarului fără de  
acoperiș  
deasupra capului și care  
străbate prin ger un oraș străin.

Cel care seamănă cu clipa aceea  
în care Jidovul încercuit  
vede căștile grele ale  
jandarmilor nemți.

ACESTA este precum fiul  
regelui care a plecat o dată  
în oraș  
Unde a văzut lumea cea  
adevărată: mizeria, boala,  
bătrânețea și moartea.

ACESTA poate fi comparat cu  
fața împietrită a celui  
care a înțeles că a fost părăsit  
pentru totdeauna.

Sau cu vorbele doctorului ce  
nu îi mai dau nici o speranță.

Pentru că ACESTA înseamnă  
zidul din stâncă pe care  
l-am atins -

Înțelegând că-i zidul ce nu se  
dă la o parte oricât  
l-aș implora.

## Ewa Lipska

### Testament

După moartea lui Dumnezeu  
deschidem testamentul  
ca să aflăm  
a cui e lumea  
și  
captura aceasta mare  
de oameni.

1973

### Confesiunea emigrantului

Lui Wacław Iwaniuk

Mi-au furat țara. Mi-au scos-o  
din ghiozdanul de școlar.  
Și din fruntariile ei. Au răpit-o  
când  
a ieșit în stradă.  
Braconierii au avut o noapte  
fericită.  
Au umflat o pradă bogată.  
Mai întâi au pus-o la piciorul  
mesei.

Au băut vodcă. Patria s-a  
apărat  
din ce în ce mai firav. Apoi au  
cumpărat-o  
cu o rochiță roșie. Palăria avea  
pene de păun. Era fluturată  
în tribune  
în timpul parăzilor militare.  
Patria și-a pierdut cunoștința.  
Poate o mai salvează vreun  
căluț

din gloata ce se va pune în  
mișcare.  
Morții stau însă cu brațele  
încrucișate.  
Nu se mai întâmplă nici o  
minune.

Se va continua numai  
cu o altă lamentație -  
spune  
emigrantul disperat.

1985

### Aici lucrez

Aici lucrez. În estul Europei.  
Înconjurată de câini. Mici și  
neputincioși.  
De oameni triști sau beți.  
Ori tragici, cum îi întâlnim la  
August Strindberg.

Pe birou o conservă de versuri.  
O mânășă. Scrisori. În geam  
ceameală.



Eugebiusz Get-Stankiewicz - Kordian de Juliusz Słowacki  
(proiect), 1986

În mijlocul camerei un fotoliu  
din mormântul lui  
Tutanchamon.  
Hârtia încă mai respiră  
dar greu. Cu nitroglicerina.  
Timpul meu. Trupul meu.  
Viața mea.  
Totul este pentru unică  
folosință.  
Sigur este numai umbra din  
colțul camerei.  
De ani crește  
taxiul negru.

1990

## Ryszard Krynicki

### Nu că...

Nu că...

am numai o singură viață  
că aș fi putut să nu fiu  
că am pierdut credința încă din  
copilărie  
că n-am încetat să fiu  
credincios  
că citesc rușinat recentele  
versuri  
că mă rătăcesc printre ele ca  
prin ruine din zăpadă  
că nu am vrut să mint  
împreună cu alții  
că nu am vrut să spun adevărul  
pe jumătate

că nimicnicia răscolește prin

hârțiile și scrisorile mele  
că abia bănuiesc cine ești

nu de aceea  
învăț

să tac

1974

Fiica mea învață să  
citească

Fiica mea până acum infailibilă  
învață să citească și să scrie  
și-abia acum începe să  
greșească

iar eu reîntăresc din nou  
greșelile vechi de când lumea

1977

Anul acesta...

Anul acesta  
n-am rodit

numai frunze am făcut  
ce nu dau umbră

mă tem, Rabbi,  
mă tem, Doamne,

că mă va blestema flămândul

obosit  
pe drumul fără de sfârșit  
spre Ierusalim

1986

În românește de  
Nicolae MAREȘ



Afiș de Henryk Tomaszewski pentru spectacolul cu piesa Istoria  
de Witold Gombrowicz, Teatrul Nou, Varșovia, 1983





meridiane

## Un deget de suspans

● *Fereastră spre curte, Mireasa era în negru, Sirena de pe Mississippi, M-am căsătorit cu o umbră...* – Romanele lui William Irish (1903-1968) au inspirat mulți cinești, în frunte cu Alfred Hitchcock și François Truffaut. Maestru al suspansului, acest scriitor new-yorkez este la originea scenariilor a peste 20 de filme, iar cărțile lui se reeditează și azi cu succes în colecții populare. De aceea Pierre Wayser, absolvent de arte plastice la Paris și mare amator de clișee ale filmului negru a ales o năvelă a lui William Irish pentru a face un film de desene animate difuzat pe Internet. Intitulat *The Finger Nail*, filmul creează un univers hibrid de cuvinte și imagini, de obiecte reprezentate prin stilizarea literelor din cuvintele ce le denumesc, din dialoguri încorporate în imagini. Această adaptare i-a adus lui Pierre Wayser Premiul Festivalului de film pe Internet. Mai multe date despre film, regizor și scriitorul ce l-a inspirat găsiți la adresa <http://www.hott.org/pwayser/finger.htm>.

## Zile cu Julian

● Nathaniel Hawthorne era deja celebru pentru romanul său *Litera stacojie*, când, în vara 1851, a rămas timp de trei săptămâni singur cu fiul său de șapte ani, Julian. În tot acest timp el



a ținut un jurnal pe un ton glumeț, dar adesea și exasperat. Textul rar era cunoscut doar de cercetători. Paul Auster l-a descoperit cu încântare și, adăugându-i în chip de prefață un pasionant portret literar al scriitorului „ca istoric al vieții de toate zilele”, l-a publicat la Ed. New York Review Books sub titlul *Twenty Day with Julian & Little Bunny by Papa*. Cartea deschide manifestările dedicate bicentenarului nașterii lui Nathaniel Hawthorne în 2004.

## Țara reinventată

● Romancieră de succes începând din anii '80, Isabel Allende (n. 1944) a fugit cu familia din Chile după lovitura de stat din 11 septembrie 1973, a stat în Venezuela 13 ani și apoi s-a stabilit în SUA, care i-a devenit – spune ea – o a doua patrie, în ciuda rolului jucat de americani în complotul împotriva unchiului ei, Salvador Allende. Țara sa de origine este subiectul noii cărți a Isabellei Allende, *Mi pais inventado*, în care privește societatea chiliană tandru și ironic, ilustrând într-o manieră subtilă calitățile și defectele unui popor pudor, obsedat de legalitate, serios și timid. Ea își amintește mai ales de perioada de dinainte de dictatura lui Pinochet, povestește aspecte ale vieții cotidiene la Santiago, într-o familie burgheză excentrică, și își evocă parcursul personal, copilăria, începutul de carieră jurnalistică și militanțismul feminist. De asemenea, își amintește cu emoție alegerea unchiului ei în fruntea guvernului de Unitate Populară și anii care au urmat – „cei mai interesați” din viața ei. Continuând să se simtă vinovată că și-a abandonat țara, mărturisește că meseria ei de scriitor s-a nutrit din această fugă provocată de frică și că, scriind, a încercat mereu să recupereze ceea ce a lăsat în urmă.



## Muzeu în spațiul cosmic

● Tate Gallery din Londra a lansat un concurs de arhitectură pentru crearea unui „muzeu orbital”. Proiectul „Tate in Space” a pasionat nu doar arhitecți din toată lumea, ci și oameni de știință și plasticieni care vor să conceapă opere de artă destinate spațiului cosmic. „Pe plan rațional, sintem conștienți de imensitatea Universului, dar pe plan emoțional am rămas niște precopernicieni destrucțurati.”

Dacă arta extraterestră ne poate ajuta să acceptăm ideea că aparținem acestui vast Univers, atunci ea nu poate fi decât pozitivă” – a declarat Ann Druyan care lucrează la punerea pe orbită, cu ajutorul unei rachete balistice, a unei pinze enorme ce se va deschide ca o floare, captând lumina solară. Proiectul ei, Cosmos I, considerat o operă de artă conceptuală, va fi vizibil de pe sol ca o stea cu deplasare rapidă.

## Un spațiu mediatic european

● Fără un spațiu public european, în care valorile comune, transnaționale, să poată fi formulate, formate și legitimate, nu poate exista o identitate europeană – scrie publicația „Dagens Nyheter” din Stockholm. Gînditorii suedezi scriu pentru cititorii lor din Suedia, intelectualii francezi – pentru conaționalii lor etc. Pentru a se desemna caracteristicile capabile să unească Bătrînul Continent și nevoie de o participare activă a presei, publicațiile și intelectualii din țările europene trebuie să învețe să comunice între ei. Există precedente precum „Le monde diplomatique”, cu ediții în 20 de limbi, „Lettre Internationale” sau revista electronică „Eurozine”, dar ele au un număr relativ restrîns de cititori. Discutarea viitorului comun al țărilor europene nu se reduce la proiecte economice, ci la constituirea unei identități, a unui mod de viață civilizat, a unor schimburi culturale îmbogățitoare. O experiență în acest sens a fost făcută în urmă cu cîteva luni cînd, în aceeași zi, în șapte ziare prestigioase au fost publicate articole în care cunoscuți intelectuali au încercat să răspundă la întrebarea „Ce e Europa?”: Umberto Eco în „La Repubblica”, Gianni Vattimo în „La Stampa”, Adolf Muschg în „Neue Zürcher Zeitung”, Richard Rorty în „Süddeutsche Zeitung”, Fernando Savater în „El País” ș.a. Cel mai important și mai comentat din aceste articole a fost publicat în franceză în „Liberation” și în germană în „Frankfurter Allgemeine Zeitung” și a fost scris în colaborare de Jürgen Habermas și Jacques Derrida. Reluată și de alte publicații, analiza celor doi influenți intelectuali europeni, difuzată în milioane de exemplare, este un exemplu de spațiu mediatic continental.

## Floare neagră

● Despre literatura sud-coreeană, la noi nu se știe nimic. Din „Courier International” nr. 676 aflăm că, la 35 de ani, Kim Young-ha este cel mai bun scriitor tînăr al acestei țări, că descrie cu o privire rece sensibilitatea urbană a generației sale. După două cărți de nuvele, el a publicat în 1996 un prim roman, *Moartea în două vorbe*, al cărui personaj lucrează la un post telefonic destinat ajutorării sinucigașilor și care sfîrșește prin a-și sfătui interlocutorii să-și pună capăt zilelor într-un mod elegant și eficient. Romanul a fost distins cu Premiul „Cel mai bun scriitor al anului” și a fost ecranizat. A urmat în 1999 *De ce Arang?*, adaptare românească a unei povești din sec. XVI, despre o femeie violată și asasinată, a cărei fantomă bîntuie cerînd răzbunare. De curînd, Kim a schimbat registru în recentul roman *Floare neagră* (Ed. Munhaktogne, Seul, 2003). „Era prea multă agresivitate, moarte și frenezie în scrierile mele. Fără eros, doar thanatos și patos”. Căsătoria a fost cea care l-a

transformat, i-a deschis noi căi narative. *Floare neagră* e istoria unui grup de 1033 de coreeni care emigrează în America Latină la începutul sec. XX, fugind de ocupația japoneză. Acești fugari printre care se află preoți catolici, șamani, agricultori și militari, ajung întîi în Mexic, apoi o parte din ei se stabilesc în Guatemala unde ajută indienii mayași să creeze un mic stat în pădurile din nordul țării, stat care nu rezistă și coreenii se angajează ca muncitori pe plantații. După revoluția mexicană din 1910, emigranții asiatici se răspîdesc în alte regiuni sud-americane. „E un episod real, puțin cunoscut – explică romancierul – și studiind arhivele, cercetînd pe urmele lor, am fost fascinat de voința acestor emigranți de a-și construi un nou destin, de a o lua mereu, cu obstinație, de la capăt, luptînd cu o istorie nefastă”. Romanul e un mozaic de personaje și



destine, o poveste complexă, cu o scriitură simplă și directă, fără artificii stilistice. Pasionat de computer, Kim Young-ha și-a publicat întîi cărțile pe Internet, obicei foarte răspîndit în Coreea de Sud. În 2001, el și-a desființat site-ul personal, declarînd că „dacă literatura vrea să-și păstreze puritatea, trebuie să se despartă de Internet”. Așa că *Floare neagră* nu e disponibilă decît în forma tradițională, foarte căutată în librăriile din Seul și din provincie, fiindcă tînărul romancier e binecunoscut în țara lui și ca animator al unor emisiuni culturale de radio.

## Obsesia scării sociale

● Născută în 1939 la Sheffield, scriitoarea britanică Margaret Drabble a debutat în 1962, după strălucite studii la Cambridge. Opera ei însumează azi, pe lîngă biografii și eseuri, 15 romane foarte apreciate nu doar de cititorii englezi (în mod special s-a bucurat de succes trilogia compusă din *The Radiant Way* – 1987, *A Natural Curiosity* – 1989 și *The Gate of Ivory* – 1991 – o frescă a vieții englezilor în anii Thacher). Mereu la concurență cu sora sa mai mare A. S. Byatt (care a obținut și un Booker Prize în 1990 pentru romanul *Possession* și e mai cunoscută pe plan mondial), Margaret Drabble pare să fi cîștigat în ultimii ani favorurile publicului care le tot compară de vreo trei decenii. Folosind o tehnică narativă proprie, ca o telecomandă cu care își antrenează cititorul înăuntrul și înafara subiectului, implicîndu-l și distanțîndu-l, făcîndu-l participant și martor critic, romanciera conturează Anglia snoabă din a doua ju-



mătate a secolului XX, în care obsesia clasei sociale și a rangului rămîne „o maladie care roade și devoră”. În ultimul ei roman, *The Peppered Moth* (Fluture de noapte), această tehnică bine stăpînită atinge perfecțiunea. Bessie, personajul principal, un soi de doamnă Bovary inteligentă și încorsetată de convenții provinciale, are ca model real pe mama celor două romaniere. Mînată din copilărie de dorința de a impune celorlalți viziunea superlativă de sine, foarte ambițioasă, Bessie își ia cu brio diploma la Cambridge

dar se izbește de grătile scării sociale. Mereu nemulțumită, ea alunecă spre depresie cronică. La fiecare răscruce a destinului acestei femei, Margaret Drabble își suspendă povestirea pe un stop-cadru, trece din trecut în prezent și se adresează cititorului, transferîndu-i întrebările și dorința ei de a-și înțelege mama. Amestec tulburător de duritate critică și tandrețe amară, romanul *Fluturele de noapte* este relatarea unui dublu eșec: cel al ambițioasei Bessie și cel al autoarei de a-și înțelege mama.





## post-restant

de  
Constanța Buzea

ÎN AFARĂ de formularea ciudată, pe care însă o iau ca pe o scăpare din neatenție: „Ea n-avea niciodată nimic de-mi spus”, exercitiul *Jojo* e reușit, iar fraza de final chiar găsește concluzia ce se cere unui studiu de caz. (*Ana Iuga*, Bistrița) ☒ Predispoziția pentru romanță în cazul dvs. nu este un lucru rău, căci nu de puține ori sensibilitatea și emoția lasă să le scape sintagme poetice remarcabile. Podul elastic, norii fructiferi, misteriosul mers pe alb covor de cruce, singurătatea cu imaginile tale, scaldarea în albul colb de lapte, roșul ca scos din smolă al nopții, iată câteva din reperele care să vă tragă în sus și să vă salveze către un stil fără slăbițiuni, fără didacticismul ce se vede cel mai bine în *Metamorfote*, fără facilele formulări ale tuturor începuturilor (focul tăcerii, clopotele uitării, ochiul visării). Reușiți în pastelul amoros, în fiecare poem e de găsit un pasaj bine scris, o idee, o imagine, o demonstrație inteligent condusă. (*Eliza Simon*, Cluj-Napoca) ☒ Să nu las timp să se adune, ci să vă mulțumesc pentru cartea apărută la *Marineasa*. Proza scurtă ar fi un gen binecuvântat lăsând loc și impulsurilor lirice de care nu se poate dezice poetul care ați fost în tinerețe, trimițând în ritm alert versuri, așa cum spuneți cu bună nostalgie, la revista de frumoasă amintire *Amfiteatru*. (*Constantin Buiciuc*, Lugoj) ☒ Așa este, Cărtărescu are teme de tristețe când relatează despre apucăturile funeste ale unor dintre indivizii mereu în schimbare ai tinerei generații. Mereu în schimbare, tână generație a unui moment alunecă pe nesimțite spre frontul, și el mișcător, al „dinozaurilor” și „boșorogilor”, așa cum telegrafic și săracăcios spuneți că îi numesc prietenii dvs. pe cei din generațiile anterioare. Generații din care fac parte și părinții lor, și bunicii, și profesorii, și artiștii tuturor artelor, învățații și oamenii de cultură, cu care tinerii încrezuți, prietenii dvs. împart cu adevărat doar aerul pe care îl respiră, ori poate că nici aerul și nici lumina soarelui. Nici bibliotecile și nici ținuta decentă, nici vocabularul ales, nici sentimentul proprietății lucrului muncit cu pasiune pe care îl semnează cu semnătură dură-

bilă. Pe tinerii trufași, prietenii dvs., care emit judecăți sonore și-și dau lăbărțat cu părerea despre ceea ce n-au citit cu adevărat, n-au parcurs până la capăt, n-au învățat corect, și n-au înțeles cu propria lor minte mai nimic, și n-au mâncat cu respectul convenit nici măcar o felie de pâine goală din munca lor proprie, pe aceștia nici n-ar trebui să-i mai numiți prieteni, decât dacă le împărtășiți, prin absurd, opiniile superficiale și grosolane. Dar îmi spuneți că v-au fost publicate versuri în *Vatra*. A debuta în „revista d-lui Cistelean” (un „dinozaur” și el, nu-i așa?) este, vă asigur, similar cu a debuta în *România literară*. Este un semn mai mult decât suficient că, la maturitate, acum nefiind decât un copil ceva mai vârstnic, petreceți și vă regăsiți deplin în podul magic al casei bunicilor de la țară copilăria și caietele cu poezii, poezii pe care le citeați fluturiilor, agonizând fericită în atmosfera unei „frumoase tristeți”. Din absolut toate generațiile trecute, prezente și viitoare se aleg personalitățile de marcă și care rămân în istorie. Fiecare generație își are ticăloșii ei, sfinții ei, învățații și poeții ei, geniile și plevușca ei galăgioasă. (*Lucreția Pucea*, Cluj) ■



## cronica tv

### TRIMINEAȚA!

AM VĂZUT la televizor (sau am văsat?) cum că, în urma unor cercetări psiho-veterinare efectuate pe 33 subiecți-cobai, aceștia puteau avea apucături bizare, respectiv emiterea unui soi de chițăituri pe care oamenii de știință le-au interpretat ca fiind râsete în surdina. Fenomenul se petrecea atunci când animalele erau virsate cu idei transcendente prin intermediul unor cipuri-senzori introduse în stânga bulbului rahidian și a unui microemitaător în zona occipitală dreaptă, neapărat de fabricație americană, altfel nu se înțelegea nimic. În final, s-a ajuns la concluzia că respectivii cobai ar putea fi strămoșii îndepărtați ai unor prezentatori de televiziune din zilele noastre. Astăzi, prin conectarea acestui sistem la un receptor-radio „banda vest”, pot fi ascultate în voie hohotele de râs ale cobailor... Explicația oamenilor de știință e simplă: vietățile râd fiindcă-și amintesc de momentele când „sacoșă” de sub bărbia lor era plină de furaje, iar motanul miorlăia sfâșietor-erotic pe acoperișul stațiunii de cercetări... Însă, partea importantă a problemei este aceea că, utilizând un selector de canale (tot de fabricație americană!), pot fi obținute și imagini tv. Deocamdată doar la Pro Tv (v. Vacanța Mare, La bloc, plus derivații...), la Etno Tv (v. tânguielile unor interpreți populari, cu priviri de cobai prinși într-un container cu destinația Spania, scurtătura

Paris – Champs-Élysées), și câteva semnale la Antena 1 Tv (v. Ciao, Darwin!); La alte posturi de televiziune, ori imaginile nu au fost suficiente de clare, ori au fost bruiate de mai greu adaptabilul creier al subiecților. Cercetările continuă, cu speranțe... În orice caz, un colectiv de specialiști studiază fiecare caz în parte, rezultatele fiind comunicate apoi la CNA, PSD și Doamnei H. Puwak, considerându-se că ele își vor aduce aportul (pleonasm care dă greutate ideii) la integrare. Metoda a fost preluată apoi de un colectiv de psiho-sociologi care, aplicând-o concret în cazul unor prezentatori de emisiuni tv, au ajuns la câteva concluzii preliminare, demne de luat în considerare. Din păcate, singura televiziune care a „cuplat” perfect la idee, a fost infanta NAȚIONAL TV prinsă cu porțile larg deschise spre inedit și cu posibilități nelimitate practic în ceea ce privește abordarea tematicii noastre. Astfel (dar din păcate), celor doi prezentatori ai programului de dimineață – Adriana și Cosmin – li s-au implantat atât cip-urile, cât și microemitațoarele de un electrician auto amator fără să citească indicațiile din prospect; efectul este straniu, iar manifestările lor (to-

păituri, tumbe, schimonosiri ale feței, gesturi necontrolat-sturlubatic etc.) demonstrează încă o dată că România nu dispune nici de laboratoare, nici de aparatură corespunzătoare, riscul dovedindu-se a fi imens. Pentru că, nesincronizarea din timpul implantării dispozitivelor electronice, a dus și la o dereglare a aparatului vorbirii celor doi prezentatori. Și voi da câteva exemple-dictionar: cuvântul „dimineață” este pronunțat *trimineață*, înșii cu fruntea descrețită sunt *desfrunțați*, țara a devenit *trinițară*, sufragerie = *sufra*, dormitor = *dormi*, bucătărie = *bucă*; Adriana = *Atriana*; Cosmin = *Cosmtrin* (!); Iulian, prezentatorul de știri = *triIulian*... Este adevărat: cei doi tineri sunt reconfortanți, numai că implantul nu are rezultatul scontat având în vedere că respectivii râd tot timpul, când nu debităză stupidități, deși prietenul meu Haralampy tocmai constată:

– Domnule, aici sunt două variante: ori un frate Micula a uitat Rezervația deschisă, ori Siberianul a adus o dără de fum de la incendiarea psihiatriei din Rusia...

Nu subscriu!

Dumitru Hurubă

## scrisori către editorialist

Stimate domnule Manolescu,

Permiteți-mi să revin cu o nouă scrisoare după aproape un an.

Excelenta revistă pe care o conduceți reprezintă prin competență, obiectivitate și problematica abordată, un reper viabil pentru „degustătorul” de literatură (profesionist sau amator). În vîltoarea „democratizării” fenomenului (vieții) literar(e) cînd opinii, descoperiri de arhivă reinterpretări duc, deseori, la adevărate răsturnări de valori, revista d-voastră se străduiește, fără ostentație și polemici răsunătoare, să mențină viu interesul față de cultura adevărată.

Despre două articole apărute în revistă aș dori să vă scriu. Despre primul foarte scurt! Este vorba de scrisoarea adresată editorialistului în numărul 35 al revistei de către prof. D. Stănescu de la Bruxelles. Fără a acuza, acesta constată că un scriitor extrem de apreciat prin valoarea incontestabilă a operei sale, a avut parte, după eliberarea din penitenciar, de o ascensiune socială deosebită: posturi, funcții inaccesibile altor scriitori! Moralitatea în artă (și nu numai!) rămîne, așadar, o temă de strictă actualitate.

În numărul 37 al revistei, la rubrica „Lecturi la zi”, Ion Buzași face o scurtă

prezentare a cărții lui I. Mărgineanu, „Iosif Pervain sau cultul exactității”. Controversatul și vulcanicul profesor a lăsat, în ciuda prestigioasei cariere universitare, o operă extrem de redusă ca dimensiuni. Doar o singură „carte de autor”!

L-am cunoscut mai bine în vara anului 1972. Atunci, practica studenților filologi, anul III, de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca, s-a desfășurat la Alba-Iulia, fiind condusă de profesorul Iosif Pervain. Intenționînd să scrie un studiu despre



cărțile în limba italiană care au circulat în Transilvania în sec. XVII-XVIII, a alcătuit o echipă de studenți (din care am făcut parte), care a fișat adnotările din cărțile în limba italiană aflate în patrimoniul Bibliotecii Bathyanem. Nu știu dacă a valorificat materialele obținute, cert este că am descoperit un om absolut admirabil. Absolvent al Liceului „Horia, Cloșca și Crișan” din Alba-Iulia (pe unul dintre holuri am descoperit

atunci tabloul de absolvire) avea o mulțime de prieteni în zonă, majoritatea preoți și foști colegi. Însotit de suita studentescă – bună ascultătoare și degustătoare a glumelor produse – profesorul Pervain îi vizita cu multă plăcere, transformînd vizitele în antrenante petreceri, dar și în adevărate dezbateri culturale.

Avea o bibliotecă impresionantă și m-am putut convinge vizitîndu-l apoi la Cluj, de permanența unui efort de cercetător al literaturii române vechi și moderne. Avea material pentru numeroase cărți, pe care, din păcate, nu le-a publicat niciodată.

Despre morală și despre „risipire” sunt temele desprinse din cele două articole din revista d-voastră. Cine judecă și cine trage concluzii? Cine și cu ce instrumente decantează atitudinea omului de opera scriitorului? Stabilim valoarea unui cercetător (și) după numărul de cărți publicate?

Indiferent de natura și numărul unor astfel de întrebări, trăiesc într-o certitudine: Al. Ivăsiuc și Iosif Pervain sunt nume de care literatura română are nevoie!

Cu deosebit respect,  
Viorel Ilea  
Aleșd – Bihor





## atelier de poezie

### „Serile la Brădiceni”

În zilele de 24-26 octombrie au avut loc la Târgu-Jiu și Brădiceni lucrările „Atelierului național de poezie „Serile la Brădiceni”, ediția a VII-a. Oaspeții Atelierului au fost în acest an: Gheorghe Grigurcu, Gabriel Dimisianu, Gabriel Chifu, Ioan Flora, Valentin Tașcu, Virgil Bulat, Paula Romanescu, Emil Paraschivoiu, Paul Aretzu. Gazde: Ion Sanda, președintele comitetului de organizare, Ion Popescu-Brădiceni, director onorific (și inițiator) al proiectului cultural „Serile la Brădiceni”, Spiridon Popescu, Viorel Gârbaciu, Ion Căpruciu, Cristian Gheorghe Brebenel, Gelu Birău, Florian Saioc, Lazăr Popescu, Marius Marian Șolea. La Biblioteca județeană „Christian Tell” (director: Alexandra Andrei) s-a desfășurat colocviul „Poetul și poezia la început de mileniu”, au fost lansate cărți ale scriitorilor prezenți, au fost prezentate ultimele numere ale revistelor „România literară”, „Ramuri”, „Columna”, „Aurora”, „Unu”, „Serile la Brădiceni” (publicație anuală a Atelierului de poezie omonim). În incinta bisericii din Brădiceni a avut loc ceremonia decernării Premiilor anuale „Serile la Brădiceni”. Acestea le-au revenit lui Gabriel Chifu, pentru poezie, și lui Gabriel Dimisianu, pentru critică literară.

## voci din public

### Domnule profesor,

De fiecare dată când m-am gândit să scriu „României literare” m-a încercat un sentiment de jenă. Cum să mărturisești cuiva că-l iubești fără să nu te simți stînjinit și mai ales cum să scrii în paginile unei reviste de meseriași. Amînam săptămînal tot sperînd că va da curajul peste mine și mă va părăsi frica de ridicol (de cînd cu capra metafizică a lui Liiceanu sunt prudent!).

Azi curajul mi-a venit citind-o pe Blandiana: ce bucurie poezia.

S-au adunat multe de spus: trăind în afara României, a devenit o obsesie să nu mă pierd de ea, să nu uit nimic, să nu mă las ruptă de mal cum ar spune Culiianu. Iau pulsul actualității românești citindu-l pe M. Mihăies, pe N. C. Munteanu și pe Dan Perjovski (de la 22). Restul fiind detaliu, simptome înșelătoare ale unei boli cronice...

Citesc cu deosebită atenție rubrica Constanței Buzea, îi caut pe Marius Chivu, pe Alex. Ștefănescu, pe Ioana Părvulescu, pe veșnicul cerșetor de cafea – Emil Brumaru.

Cînd se-nîmplă ca Mihăies să nu fie prezent în pagina a doua sunt gata să sun la Amnesty International. Panic.

Nu în ultimul rînd admir ochiul domnului Foto, Mihai

Cucu, și cronică de film a lui Alex Leo Șerban.

Mulțumesc tuturor colaboratorilor *României literare* pentru bucuria primită prin poșta, miercurea la zece fix.

**Dr. Gabriela Baicu-Cerkez**  
Zurigo, miercuri 8.10.2003

(urmăre din pag. 1)

Se spune în deja clasicizatele comentarii literare, despre Gheorghidiu de exemplu, că „face parte din galeria intelectualilor superiori”. E drept, doar că, pentru fiecare dintre noi, personajele există mai degrabă printr-un gest, printr-un surâs, printr-o vorbă. Fiecare cititor și-l va „aminti” altfel pe Gheorghidiu, or eu, ca profesor, sunt silită într-un fel sau altul să ofer o imagine standard.

Domnule profesor, cum poți preda literatura nealterînd fiorul textului? Mi se pare că tot îndemnându-i pe elevi să identifice planuri, motive, simboluri, îi facem să piardă din vedere tocmai substanța operei.

Îmi veți spune că până la urmă, și în profesia asta, ca în toate celelalte, totul e o chestiune de vocație. Eu încă o caut pe a mea.

**Ana Iuga**  
Năsăud



PINIA publică îl caută la telefon pe procurorul Amărie la PNA. Cel puțin așa susține procurorul, să justifice în ochii presei de ce nu-l slăbește pe Traian Băsescu. Mai întîi cu dosarul „Flota”, iar mai nou cu Primăria.

Departe de mine gîndul că Primăria Capitalei e populată numai de sfinți și de incoruptibili. Dar nici n-am de gînd să mă las prostit de pozele lui Ion Amărie că opinia publică îi dă telefon indignată de neregulile din Primăria Capitalei. În schimb, opinia publică nu suflă o vorbă despre coțcăriile care se fac în primăriile de sector. Despre acestea nu știe decît presa. Cetățeanul revoltat de Primăria mare nu se încurcă el cu Vanghelie și cu alții de aceeași teapă. Cetățeanul vrea capul lui Băsescu. Așa că ce poate face Vodă de la PNA decît să dea curs plîngerilor cetățenești?

Vădit lipsit de imaginație, mai marele PNA-ului își face firma de rîs debitînd asemenea enormități. Ce procuror cît de cît serios din România se apucă să spună presei una ca asta?! Denușul telefonic a ajuns să fie sursa anchetelor acestui presupus Parchet de elită? Noptile trecute mi s-a furat mașina. Dau telefon la Poliție. Îmi răspunde o voce amabilă, compătimentește cu mine, dar înainte de a da mașina în urmărire generală îmi spune să mă duc la Secția de care aparțin, să dovedesc că mașina e a mea, altfel n-o poate anunța furată. Adică Poliția, care se putea convinge sunîndu-mă acasă că nu fac glume iresponsabile – mă gîndeam eu cu mintea mea de păgubaș febril! –, le lasă și mai mult timp hoților să dispară. Mă trimite la Secție să dovedesc că nu fabulez. Pînă am ajuns la secție a mai zburat o jumătate de oră. Dar cu mintea de mai tîrziu am acceptat că vocea amabilă avea dreptate. Cu ajutorul telefonului poți dovedi orice, dîndu-te drept oricine.

Așa deci, Poliția de care rîd procurorii că n-o ajută capul, are atîta discernămint încît să nu se laude că se ia după telefoane, iar crema investigatorilor din România spune că nu mai rezistă presiunii telefonice a opiniei publice!

Mai mult în urma ghionturilor din afara țării Parchetul Național Anticorupție catadicsește să se ocupe de scandaluri de corupție pentru care nu e nevoie de nici un mesaj



## la microscop

de Cristian Teodorescu

### Turnați aici! în varianta PNA

telefonice din partea cetățenilor. De trei luni de cînd a izbucnit scandalul Puwak, de pildă, PNA-ul n-a găsit de cuviință să se sesizeze decît după ce Hildgard Puwak însăși a cerut să fie luată la puricat. Cînd a apărut în presă scandalul „Bușteni”, de pe urma căruia a fost demis un funcționar al guvernului și și-a dat demisia, cum și-a dat-o Șerban Mihăilescu, secretarul general al cabinetului Năstase, parchetul lui Ion Amărie a fost luat ca din somn. Probabil din cauză că n-a primit mesaje telefonice de la cetățeni indignați. Sau din altă parte.



Dar dacă PNA-ul e ocupat pînă peste cap cu dosarul „Flota”, plecat de la Cotroceni, de la comisia care investighează abuzurile în funcție ale miniștrilor de ieri și de azi, cînd să mai aibă timp și de asemenea fleacuri?!!

Parchetul dlui Amărie și-a propus nobila misiune de a-l

aduce silit la cercetări pe primul Băsescu. Se războiește în comunicate cu el, în timp ce se luptă și cu praful de pe dosarul „Flota” în care principalul urmărit e același Băsescu.

Pentru asta a fost inventat Parchetul lui Ion Amărie? Ca să-l transforme pe Traian Băsescu în infractorul nr. 1 al României? Dar ca să se prefacă același Parchet, turbat împotriva lui Băsescu, într-o instituție inocentă care află și ea că guvernul are probleme de imagine e chiar prea de tot! Și culmea, acest circ se înîmplă în timp ce Justiția de la noi vrea, chipurile, să scape de faima ei internațională că amestecă nepermis legea cu politica. Cînd, mîine, poimîine, Uniunea Europeană își încheie raportul despre România, un raport de care depinde dacă vom fi admiși în Uniune în 2007, acest Ion Amărie face jocuri care miros de peste graniță a comandă politică. Poate că de aproape e mai greu de observat că președintele unui partid din opoziție e tîrît prin anchete cu un an înainte de alegeri. De la distanță însă asemenea lucruri sar în ochi. În democrațiile normale, Justiția pîndește Puterea, nu face arheologia Opoziției, doar, doar i-o găsi boli rușinoase în trecut.

P.S. Mașina am găsit-o la vreo două străzi de locul unde fusese parcată, cînd m-am întors de la Poliție. ■

## Citatul săptămîinii

### Am întîlnit români fericiți

„Înainte de a da legătura în studio, aș vrea să vă comunic impresiile de la primul contact: toți oficialii români, care au fost prezenți la discuțiile de la Casa Albă, au ieșit zîmbitori din Biroul Oval. Efectiv, fețele tuturor radiază de bucurie.”

**Alexandru Ioan**  
trimisul special al Radiodifuziunii,  
citad după Rador în presa din 29 octombrie.

N.red. Despre încărcătura afectivă a știrii, cititorii își vor fi făcut singuri o idee. Despre aceea informativă...

**POLIROM**

**NOUTĂȚI**

**CARTEA LUNII NOIEMBRIE**

Ian McEwan  
**Ispășire**

**Reduceri de 10%**  
**în rețeaua**  
**magazinelor**  
**Diverta**

Comenzi la: CP 266, 700506, Iași, Tel. & Fax: (0232)214100; (0232)214111; (0232)217440  
 București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (021)3138978, Timișoara, Tel.: 0722/548785  
 E-mail: sales@polirom.ro

www.polirom.ro





## Penurie de idei



INTERESANTĂ, în principiu, ancheta putem citi în *Viața Românească* nr. 8-9: *Literatura română după comunism*. Răspund dnii Liviu Ioan Stoiciu, Liviu Ciocârlie, Gh. Gîrghu, Gh. Crăciun, Liviu Antonesei, Florin Mihailescu, C. Abaluță și N. Bârna. Din păcate, deși spun câteva lucruri interesante, luate mai ales cu titlu personal, scriitorii și criticii chestionați nu vin cu mare lucru în plus peste banalitățile de rigoare când e vorba de literatura tranziției. Am căutat cu atenție să separăm griul de neghină și n-am reușit. Penurie de idei, iată concluzia pe care o putem desprinde. Așteptăm provicia! ● *Observatorul cultural* din 14-20 oct. Reia problema plagiatului dnei Florina Rogalski din manualul pentru clasa a XII-a de la Editura Corint. Între timp, autorea paginilor copiate și redactorul-șef al editurii replicaseră că au scos o ediție nouă în care pasajele cu pricina au fost schimbate. Așadar, recunoscuseră implicit furtul din ediția precedentă! Dar dna Mușat remarcă acum că dacă pasajele semnalate de d-sa ca plagiate au fost într-adevăr „ameliorate”, celelalte a căror existență d-sa o sugerase, dar pe care, din lipsă de spațiu, nu le reprodușese, au rămas cum erau, adică aproape identice cu acelea din cartea dnei Kvasnii. Ca să vezi meticulozitate (e chiar vorba dnei Rogalski)! ● Tot în *Observator*, dl I.B. Lefter semnalează o (așa-zică!) replică pe care poetul basarabean Grigore Vieru a dat-o unui articol mai vechi al d-sale. Supărat de a nu fi prețuit cum s-a obișnuit, dl Vieru scrie: „Dta, dle Lefter, ai încasat barem o palmă de la cineva?! Căci o palmă zdravănă sau chiar un șut în fund ți se cuvin!” Cronicarul e de părere că, față de asemenea lucruri, singura soluție civilizată este ignorarea. Dl Vieru trebuie uitat, șters din memoria cititorilor adevărați, lăsat să țină companie politicienilor culturali de opinioară care i-au inspirat gestul și care-i cînta osanale în continuare. Tovărășia unui Vadim Tudor nu-i putea aduce dlui Vieru nici talent, nici caracter. Doar oarece mitocănie, cum se vede. ● Cîteva comentarii stupefante asupra situației României în plin proces de negociere cu UE face dl Alin Teodorescu în revista 22 din 14-20 octombrie. Răspunzînd întrebărilor precise și concise ale dnei Rodica Palade (care se abține cit

## revista revistelor



poate de la comentarea comentariului și, într-un fel, bine face, spre a ne lăsa cale liberă spre gîndirea abisală a dlui Teodorescu), dl A.T. scrie: „Sînt perpetuu perplex de felul în care elita Bucureștiului apreciază situația României în momentul de față. Puțini par să vadă că avem în față 12 luni cruciale. Poate că, de la ultimatumul Uniunii Sovietice din 1940, România nu a mai avut o situație de o asemenea importanță pentru viitorul ei [...] Suntem ultimii în procesul negocierii [...] Suntem singura țară din cele 12 care este masiv respinsă de publicul din U.E. [...] Suntem singura țară din procesul de aderare care a semnat acordul privind Tribunalul Penal Internațional, care exceptează soldații americani de la judecată pe teritorii străine. În raport cu europenii, această semnătură a complicat situația. În plus, capacitatea actuală a guvernului de a accelera negocierile este limitată. Avem nevoie, ca națiune, de 12 luni de mobilizare completă.” Așadar, nu de guvern depinde acceptarea țării în UE, ci de masele populare; nu guvernul a întîrziat reformele structurale, ci noi, masele de votanți, care nu vrem schimbare; nu guvernul încurajează, în loc să stopeze, corupția, luîndu-i în brațe pe Beurani, Puwaci, Teodorești (alții decît interviuatul din 22) etc., ci noi, masele populare; nu guvernul și SRI amină divulgarea numelor foștilor securiști aflați în funcții publice, ci noi, masele populare. Dl Teodorescu ne cere, iată, sprijinul. Nouă, maselor populare. Dar oare în ce calitate? De sondor de opinie sau de consilier al primului ministru? (Ă propos, asta nu se cheamă cumva incompatibilitate? Ca și dl Dăncu, dl Teodorescu face sondaje și dă sfaturi guvernanților. Oare sondajele influențează sfaturile sau invers?)

● Ca să nu fie nici un dubiu, să cităm mai departe din dl T.: „Este drept că echipa dlui Năstase este inegală (*Ca să vezi!* – nota Cronicarului), [Dar] sînt cinci, șase oameni cu performanță, care ar face politică în orice altă țară din U.E.: Năstase, Geoană (*ordinea e cea din sondajele IMAS* – nota Cronicarului), Pașcu, Tănăsescu, Ș. Mihailescu (acesta din urmă asigură funcționarea unui guvern în condiții aiuritoare) (*dar aiureala cine o fi creat-o?* – întrebarea Cronicarului)” ● *Euphorion* (nr. 7-8) are cîteva pagini consacrate dlui G. Liiceanu. Ne-a atras atenția, dincolo de respectul arătat de sibieni autorului *Ușii interzise* și traducătorului lui *Sein und Zeit*, pe care-l salutăm, recenzia dlui Valentin Protopopescu la cartea premiată de noi anul trecut. O recenzie, desigur, favorabilă. Desigur, bine scrisă. *Prea bine*, dacă ne gîndim nițel. Ne-a atras atenția printr-o particularitate pe care o observăm tot mai des de la o vreme în comentariile criticilor tineri și anume o lipsă de transparență care îl face pe cititor să nu vadă, dincolo de geam, cartea analizată, ci geamul însuși, givrat sau de-a binelea mat. Dl Protopopescu se pune admirabil în pagină pe dsa, dar înțelegem mai greu ce e cu *Ușa interzisă* a dlui Liiceanu. Narcisism critic? Să fie *aerul timpului* nostru individualist și egocentric?

## DA crește în sondaje

PRIMUM sondaj de opinie făcut după apariția alianței dintre PNL și PD spune că peste 25% dintre alegătorii vor să dea votul tandemului Stolojan-Băsescu. E adevărat că în acest sondaj, realizat de IMAS, PSD-ul conduce, cu peste 48% dintre opțiunile de vot. Dar fap-

tul că alianța „Dreptate și Adevăr” are acest scor, cînd de-abia a apărut, e interpretat de majoritatea ziarelor centrale drept un serios motiv de îngrijorare pentru premierul Năstase. Pe de altă parte, după cum remarcă unii editorialiști pricepuți la aritmetică, alianța PNL-PD are cam același număr de voturi cîte primeau separat în sondaje PNL-ul și PD-ul. Ceea ce ignoră aritmeticienii sînt două chestiuni importante. Prima e că votanții acestor două partide au acceptat alianța lor. Acesta a fost, de fapt, pragul cel mai important pe care l-a trecut noul personaj politic bicefal. Cea ce-a doua e că un procentaj de peste 25% obținut la prima strigare de alianța Dreptate și Adevăr, chiar dacă ar fi mai mic decît suma procentelor pe care le aveau PNL și PD singure, poate atrage atenția nehotărîților, la fel cum votanții din vremurile bune ale PD-ului, precum și cei care s-au scîrbit de urne după eșecul Convenției Democratice ar putea reveni la gînduri mai bune. Interesant mai e în acest sondaj de opinie că PRM-ul a căzut în preferințele alegătorilor după apariția alianței dintre PNL și PD. ● Șeful Parchetului Național Anticorupție, procurorul Ion Amărie, se bate cu pumnii în piept că a prins mari corupți pînă în prezent. Și produce o listă de directorși, de polițiști cu grade medii și de alți asemenea corupți importanți. Asta e ca și cum te-ai lăuda că l-ai dat în vileag pe șoferul lui Al Capone, în lupta cu Mafia. Nu asta e marea corupție, ci doar drumul spre ea! ● *ZIUA, EVENIMENTUL ZILEI* și nu numai ele își anunță cititorii că Parchetul Național Anticorupție a deschis o linie telefonică la care omul de rînd poate denunța corupția acolo unde o descoperă. Idee mai timpită ca asta nu se putea imagina. De unde să știe cetățeanul obișnuit din România de marea corupție, pentru care a

fost înființat PNA-ul? La acest telefon vor suna pîrlîii de rînd care îi vor denunța pe corupții de rînd, transpunere în viață a indicației dlui Ion Iliescu, făcute cu cîteva luni în urmă, ca omul obișnuit să-i ia de guler pe corupți. Asta e o prostie, o demagogie și o invitație la delațiune. Cînd în România există nu mai știe nimeni cîte Parchete și corpuri de control și agenții, plus Poliția, de ce să se mai bage omul de rînd în vînătoarea de corupți? Dacă omul de rînd știe mai multe decît organele de investigație, asta înseamnă că cei plătiți din bani publici să se lupte cu corupția nu-și fac bine treaba. Așadar trebuie schimbați cu alții. Cronicarul nu găsește normal să încercăm să-i transformăm pe cetățenii României în delatori și/sau informatori ai Parchetului condus de Ion Amărie. Turnătoria oficializată va distruge minima coeziune socială din România, ne va transforma într-o nație de pîricioși, pîrîți și tăcuți. Asta ar însemna că la 12 ani după Revoluție ne întoarcem la formula socială pe care PCR și Securitatea au instituit-o în România. ● Nu demult, fostul secretar general al PSD, Cosmin Gușă, a cerut scoaterea în afara legii a Partidului România Mare, ca partid extremist. Foarte frumos, dar de ce n-a încercat dl Gușă să ceară același lucru și pe vremea cînd era în PSD? ● Interesant e că după această propunere partidele politice parlamentare nu s-au grăbit să o susțină, deși motive există berechet.

## Cronicar

### Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin cec la dispoziția Fundației „România literară” pe adresa Fundației „România literară”, București, Of. poștal 33, C.P. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul nr. SV11989444450 (USD) și SV11920914450 (EUR) deschis la Banca Română pentru Dezvoltare (B.R.D.), Sucursala Aviației, București, caz în care vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediere. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.